

ISBN 978-86-88971-32-4

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A kötet megjelenését a Magyar Nemzeti Tanács,
a tartományi Művelődési és Tájékoztatási Titkárság
és a NKA támogatta.

Boja Patyi Sarolta

A PIPICSLÁMPA FÉNYÉNÉL

Moholi népmesék, mondák és más történetek

életjel

2018

©Boja Patyi Sarolta

ELŐSZÓ

Tisztelettel és köszönettel tartozom adatközlőimnek és családjuknak, akik a gyűjtésben segítségemre voltak. Köszönöm mesemondóimnak a beszélgetéseket, s hogy megosztották velem a lassan feladásba merülő történeteiket.

E könyv soha nem jöhetett volna létre mgr. Dévavári Beszédes Valéria, az Életjel Könyvek felelős kiadójának biztatása és segítségével. Legmélyebb tisztelettel és köszönettel tartozom, hogy több éven keresztül bátorított, folyamatosan támogattott.

Hálás köszönet illeti doc. dr. Raffai Judit népmesekutatót, tanáro-mat, aki bevezetett a népmesekutás rejtelmeibe és szakértelmével irányított.

Köszönettel tartozom a Magyar Nemzeti Tanácsnak, Hajnal Jenőnek a kézirat elkészítésének a támogatásáért, az Életjel Könyvek kiadójának.

Végül, de nem utolsósorban személyes köszönettel tartozom a családomnak, türelmükért és támogatásukért.

BEVEZETŐ

Mohol (Mol) Szerbia északi részén, Vajdaság szívében, a Tisza partján elterülő település. Munkám az ezredfordulón begyűjtött moholi prózai epikára koncentrálok.

A Vajdasági Magyar Néprajzi Atlasz kérdőívének kitöltése során nem sikerült a faluban mesét¹ gyűjtenem. Ezt követően éveken át az volt a célom, hogy találjak olyan adatközlőket, akik tudnak mesélni, hiszen az 1970-es években már történt mesegyűjtés a faluban. Szerettem volna megbizonyosodni arról, hogy léteznek-e még szájhagyomány útján terjedő szövegek. Később, 2002-ben a budapesti Hagyományok Háza felkérésére Kárpát-medencei gyűjtésre került sor, ez alkalomból gyűjtöttem szövegeket, és innentől számítható az általam végzett mesekutatás kezdete.

A továbbiakban minél több mesélni tudó és szerető személyt kellett találnom a faluban, akiktől sikeresen gyűjthetek szövegeket. Fontos volt számomra, hogy adatközlőim őszintén megnyíljanak, megfelelő irányítással a tudásukhoz mérten a legtöbb történetet tudják előadni és végül, de nem utolsósorban, a begyűjtött szöveget minél hitelesebb módon tudjam leírni, és feltárjam, milyen epikai műfajok gyűjthetők napjainkban.

Az adatközlők kiválasztása több tényezőtől: legfőképp a kutatás természetétől, a kitűzött céloktól, a kutatási feladatoktól és a hipotézisektől, a kutatás feltételeitől, módszereitől függött. Az adatközlők legtöbbször olyan idősebb ember, aki a faluban mesélni szerető személyként ismeretes. A mesélők a falu különböző részén laknak. Sőt, nem mindenki helyi születésű, továbbá különböző korúak, neműek és az iskolai végzettségük is eltérő.

A 2002-től napjainkig (2018-ig) végzett kutatásban 14 személy vett részt: Baranyi szül. Sinka Anna, Balog szül. Vince Katalin, Faragó szül. Szekeres Erzsébet, Fodor szül. Papp Erzsébetet, Kalmár szül. Palatinus Viktória, Kardos József, Kovács István, Mac Imre Lajos, Nagy Sándor, Szabó szül. Bónis Mária és leánya, Dobre szül. Szabó Anna, Szekeres Ferenc, Sz. József, Vlasity Károly. Összesen 181 folklórszöveg került lejegyzésre.

¹ A mese kifejezést a kötetben a népmese szinonímájaként használom.

MOHOL TÖRTÉNETE

Mohol (Mol) a Tisza jobb partján terül el. A települést 1957-ben csatolták Adához. Nevét feltehetően Mohorról kapta, aki Ond törzséből, a Vajda nemzetségből származott. A települést először 1230 táján említik Moharewe, Moharewy, Moharrywe néven. 1521-re a név Mohollá alakult, ami ma is használatos, szerb nyelven hivatalosan pedig Mol (Baranyi 2008, 17).

A Mohor család kihalása után a birtokra rokoni címen két család jelentett be igényt: a Telegdi és a Bechey család. A király a Telegdi családnak ítélte a birtokot, de kötelezte őket, hogy negyven aranyat fizesse a Bechey családnak. Egy 1412-ből való okirat Moharévét a Telegdi család birtokaként említi, s mivel a családnak Csanád vármegyében voltak birtokai, Zsigmond király Moharévét Csanád vármegyéhez csatolta. 1521-ben a Csongrád megyei tizedjegyzékben már Mohol néven szerepelt, ezt a nevet őrzi a mai napig (Baranyi 2017, 13–14).

Mohol részben elpusztult a török uralom alatt, 1570 táján a török nahiyéhoz tartozott, 5 adózó háza volt és kb. 30 lakosa. A település lakosságának száma növekedett, 1580-ban már 17, 1590-ben pedig 23 adózó házzal rendelkezett. Moholt az 1690-es török földrajzi térképen is feltüntették. A török hódoltság után, 1701-ben szerb családok telepedtek le. Mohol mind népesebb településsé kezd válni. 1703-tól 1751-ig a Tisza menti határőrvidékhez tartozott, s 24 határőrrel járult hozzá a Tisza menti vidék megvédéséhez. 1751-ben felszámolták a katonai határőrvidéket (Baranyi 2017, 14–15). Ezt követően a szerb lakosság tömegesen elhagyja a Tisza mentét. 1770–1774 között Moholra és a környező településekre katolikus vallású magyarok költöztek a Felvidékről és Jászkun kerületből (Baranyi 2017, 40).

1751-től 1791-ig Mohol a Tiszai koronakerülethez tartozott, ez idő alatt alakult ki a közigazgatási helye, szerepe és rendszere. Az 1751-ben nyert kiváltságlevél 19. pontja szerint a kiváltsági engedmények ellenében a Tiszai kerület községeinek lakossága évenként

földadót fizet az uradalomnak. Ettől kezdődően tekintjük Moholt önálló településnek (Baranyi 2017, 65).

1804–1805-ben ismét nagyobb számban telepedik le magyar lakosság a faluban (Baranyi, 2017: 40), és felépült az első római katolikus templom. 1805-ben megalakult az önálló moholi egyház, ez év végétől vezetik Moholon az anyakönyvet. 1824-ben Szent György tiszteletére felszentelték a jelenleg is meglévő római katolikus plébániatemplomot. (Baranyi 2017, 99–100).

1855 és 1857 között sor került a Tisza átvágására, majd 1866-ban megépült a védőtöltés, aminek köszönhetően több mint kétezer hold földet ármentesítettek (Baranyi 2017, 65). Adai székhellyel 1957-ben Ada és Mohol egy községbe egyesült. Adán a fém- és a vegyipar indult fejlődésnek, Moholon pedig a mezőgazdaságot fejlesztették és annak feldolgozóiparát. A falu elismert mezőgazdasági jelleggel bír a konyhakerti vetemények termelésében és feldolgozásában (Baranyi 2017, 81). A megalakult mezőgazdasági birtokok, zöldség- és gyümölcsfeldolgozók a több évtized alatt tevékenységi formát változtattak, nevet cseréltek, de jelenlétük folyamatos a falu életében. Az idők során földműves-szövetkezetek segítették a mezőgazdasági termelők munkáját (Baranyi 2017, 172–174).

A lakosság fő foglalkozási ága Moholon mindig a mezőgazdaság volt, de a 19. században az ipar is fejlődésnek indult. Az 1848-as forradalom után megerősödő polgári réteg maga után vonta a mezőgazdasági és az ipari termelés fellendülését. 1890-től az első világháborúig állandóan fejlődik a kisipar (Baranyi 2017, 172).

1920-ban a tagok száma 100, ami növekedve 1940/41-ben 250 fő. Az ipartestület fogta össze az iparosokat és védte érdekeiket; a lakosság 10-15 százaléka iparos, a község azonban továbbra is mezőgazdasági jellegű. A második világháború után megváltozott a kisipar helyzete. Mohol ipara két ágazatra oszlik: magániparosokra és a társadalmi szektorhoz tartozó kisiparra.

Az 1950-es évektől az ezredfordulóig több gyár üzemelt a faluban: cipő- és kesztyűkészítő vállalat, zöldségfeldolgozó üzem. Napjainkban jelentős a fémipar erősödése (Baranyi 2017, 174–186).

Az 1900-as évek elején tízezer felett volt a lakosság száma. Ez a szám a 2002-es adatok szerint 6786, ebből 4217 magyar, 2189 szerb,

153 roma és kis számban egyéb nemzetiségű (Baranyi 2017, 54–55). A folyamatos elvándorlás révén Mohol lakossága is egyre csökken.

A falu nyelvezetére nagy hatással volt az 1700-as évek második felében jelentős számban idetelepült magyar népesség, amelynek tagjai magukkal hozták szokásaikat, palóc nyelvjárásukat. Ez utóbbi napjainkra teljesen feledésbe merült, a moholiak a vajdasági magyar regionális köznyelvet beszélik. A magyarok és a szerbek több évszázadon át történő együttélése alakította a moholiak nyelvét, ünnepeit, hétköznapijait, folklórkincsét. A koronakerület lakosságának nyelvjárását vizsgálva pontos adatok nem szolgálnak, de Adától délre, Szenttamásig biztosnak tűnik a jász–kun–palóc eredetre való következtetés (Baranyi 2017, 45).

A moholi római katolikus templom

MESEGYŰJTÉS MOHOLON

Penavin Olga, Matijevics Lajos és Burány Béla moholi gyűjtése

A faluban gyűjtött és első alkalommal nyomtatott formában megjelent meséket Penavin Olga tette közzé a *Jugoszláviai magyar népmesék* I. című kötetben. Ez a könyv 1971-ben látott napvilágot, és két moholi mesét tartalmaz. A Huszák Lajos által elmondott történetet Penavin Olga jegyezte le, míg a Vince Mihályné által elmondottat Matijevics Lajos gyűjtötte (Penavin 1984, 2: 317–319). A kötetet 1984-ben egy újabb könyv követte, *Jugoszláviai magyar népmesék* II. címmel, mely tartalmazza a Matijevics Lajos gyűjtötte mesét, Lakatos Rozália tolmácsolásában (Penavin 1984, 2: 54–56).

A vajdasági mesekutatásban, beleértve a moholi mesekutatást is, ki kell emelni Burány Béla nevét, aki az 1970-es évektől haláláig gyűjtött erotikus témájú meséket egész Vajdaság területén. Gyűjtéséből több kötet is napvilágot látott. A mindent összefoglaló könyv címe: *Mé piros a gólya csőre? Erotikus és obszcén népmesék a Délvidéken*. A kötetben ezernél több szöveget tesz közzé (Raffai 2016, 24–25).

Burány a 172 moholi szöveget 9 adatközlőtől gyűjtötte. Az adatközlők és szövegek száma: Zélity Sándor 22, Martonosi András 77, Vlasity Károly 47, Vlasityné Zélity Klára 3, Nápik János 7, Zélity András 6, Gyarmat György 5, Zélity Istvánné Kabók Katalin 3, Szabó Ferenc 2 (Burány 2007).

Kalapis Zoltán felfedezettje

Fodor szül. Papp Erzsébet az ezredforduló legismertebb moholi mesemondója, aki 1977-ben a *Magyar Szó* hasábjain olvasott Borbély Mihályról. Fodor Erzsébet ennek nyomán levelet írt Kalapis Zoltánnak, hogy ő is tud hasonló meséket. Fodorné a hangszalagra rögzítettekkel nem volt megelégedve, így egy nem mindennapi

módszerrel állt elő: leírta a meséit. Kézirata 35 történetet tartalmazott, valamint papírra vetette életrajzát is. Mindezzel 1982 tavaszán végzett. Fodor Erzsébet meséi a *Híd* folyóirat 2002. májusi és 2003. februári számában jelent meg (Kalapis 2002, 606–639; 2003, 252–273).

Katona Imre 1983-ban véleményezte Fodor Erzsébet meséit. A jugoszláviai magyarság mesekincséről keveset tudni, ezért szerinte kétszeresen fontos minden erre vonatkozó adat. A Kalapis Zoltán által felfedezett Fodor Erzsébet meserepertoárja 35 meséből áll. Módszere ritka a szakmában, de nem ismeretlen, a mesemondó nem volt hajlandó magnószalagra mondani a történeteit, hanem önállóan leírta a szövegeit. A kézirat értéke vitathatatlan, de Katona Imre jónak látta volna, ha a szóbeliséget és az írásbeliséget sikerülne összehasonlítani, és az írott formában jelölni a változásokat, eltéréseket. Felhívta a figyelmet a tájszavak magyarázatának fontosságára, amire szükség lenne lábjegyzetben vagy a csatolt szójegyzékben. Megemlíti, hogy a meserepertoár férfias jellegű, de minden mesei műfaj képviselteti magát. A mesékről leírja, hogy több kiemelkedően teljes értékű és motívumú, néhol kopás észlelhető, de ez sem zavarja a mese menetét. A mesékre jellemző, hogy sok darabjuk egyedi. Fodor Erzsébetet ízes meseírónak tekinti Katona Imre. A mesék stílusa tömör, ami az írás nehézségének tudható be, de még így is érvényesülnek a hagyományos fordulatok-formulák. A reális, mindennapi történetek pedig paraszti hitelűek. Katona Imre a meséket kiadásra ajánlja (Katona 2002, 640–641).

Raffai Juditnak 2014-ben *Vajdasági női mesemondók* címmel jelent meg tanulmánya, melynek számadatai szerint Vajdaság területén 2007-ig 841 típussal ellátott magyar népmesét jegyeztek le. Az említett számból a női mesemondók által elmondott szövegek Vajdaság mesekincsének egynegyedét teszik ki. Itt említi Fodor Erzsébetet, aki nem gyakorlott mesemondóként adta elő szövegeit, hanem a reprodukálás különleges formáját képviseli. Édesapjától tanult történeteit papírra vetette, melyek az élőszóban elmondott szövegek sajátosságait tükrözik. Meséinek nagy része ezért is viseli magán a férfias jelleget (Raffai 2014, 58–67).

21. századi gyűjtés

A Kiss Lajos Néprajzi Társaság az ezredfordulón Vajdaság területén kutatást végzett *A Vajdasági Magyarok Néprajzi Atlaszának* elkészítéséhez. Az atlasz gyűjtőmunkájában Moholon végeztem kutatást. A 16 témakört felölelő kutatás *Epika* című fejezetében az adatközlőknek lehetőségük volt mesék elmondására, a terepmunka során azonban nem találtam olyan személyt, aki mesélni tudott volna (Papp 2003).

Néhány évvel később, 2002-ben részt vettem a budapesti Hagyományok Háza Kárpát-medence területén fellelhető folklórszövegek gyűjtésére vonatkozó programjában, ahol szülőfalum, Mohol mesekincsét igyekeztem feltárni. Nyolc adatközlőtől mintegy ötven szöveget sikerült rögzítenem, majd leírnom. Az oromhegyesi Cérna Miklósnál 14 szöveget rögzítettem. Ebből a gyűjtésből négy moholi és három oromhegyesi szöveg megjelent a *Vajdasági történetek Mátyás királyról* című kötetben, melyet Raffai Judit szerkesztett (Raffai 2008, 66, 93, 96, 111, 43–44, 86, 91–92).

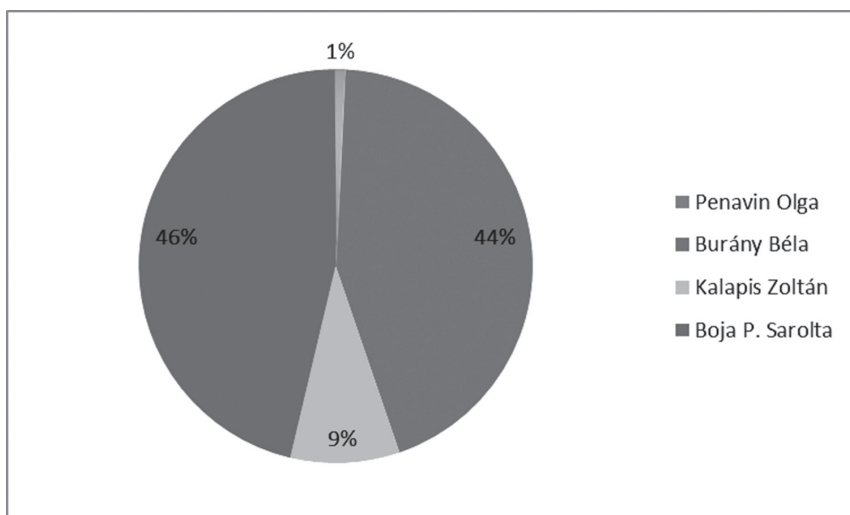
A 2009 és 2013 közötti időszakban 37 vajdasági településen folyt néprajzi gyűjtés a negyvenes évek eseményeiről. A vizsgált időszakra vonatkozó visszaemlékezések rögzítése irányított interjúk segítségével történt, amit archiválás és feldolgozás követett. Az *oral history* módszerén alapuló gyűjtésből kétkötetes kiadvány született Papp Árpád szerkesztésében *Igaz történetek Mindenkeföldjéről* címmel. A két kötetben 22 moholi adatközlőtől 113 történet jelent meg nyomtatott formában. Ebből Papp Árpád 2 adatközlőtől 19 történetet vett diktafonra, míg jómagam 20 adatközlőtől 94 történetet gyűjtöttem (Papp 2015).

A kutatás természetesen nem ment zökkenőmentesen. Többször megtörtént, hogy jártam olyan idősebb, a falubeliek megítélése szerint kommunikatív, mesélni szerető embernél, aki azonban aztán képtelen volt értékes szöveg elmondására. Az évek múlásával – nyitott szemmel járva, a család és a már általam megismert adatközlők segítségével – folyamatosan új adatközlőkre találtam. Volt, hogy a véletlen, a szerencse is közrejátszott. Mindenesetre az elmúlt években 14 moholi adatközlőtől 181 folklórszöveg került általam

begyűjtésre. Baranyi szül. Sinka Anna 3, Balog szül. Vince Katalin 2, Faragó szül. Szekeres Erzsébet 15, Fodor szül. Papp Erzsébet 37, Kalmár szül. Palatinus Viktória 8, Kardos József 15, Kovács István 12, Mac Imre Lajos 13, Nagy Sándor 4, Szabó szül. Bónis Mária 3, Dobre szül. Szabó Anna 5, Szekeres Ferenc 16, Sz. József 22, Vlascity Károly pedig 26 szöveggel járult hozzá a gyűjteményhez.

MESEGŰJTŐK A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

A fentiekben bemutattam, hogy az 1970-es évektől kik és hány történettel járultak hozzá Mohol folklórszövegének a gyarapításához. Összesen 391 történet került begyűjtésre az elmúlt évtizedekben. A gyűjtők és a begyűjtött szövegek százalékos kimutatását a következő kördiagram szemlélteti:

1. Mohol meseanyagát gyűjtő személyek a szövegmennyiség arányában

LEGÚJABB GYŰJTÉS MOHOLON

Az újabb mesék összegyűjtésének módszere

A mese kérdőíves módszerrel nem gyűjthető, de a szokványos beszélgetés sem jár biztos eredménnyel. Legtöbb alkalommal az adott szituáció határozta meg a gyűjtés lefolyását. A beszélgetések az általános adatok rögzítésével kezdődtek, ami némiképp oldotta a

feszültséget. Szerencsésebb helyzetnek minősült, ha adatközlőimet már korábról ismertem. Ilyenkor kötetlenül indult a kommunikáció, és az oldott légkör legtöbbször eredménnyel járt. Úgyszintén: adatközlőimet megfelelő kérdésekkel próbáltam mesélésre bírni. Mesélőim nagyobb részéhez több alkalommal, esetenként rendszeresen visszajártam. A két látogatás között eltelt idő, családi események, vallási ünnepek és beszélgetések az újabb történetek felelevenítésére adtak nekik lehetőséget, amit egy-két szóval, esetleg mesecímmel mesemondóim előre fel is jegyeztek.

A történetek lejegyzése

Az elmondott meséket, mondákat és egyéb történeteket hangszalagról, később diktafonról jegyeztem le. A szöveghűség elvét szem előtt tartva jegyeztem le a hanganyagot, nem hagytam ki részeket és nem írtam át az adatközlők által elmondottakat. A falu nyelvezetét, tájszólását igyekeztem megtartani, s a nyomtatott formában minél hitelesebben visszaadni. A tájnyelvi sajátosságokat tehát megőriztem, a leírt szövegek mindegyikénél alkalmaztam az *ë* hangot, ami falunkra jellemző. Több esetben pedig eltértem a magyar helyesírás szabályaitól, a hitelesség kedvéért.

A kötetben az adatközlők életrajza és az elmondott szövegek olvashatók. Az adatközlők életrajzát saját elmondásuk szerint közöljük. A kutatás ideje alatt elhunyt adatközlőknél a rokonok egészítették ki a hiányos adatokat. Az elmondott szövegek leggyakrabban cím nélküliek, mivel így mesélték el, ezért szándékosan maradtak cím nélkül. Az adatközlők által címmel mesélt történetek természetesen aszerint olvashatóak. A diplomamunkában szereplő mesék, történetek sorszámossal ellátva találhatóak.

Az adatközlők nevét betűrend szerint rendeztem egymás utáni sorba. A mesemondóként közölt történetek időrendi sorrendben szerepelnek, nem műfaji besorolás vagy egyéb tematika szerint. A kronológiai besorolás így híven tükrözi, hogy a már feledésbe merülő hagyományos mesemondás miként elevenedik fel mesemondóimban, milyen sorrendben jutottak eszükbe az újabb történetek.

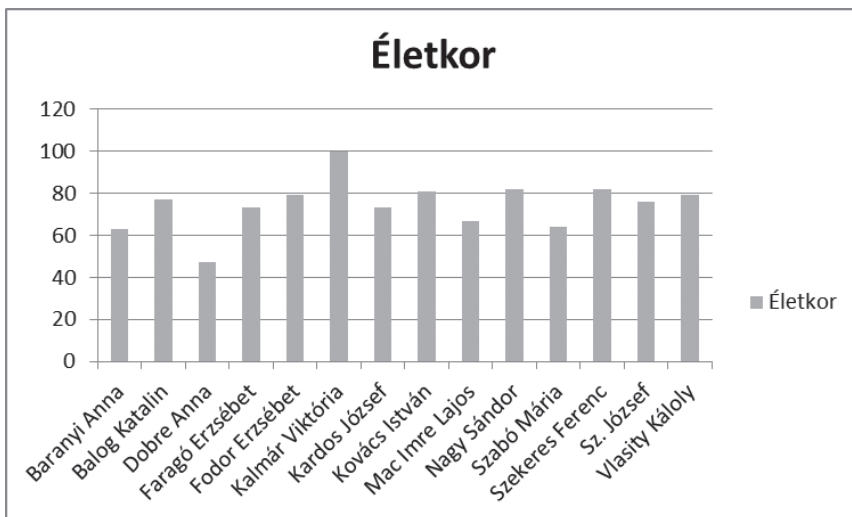
Egyértelműen megfigyelhető a szövegalkotás folyamata a mesemondóknál. *Oral history*val nem foglalkozik a kötet, kivétel, ha az megvilágítja az adatközlő élettörténetét.

Zárójelben, dőlt betűvel jelöltem azokat a szavakat, szókapcsolatokat, esetleg mondatot, amelyet a könnyebb megértés érdekében csatoltam adatközlőim szövegéhez. Ezzel próbáltam megkönnyíteni az értelmezést, de jelezni is, hogy nem az eredeti szöveg hozadéka. Ennek többször szükségét éreztem, mivel az adatközlőim nem gyakorlott mesemondók, és többször kihagytak részeket, vagy csak utaltak rájuk.

A kötetben lévő meséknél nagyon kis arányban szerepel a mesekezdő és a mesezáró formula. Megfigyelhető, hogy csakis a címmel mesélt szövegek tartalmazznak esetenként az említett formulákból.

A GYŰJTÉS FELDOLGOZÁSA

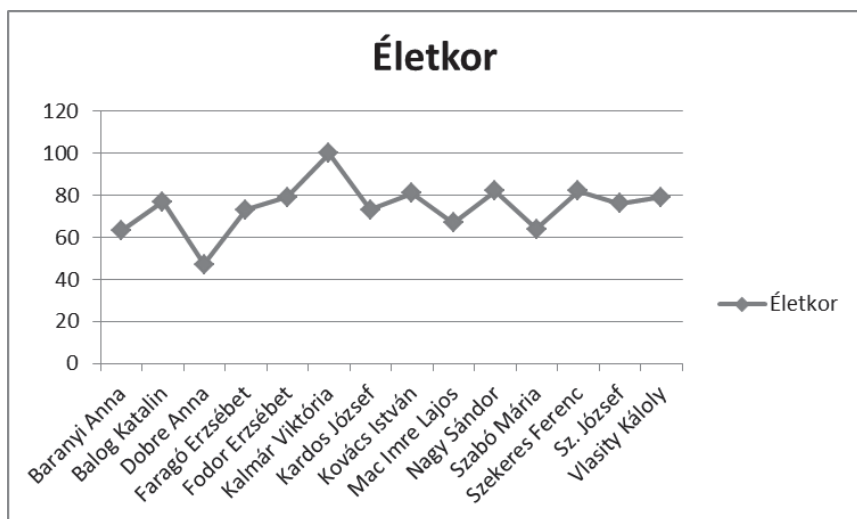
Az adatközlők életkora

2. Az adatközlők életkorának bemutatása oszlopdiaagram segítségével

A többéves kutatás során igyekeztem a negyvenes éveinél idősebb személyeket megkeresni. Ismeretes volt számomra az a tény, hogy a néprajzi kutatások alkalmával az idősebb korosztály minősül eredményesebb adatközlőnek.

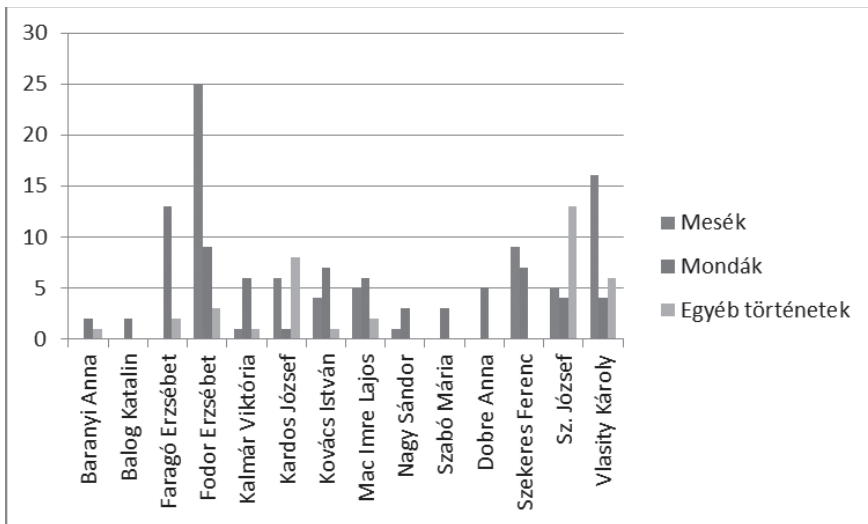
Az oszlopdiagramról leolvasható az általam várt eredmény, miszerint a 60–80 év közötti korosztály volt legproduktívabb a falu mesekincsének begyűjtésekor, ezen belül is a 70-es éveikben járó személyek. A következő grafikon talán még egyértelműbben tükrözi az eredményeket:

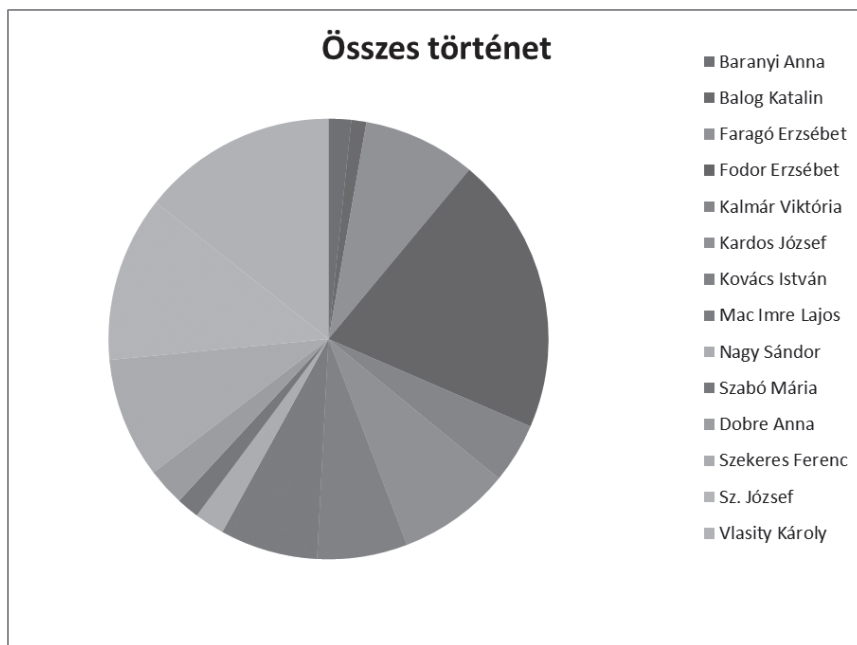
3. Életkor szemléltetése grafikonnal

A népmesék, mondák és egyéb szövegek folklorisztikai vonatkozásai

A csoportosított diagram kimutatja az adatközlők különböző műfajú szövegeinek számbeli arányát.

4. Csoportosított oszlopdiaagram szövegfajták szerint

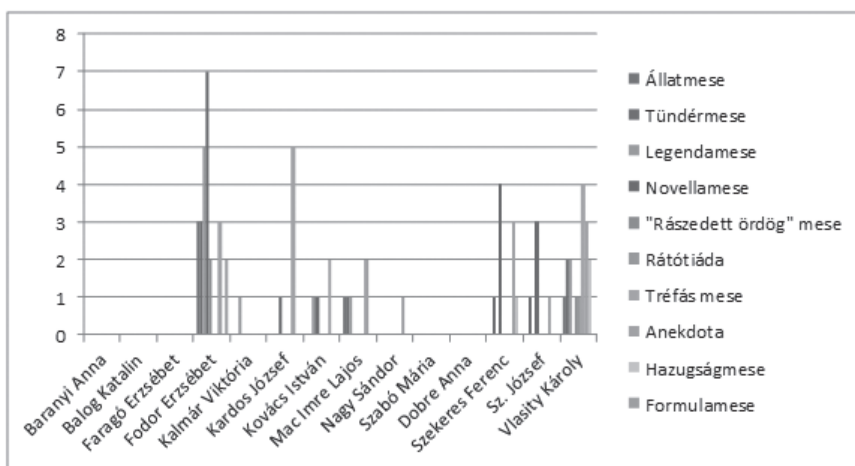

5. Adatközlőnkénti szövegek aránya kördiagrammal

A mesélt történetek összesített száma a kördiagrammal még szem-
betűnőbb, Vlasity Károly, Fodor Erzsébet és Sz. József az ezredfor-
duló legproduktívabb mesemondói Moholon.

Népmesék

Megvizsgáltam a gyűjtött anyag műfaji vonatkozásait. Eszerint a
181 történetből 72 népmese. A népmesék tipológiai besorolása alap-
ján a gyűjtött mesék alműfajait a lenti grafikon ábrázolja:

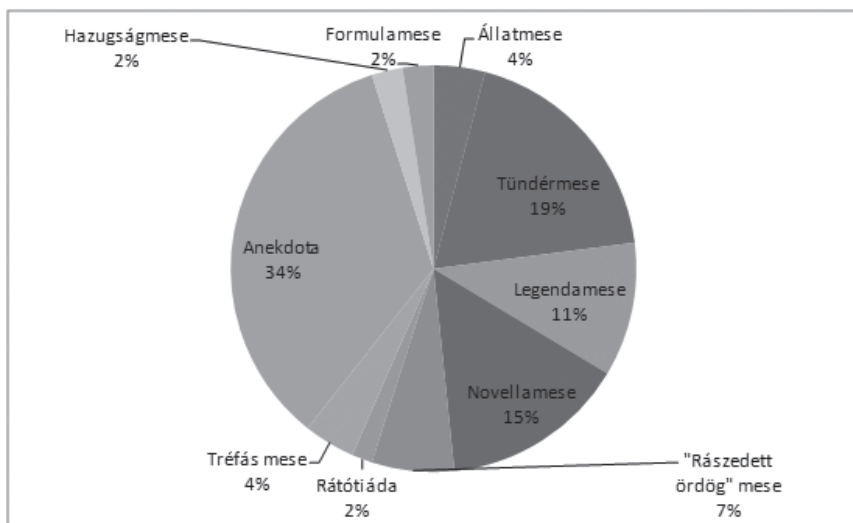

6. Az adatközlők szerinti mesemegoszlás

A 14 adatközlőből 9 tudott mesét mesélni, összesen 72-t. A leg-
produktívabb személy 25 különböző mesét tudott elmondani.

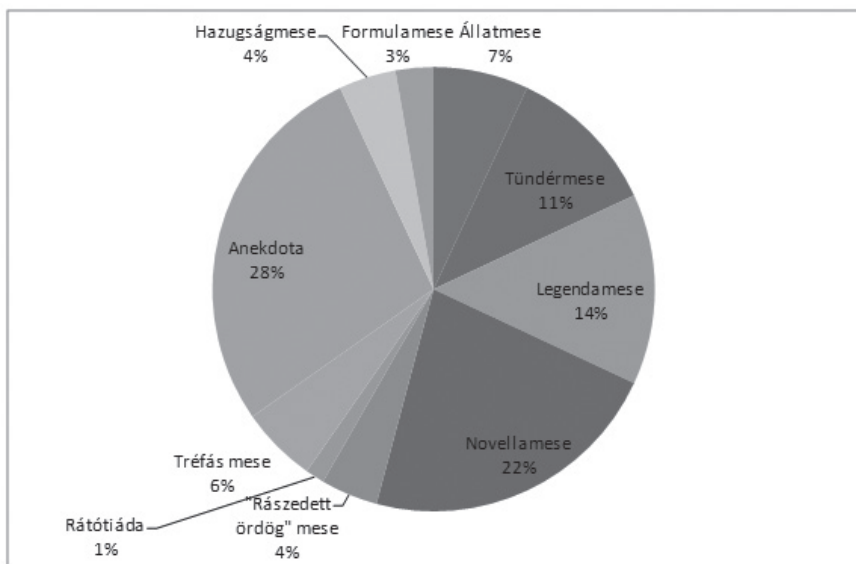
Az adatokból beigazolódott, hogy a faluban van még mesélni tudó
egén, de számuk egyre fogyatkozik.

A moholi, típuszámmal rendelkező népmesék műfaji megoszlása

7. A faluban gyűjtött mesék megoszlása műfajok szerint

Az előzőekből már ismert tény, hogy a faluban az 1970-es évektől folyik mesekutató. A napjainkig lejegyzett és műfaj szerint besorolt mesék eloszlását mutatja a diagram. Érdekes összehasonlítani a Vajdaságban gyűjtött és típuszámmal ellátott népmesék műfaji megoszlásával. A *Vajdasági magyar népmese-katalógus* adataihoz viszonyítva nagy eltérés mutatkozik a tündérmeséknél, ami a vajdasági viszonylatban 31,8%, az a moholi feldolgozásnál 19%. Viszont nagyobb százalékot mutat a moholi gyűjtés a legendamese, a novellamese, a tréfák és az anekdoták számában. A többi típusnál minimális a különbség (Raffai 2016, 41–43).

8. Az ezredfordulón, Moholon gyűjtött mesék megoszlása műfajok szerint

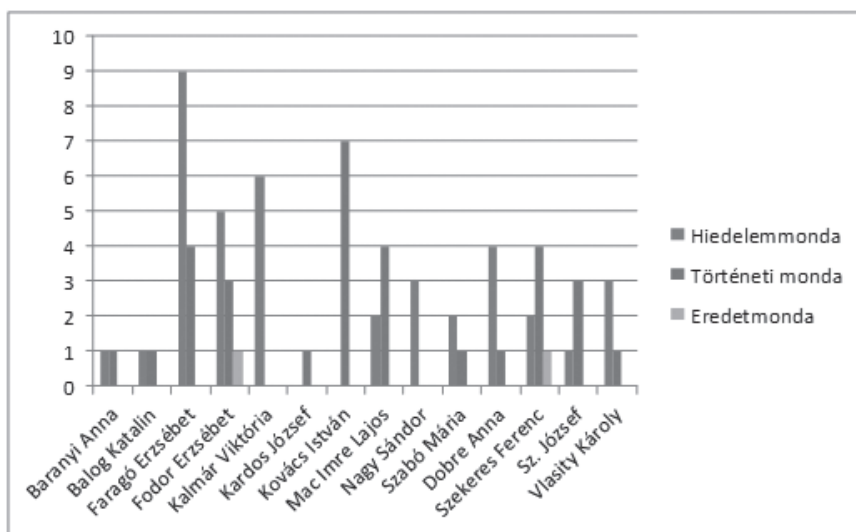
Az eltérés még szembetűnőbb, ha az összes moholi típusba sorolt mesét és az ezredforduló anyagát vizsgáljuk. Az adatokból jól látható, hogy napjainkra megváltozott a szájhagyomány útján terjedő mesék műfaji megoszlása. A tündérmesék százaléka csökkent az ezredfordulón, ugyanakkor növekedett a legendamese és novellamese aránya. A tréfás mesék, anekdoták esetében nem nagy az eltérés, de itt kell említeni Burány Béla gyűjtését, ami nagyban növeli ennek a típusnak a százalékos arányát az összes moholi mese esetében (Raffai 2016, 41).

A műfaji megoszlás alapján elmondható, hogy a falu legjelentősebb műfaja az anekdota. Fodor Erzsébet meséinek köszönhetően szép számban került begyűjtésre tündérmese. A novellamesék százaléka is igen nagy, ahova a begyűjtött Mátyás királyról szóló mesék legnagyobb része tartozik. A Mátyás-történeteknek fontos szerepe van a vajdasági magyar folklórkutatásban. Jelentős a Mátyás királyról szóló szövegek száma (Raffai 2008, 9), ezt támasztja alá a moholi gyűjtés is. Ma is él a Mátyás-folklór a faluban, bizonyítják ezt a közelmúltban gyűjtött szövegek.

A falu nagy mesemondói Fodor Erzsébet és Vlasity Károly voltak, repertoárjukban állatmesék és tündérmesék szerepeltek. Napjainkban ezek a mesetípusok csak nagyon kis számban gyűjthetőek. A nagy meserepertoárral rendelkező mesélők, a tündérmesék ismerőinek eltűnésével rövidebb lélegzetű és humoros történetek kerülnek begyűjtésre (Raffai 2016, 44) Vajdaságban, így Moholon is.

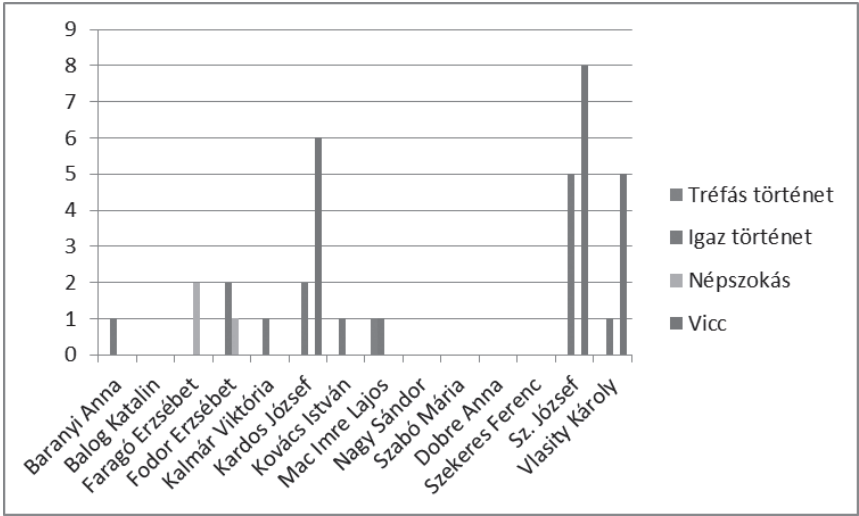
Az elmúlt években az általam folytatott aktuális néprajzi terepmunka, gyűjtés, nagyban befolyásolta és segítette a mesemondók felkutatását és a falu mesekincsének begyűjtését.

Mondák és egyéb története

9. Mondák kimutatása adatközlőnként

Az összesen 72 mondát 14 adatközlő mesélte, átlagosan 4–6 történetet. A legkevesebb egy monda volt, a legtöbb pedig 13 egy adatközlőtől.

10. Az adatközlők egyéb történeteinek eloszlása oszlopdíagrammal

A 37 egyéb történet között viccek, igaz történetek, tréfás történet és népszokások leírása szerepel. A 14 adatközlőből 9 tudott ilyen szövegeket, míg 5 személy egyetlenegy sem. Egy adatközlő igen produktív volt a kutatás során, több mint 10 történetet mondott el ebben a kategóriában.

MESEMONDÓK ÉS MESÉIK

I. BARANYI szül. SINKA ANNA (1940–2012)

Baranyi Annánál több alkalommal jártam gyűjteni, de csak az első néhány látogatásom járt eredménnyel.

Adatközlőm 1940-ben született Moholon, ahol négy osztályt fejezett be. Gyermekkorában, testvéreivel együtt besegített a szülőknek a munkában, részt vett a kézi aratásban, de cséplőgépnél is dolgozott.

Férjhez ment, és családjával mindvégig Moholon élt.

A rokonságnak szívesen mesélt a gyermekkorában történetekről, hallottakról.

1.

Ahogy visszaemlékszek, 1941-ben karján tartott (*anyám*), és gyűttek fehér lóval, ilyen katonatiszték, még többen gyűttek, hát őrvjöntünk, hogy hát, anyámék, én nem, csak űtem. És lehajolt anyámhó az a katonatiszt és elvött tüle. És aszongya hogy:

1. Jaj nē bántsa!
2. Nem bántom, csak én is asszonyom ilyet hagytam otthon.
3. Mēgpuszít és visszaadott. Dobátak virágot elébe, mēg mit tudom én micsodát, őrvjöntek, hogy hogy is lehet ez, hogy is fejezzem ki magamat, örűtek a népek, hogy főszabadútunk.

Ezt csak anyámtú hallottam, ő meséte, hát má mikó nagy vótam, asszony vótam, mikó ezt ēmeséte.

Mohol, 2003.

2.

Szomszédasszonytú, Nagy Ilonátú, attú hallottam asztat, hogy van olyan asszony, aki mēgveri a kisbabákat szēmmē. És én montam nēki, hogy az nem létezik, és azt monta, hogy van olyan. Mondom, akkó mit kő olyankó csináni? Valamikor nem ilyen kombinétoK voltak, mint most, hanem anyagbú. Mēg akkó nem úgy csinálták mint... *(Az adatkőztlő arra gondolt, hogy a kombiné nem volt megfelelő tisztaságú.)* Hanem főhajtották a szoknyát és avva a kombinét ajjávā, előrú avva megtürúték a kisbabáknak háromszó az arcát, akkó az ēmēnt, mer egisz éccaka nem aludt a kicsi, oszt nem tudtunk vele mit csináni. Akkó szótunk az Ila nēninek, ez mēgtörtint velünk, hogy gyűjjon át, mer a gyerek nem alszik, a Gyöngyi. Átgyütt az Ila nēni, hát kicsit kellemetlen vót, hogy a kombinétjával megtürúte az arcát. Akkó én gyorsan frissen siettem, mikó ēmēnt, mēgmosdatni. Hogy beteg vót, vagy nem tudom, de ű – aszongya – mēgverte szēmmē a gyereket. És evve megtürúte a kombinét ajjávā, és nēkēm olyan fura vót, hogy hát jó van egisz héten akkó nem minden nap cserétek, hanem egisz héten rajtuk vót, és akkó avvā a kisbaba arcát mēgtürúte. Ennyit tudok errú, amit űtule hallottam.

Mohol, 2003.

3.

Azt tudom ēmesēlni, amit öregapám tú én hallottam, hogy még kicsi vótam akkó és ű meséte énnēkēm, hogy ez nem vót Mohol, hanem ha jó mondom Moharév(e)-nek nevezték. Az első lakója Kovács nevezetú vót, de nem tudom a keresztnevüket. És öregapám meséte, hogy ő is az ő déd- vagy űköregapjátú, mittudom én melliktú hallotta, hogy nem vótak házak, mēg verētt fal, hanem ilyen földbe véstek lukat, be ódalt, nem tudom pontosan, bevésték. De abba, hogy tüzeltek? Úgy tüzētek, hogy valahogy csináltak lukat, föl a plafonyra és ott tüzētek, olyan köveket raktak össze, és ott tüzētek, ott melegēttek. Aztán má fejlődött, ahogy öregapám tú én hallottam, hogy fonytak össze rőzsét, betapasztották. Vót egy szoba, mēg egy

kicsike, minné kisebb ablak, hogy minné kevesebb hideg gyűjön be. Csináltak nádbú is, amit ütüle hallottam. Aztán, aztán gyüttek a verétt falak. Ajis csak úgy, hogy alacsony kicsi gërëndás, kicsi ablak, egíszzen picí, csak egy féméteres, hogy minné kisebb ház lëgyën. Akkó má vót szoba, konyha, az avva vót konyha, hogy szabadfüstölő vót, szabadkémény és ott füstöték, akinek vót mit füstóni. Akkó má gyütt a kemënce, a pipicslámpa, az vót a világítás.

Milyen volt a pipicslámpa?

– Pipics, öntöttek vizet, akkó tettek rá zsírt, beletettek egy rongyot vagy olyan belet, ha vót, leginkább rongy vót, akkó beletették és meggyújtották. És addig még zsír égett, a víz ott maratt, amikó el-égett, akkó elaludt a pipics. Mi így neveztük, pipicsnek, mécsesnek is monták, még öregapám úgy mondta.

Mohol, 2003.

II. BALOG szül. VINCE KATALIN (1926–2008)

Egyetlen gyűjtés alkalmával jegyeztem le az itt olvasható szövegeket Balog Katalintól.

1926-ban született Moholon, a Fölvégen. Három osztályt fejezett be. Szülei földműveléssel foglalkoztak, amellet az édesapja fuvarozást is vállalt. 13-14 éves lehetett, amikor kikerült a moholi tanyavilágba a Majoros tanyára szolgálni. Pár év múlva, 18 évesen férjhez ment, és a faluban élt a családjával.

A mindennapi asszonyi teendők mellett a Tűzoltólaktanyában takarított, majd a moholi Nyugdíjasok és Aggok Otthonában dolgozott, innen ment nyugdíjba.

A család elmondása szerint, nekik igen keveset mesélt.

4.

Valamikó, Lajkó Istvánnak a tanyája vót valamikó ott a régi kövesút útjáná. Ára nem vót egy ház sē, sēhol, csak az az egy tanya. És oda jártak a bētyárok tanyázni. Oda vitték a lopott holmit, amit loptak és ott osztották szét a szēgényēknek. Ők nem saját maguk részére loptak, hanem a szēgényēknek. És nagyon sokat ēverték a Rózsa Sándort, mer az mindig úgy lovon járt, lovon jártak a Rózsa Sándor is, még a Bogár Imre is. A tanyákra mēntek, oszt ott ára kint, a nagygazdákú, onnan loptak a tanyákrú. Vót azoknak több helyük is, nem csak ez az egy hely, gondolom. Csak az is vót nēkik a mēg-állásuk, mer szanaszét vótak a tanyák. Olyan ēhagyatott tanyákra jobban, oda mēntek.

Mohol, 2003.

5.

Az a szemverés olyan vót, hogy vót olyan néni, akinek a szēme ártott a kicsiknek. Ha ránézett, akkó mingyá mēgverte szēmmē és akkó éjjē-nappā a kicsi sírt, oszt akkó nem tudták mi a baja. Osz

akkó ěměntek ehhó a něnihó, oszt mondták něki, hogy nem tudják, hogy mi a baja a kicsinek, ějjě-nappā sír.

– Jaj, – azt mondja – měgvertem szěmmě biztos!

Akkó ěměnt az a něni ěs hāromszó měgmosdatta lěfelě a kicsinek az arcát ěs a kombinějānak a visszājāvā lětūrěte hāromszó. ěs rōgtōn a kicsi jobban lětt.

Vědekězni měg ilyen piros gyōngyōt kōtōttek a karjāra a kicsinek, hogy akinek az vót, akkó nem birta měgverni a něni a kicsit szěmverěssě. De van, akit mā nagyobb korāba is měg birt verni. Olyan vót a szěme něki, hogy ō akarata ellenire, gondolom, csinālta.

Mohol, 2003.

III. FARAGÓ szül. SZEKERES ERZSÉBET (1944–

Emlékeiben így él a gyermekkorra:

„Apám Becsén a temetőcsőszékné szógát, onnét rukkót bē. Némétékné vót fogoly. '43-ba esküttek, én születtem '44-be. Ęmēntünk Bēzdánig, kocsvā, lóvā, a Dunájig, főpakótak mindēnt, mēnekűtünk. Oszť nem engedtek át bennűnket a hídon, én csak úgy tudom, hogy ēmeséték. Mikó má ideértek vissza a vasúthó, akkó má aszonták, hogy nagyon hajtsón, mer mēgszűleték a kocsin. Hazaértem, mēg is születtem, nem tudom ki vót a bábasszony.

Fuvaros vót elejibe az apám. Ęgyik ló az övé vót, a másik mēg a köröszťapjé, fuvaroztak, mink mēg hát otthon ēre, āra.

Vót bosztányunk, avvā vergődtűnk. Mink gyerekek, hāroman vótunk testvérék. Vótam én, aztán '46-ba szűletētt az András, két hónapos korāba mēghalt, akkó vót divatos az a frász, abba mēghalt, aztán '50-be szűletētt a Béla. Mēg földművelēssē foglalkoztak, mēntek részbű aratni, mēg kapátak. Mink mēg gyerekek otthon, ē köllött végezni, ilyenēket mēg köllött csināni.”*²

1963-ban férjhez ment és két gyermekűk szűletett. A család földművelēssel foglalkozott. 1997-től 2004-ig a katolikus temetőben temetőcsősz szolgálatot teljesítettek. Innen vonultak nyugállományba.

Faragó Erzsébet vidám, jó humorú asszonyként ismert a faluban. Szívesen eljār társaságba, ott történeteivel színesíti a hangulatot.

Vallásos, hagyománytisztelő családból származik, ahol betartották a szokásokat, tilalmi napokat, jeles ünnepeket. A gyermekkorából átörökített történeteket, szokásokat a mindennapi munkaalkalmakor is gyarapította, valamint ehhez mēg hozzájárult a 13 évig tartó temetőcsősz szolgálat. Emlékeiben mēg élnek a régi történetek, amit szívesen megoszt a gyűjtő kedvéért, de a szórakoztatás alkalmával is szívesen mesél, szűletés- és névnapokon, közös munkavégzēskor, vagy csak egy egyszerű, csűtörtőki nap, piac után, kávé mellett.

² A dőlt betűkkel jelölt rész az adatközlő önéletrajzi visszaemlékezése.

6.

Hát behozták a Jézuska ágát, azt a szénát, szalmát, amit összekötöttek, szarat, még a szakajtóba beletettek kukoricát, búzát, krumplit, haját, babot, ami vót termés, élelēm, baltát, az a Szent Józsefnek a munkaeszköze volt, harapófogó, kalapács, ennek itt köllött lenni. Még aztán a dió. Az asztalt összecsinátuk, odatettük...

Abba a Jézuska ágába benne vót egy páca, az vót az aprószentēki páca. Oszt akkó három napra utána (*karácsony után*) kivitték, még az a nyútófa is ott vót, még az a morzsa is, avvā az abrosszā, amin karácsony búttyni ettünk, össze lēt csináva, mer ēccē nem csinátuk össze, gyerekék vótunk, oszt megpenészēdēt. Aztán mindig lē lēt az öntve valamibe, az ott vót addig.

Oszt akkó az az aprószentēki páca, akkó van a Szent József, Szent János, akkó van az aprószentēk, karácsony után harmadik napon. Oszt akó evvē a pácávā, abba zidőbe, mikó én nem nagyon kislány vótam, kicsit nagyobb (*13-14 éves*), még akkó mēntek a gyerekék, úgy, mind locsózkodáskó, mēntek aprószentēkēzni, oszt kaptak érte píz, a fiúk mēntek. Egyik nagyobb pácávā, a másik vastagabbā, mind a másik.

– Tudja-e, hogy miket mondtak?

– Azt mondták, mindig azt kérdžték, hogy hányan vannak az aprószentēk?

– Oszt akkó mondtuk, hogy 144 ezren, vagy mindēn sarokba egy szakajtóvā.

Oszt azé fizettek valamennyit, pár dínárt, mind a locsolkodóknak. Nem kalácsot adtak, hanem pár dínárt. Oszt azt mondták, hogy az azé köll, én nem akartam, bēbújtam a szekrénybe, mer némelyik akkorát csapott, nem akartam, hogy megverjēnek, hogy nē lēgyünk rihések. Régēn az vót, még lēhet, hogy most is van az a rihēssig betegség. Csak tudom, hogy az én anyám is mindig réggē főkēt, oszt fővette a pácát, kimēnt oszt mindēn jószágot kicsit úgy megverēgetēt, oszt akkó kérdžte, hogy:

– Hányan vannak az aprószentēk?

Oszt ű felēt is rá:

– 144 ezren, vagy pedig mindēn sarokba egy szakajtóvā.

Ez vót az aprószenték. De hát ez kimënt rég divatbú! Hát nálunk arā divat vót, hároman-négyen gyüttek, az egyik banda elmënt, gyütt a másik. Némellik akkorát ütött, vót akkora pácája!

– Jellemző volt, hogy milyen faágot használtak?

– Nem vót jellemző, nálunk epërfa vékony ága vót bënt, én még mostan orgona ágot hoztam bë. Szoktam a jószágokat, még a gyerekéket egy kicsit legyezni. Nálunk ez ilyen szokás!

Mohol, 2017.

7.

Anyámékná, Becsén naplëmënte után nem mindënkinek adtak to-jást. Ilyen valamibe hittek!

Mohol, 2017.

8.

Ëccé úgy kikaptam! Luca pogácsábú nem vót szabad anni sënki-nek. De hónap lësz Luca, oszt úgy máma este minálunk a tejé nem gyühettek bë hozzánk, hanem minëdnkinek kivittük a kapuba, oszt ott öntöttük a tejet oda. Há én még, Luca-napján mëgsút a pogácsa, há nem nagy lánka vótam, oszt mëgkínátam az Erdéli Julis nénit. De hogy én hogy kikaptam asztán, abbú nem vót szabad ënni sënkinék. De, hogy mijé?

Anyósomná mëg úgy vót, hogy mentú többnek (*adni*), hogy több lëgyën. No, ilyen különbözó! Mink āra vótunk az Alvégbe, azok āra a Fölvégbe, āra atták, hogy több lëgyën, itt mëg nem vót szabad.

Akkó mëg rëggë is, este is három napig, elötte este, rëggë, a tejet kihortuk a kapun kívú, ott attuk oda Lucakó.

De azt miéért csinálták?

Babona! Az a Luca-nap olyan babonás nap. Azt tudom, hogy én nagyon kikaptam, há jó van, én attam, a Julis néni mëg mëgëtte. Mink addig ëttük, míg a pízta mëg nem tanátuk. Azt má aszonták az a szërëncse, annak szërëncséje lësz.

Mohol, 2017.

9.

Főztük a tésztát, a mákos csíknak karácsony böttyin, akkó üstbe. Akkora két nagy levelet csinát anyám (*tésztát*), oszt akkó ahogy fórt az üstbe, bele köllött nyúni, oszt kiszalanni az uccára, oszt aki āra gyün, az lész majd a jelölt vagy mi, vejkó jelölt.

– Egy szál tésztát kellett kivenni?

Belenyúni abba a főróba, ahogy fórt. Nem gyütt āra sēnki sē! Sēnki sē gyütt āra, többet sosē csinátam én olyat!

Mákos tésztát, amennyit mēgēttünk azt mēgmákozták, mēgmēzezték, a többit mēg (*szétosztották*), mindēn jószág kapott belüle. Karácsony büttyin ezt is szétosztották.

Mohol, 2017.

10.

Mēg hát az az érdekēs benne, hogy a halottas kalács, amit halottas torra sūtnek kalácsot, az nem penészēdik meg. Mēgszārad kűkemínnyé, de mēg nem penészēdik. Mink sokat süttünk, itt vótunk közē a temető szājáhó.

– Hozzātartozó sūti?

– Hát a közeli családba vót az, a mi csalādunkba, a Szekeres családba. Búdáná a Szekeres Pistinek mēg a Jocinak az anyja, mēg az én anyám, ezek dagasztották bē, oszt itten csináták a kis buktákat, a Gyuri fűtött, az sūtte a kemincébe, de csak így a közeli rokonságnak. Nagyon sokat mēgsüttünk, oszt az nem penészēdik mēg, az a kalács.

Ēgy alkalommā hoztak nagyon jó kiflit a temetőbe, oszt M. Joca a szekrénybe féretett 10-12 kiflit, az akasztós alá. Nem vót neki ideje ēhozni. Nem tudom, mennyi időre, elég sokára, vót má pár temetés, az ott maradt a szekrénybe. Tudod milyen vót? Mind a kavics! Nem penészēdett mēg, mēg az sē, amit a pék sūtött. Aszongyák az, amit így a halottas torra sūtnek, hogy az nem penészēdik mēg!

Mohol, 2017.

11.

A háború, hogy kiütött, az vót az előjele, hogy rēttentőjen vették a tollat. Oszt azé vették a tollat, hogy abbú csináták a puskaport. Ilyet hallottam. Hát, hogy most mi áll belüle, mi nem, nem tudom. De mink is elattuk akkó a tollat, ēcsere-tük a divatos paplanyoké. Akkó nē lēgyen má toll! Az valami olyan, hogy gyorsan robban, illet hallottam, hogy az azé vót. Azt is mondták, hogy nemsokára ki fog űtni a háború. Hát utána nem is sokára kiütött, ahogy annyira mēnt a tollvásárlás. Most az idézte-ē nem, azt má nem tudom!

Mohol, 2017

12.

Én velem is mēgtörtint az az olyan (*gyógyulás a búcsújárás alkalmával*). Akkó még élt is a tata, oszt ēmēntem gyalog Doroszlóra, de akkó má én rosszú vótam a szívemre. Kaptam holtērt, oszt sūrún köllött mēnni az orvoshó. Oszt ēgyütt az ősz, mēntünk Doroszlóra a búcsúra. Oszt én is elmēntem, gyalog. Hidd el, ez oly igaz, mind, hogy itt űlök, sē āra, sē ott, sē vissza ēgy orvosság nem köllött. És ugyanúgy mēgjártam Mēgyugorjét. Elősző rosszú lēttem, akkó én lēmarattam, akkó vēttem bē (*gyógyszert*), mikó odaértünk, ilyen meleg vót, akkó lēmaradtam, ēgy kis fa tövibe. De másnap nem köllött bevēnni sēmmit gyógyszert, sē haza, sē sēmmit. Úgy érztem, hogy a bőrömön is, mēg az egisz mindēnem mēgkōnyebbūt, úgy, mind mikó lēcsupájják a hajunkat, libárú a tollat. Oszt akarhányszó ēmēntem Doroszlóra, az is olyan vót, úgy érztem.

Elősző nagyon kitótam magammā, mer olyan cipőbe mēntem, ami fölű varrott vót, oszt a körömön ottan... mēg félábszárig érő sárba mēntünk. No mēg hólyagjaink vótak. Azt nē mondja sēnki, hogy mēgjárja Doroszlót, oszt nincs hólyagja! Az nem áll, mer akarmijen papucsba mész, a por belemén. Ottan mikó abba a vízbe mēgmestuk a lábunkat, az olyan hideg vót, mikó mēgmestuk úgy térgyig, vagy kicsit főjjebb húztuk a ruhát, vagy ki mibe vót, utána úgy bēmelegēdett vagy micsinát, attú a hideg víz után nem tūrūtük mēg, ha-

nem kiméntünk abbú a kis kádbú, ahova folyik a víz, az nagyon jó vót. De úgy mosdottunk is, az olyan jó vót, hogy valóba van benne valami! Olyan, mind hogyha lēvetnénk egy bőrt magunkrú vagy egy darab gúnyát ēhajítanánk, az olyan. Mēgújul az ember, egísz más! Jó lēnne ēmēnni!

Mohol, 2017.

13.

Akkó mēgátunk a Csonka körösztné, Gunaras mēg Kishēgyēs között van. Ott, a Csonka körösztné mēgátunk, mēg a traktor is mēgát, mēg lē is útünk. Ott egy kis pihenő vót, az lēhetett olyan háromóra tájt. Onnét mink hat órára Kishēgyēsre beértünk a templomba. Mindēn köröszthő vittünk koszorút, mink csinátuk, útközbe. Vőgyparton tettünk, Gunarasba innencső és háccsó szélin, mēg a Csonka körösztné is. Azé Csonka körösztné, mer a háborúba valami érhette, hogy a feszület, ahogy mēgvót, nem akarok hazunni, hogy mellik felű, lē vót törve a körösztné, a Jézuska keze is, mēg a körösztné is. Azé Csonka körösztné. De nem vót annak a környéke rēndbe tartva, olyan útszéli, gyēpes, olyan fű vót. Mēgátunk egy kicsikét, mēgpihentünk.

Azt mondta az Oszkár atya, hogy mostan tizēnnégyen, M. Pétér vót a kocsisunk, az mindég olvasta az imakönyvet:

– Pétér, maga itt mēgáll, 15 percig áll. Tizēnnégyen fölűnek a kocsira, a másik tizēnnégy elindul, oszt kezdi mondani a Rózsafüzért.

Ahogy mēntek tizēnnégyen előre, a többi fölűt a kocsira, azok ott mondták. 15 percig várt (*a kocsis*), akkó olyan nyugodtan, mind ahogy kísért bennünket, kísérijen, mikó ēkerút bennünket, akkó még 15 percig mēnjēn, ott ájjon mēg, akik fōnt űnek a kocsin, azok indújjonak oszt mondják a Rózsafüzért, akik odaértek, azok fölűtek. Így mēntünk. Nem vót az, hogy én teljesen gyalog mēntem. Vótak olyan faluk, ahun nem vót szabad lobogót vinni, fő köllött űni a kocsira. A kaszárnya mellett mikó mēntünk, gyalog mēntünk, oszt nem lētt vóna szabad. A rēndőr szót, osztakkó fölűtünk, bēmēntünk Kúlára.

Mohol, 2017.

14.

Még még olyan is vót, hogy gyerekágyashó nem méhetett abba zidőbe, akinek mégvót a mēnzissze, pici babáhó, mer akkó olyan kis hólyagok léttek, az egisz teste teli vót, az a Tibivē törtínt még. Tibi itthon született, oszt nem olyan sokára, három-négy napra, körösztnyám hozta az ebédēt, főtt ebédēt, leves még mindēn, főtt csirke, torta.

– Hogy hívták azt az ebédet?

– Gyerékágyas.

– Osztnána másnapra a Tibi olyan vót, mind a bárányhimlős, egy piros. Osztna az a piros teli vót hólyagokká. Együtt Becserú anyámnak a húga, azok olyanok vótak, hogy nem léhetett este anni, naplēmēte után, babonaság vót náluk. Osztna mingyá aszonta énnékēm:

– Édēs gyerekēm, ki vót nálad tēgnap vagy tēgnapelótt?

Hát mondom neki, hogy a körösztnanya még a körösztnapa hoztak ebédēt. De úgy hozták, akkorra, mire a Gyuri hazaért a munkárú, hogy ebédőjjünk minnyájan. Aszongya, hogy:

– A körösztnanyádnak mégvót a mēnzissze!

Én csak hallgattam. A Gyuri aszonta, hogy még ne tuggya, hogy valamit csinálunk. Most én, aki ugyē feküdt, nem is tudtam sēmmit. Az én anyám, még a nagynénēm ēmēntek a körösztnanyámhó, oszt mégkérdezték. Osztna aszonta a körösztnanya, hogy igēn.

Most mijit adott, hogy akkó mit használtak, vattát-ē, ruhát-ē vagy éppen a bugyiját adta. Csak léáztatták ott, oszt abbú a szennyes vízbű hoztak, oszt mégfürdették a gyerekēt. Egy óra múva nem vót rajt sēmmit, mindēn ēmút. Ezt én tudtam, de a Gyurinak nem mertem mégmondani, mer azt mondta, még nē tudja, hogy olyannā mégfürdetik a gyerekēt. Osztna ēmút, szépen létisztút. Még aztán mikó magam vótam, a körösztnanya együtt, aszonta, ú még ilyenrú nem hallott.

Nē haragudj édēs lányom! Nem gondótam én eztet!

Mohol, 2017.

15.

Aztán a Zolivā, mēg vót ilyen, hogy...

Ēgyütt a nagynénim, oszt beszélgettünk ezt is, azt is, oszt az mon-gya:

– Idefigyejj, ha mink most nagyon megnézzük, akkó lehet, hogy majd nem alszik. De akkó má űk vettek is ki haját, odatették a kis dunnáhó, a feje alá a kicsinek. Odatették a hajszałukat, hogy birjunk alunni.

No, mēg akkó aszonta:

– Hogyha nem akar alunni, ha hagyunk is itt a hajszálat, akkó azt csinádd, hogy nyald a szēmit bēfelé, kívűrű, ide bēfelé az óráhó, oszt mond, ha sós a könnye:

„Szív szerette, szēm mēgverte,
Atya Isten vėdd ki belűle!”

Akkó eztet is emerű, oszt ezt így háromszó. Mind a két szēmit, ěgymás után háromszó.

Ēmút, a gyėrėk elaludt!

– Olyan sokszó mēgnyaltam a szēmit a Zolinak! Őt év vót köztük, nem vót ěppen kicsi a Tibi, oszt nyáron beletették a kocsiba, oszt trehaj köröszttű a Főlvégbe, tudja Isten hun átak mēg! Ēgy alkalommā hazagyütt avvā, hogy:

– Anyu, pėlėnkát tēgyėn ide, mer a Boris néni tisztába tette a Zolit. Nem akartunk hazagyűnni, mer nem enged vissza.

Bēmėntek, mer nagyon rít a Zoli, a Boris nénihó, oszt a Boris néni tisztába tette, tett alá ěgy rongydarabot, akkó nem úgy vót, mind most, hogy Pampers, mēg ilyen pėlėnka, mēg olyan pėlėnka. Vót három pėlėnka, az két gyėrėkėt kibűtőte, a többi mind az a csíkos pargėt vót.

Mohol, 2017.

16.

- Ki az, aki meg tudja szemmel verni a gyereket?
 - Hát van, akinek olyan erős a szeme! Van...
 - Az látszik kívülről is?
 - Látszik, olyan szúrós a szeme.
- Mohol, 2017.

17.

És még olyan is vót, vótak jószágjaink, hogy bëgyütt az udvarba hozzánk, nálunk mënhtetlenü baj vót a jószággā.

– Ez ellen mit lehet tenni?

– Má mink annyi mindënt csinátunk! Nálunk körösztü a kapun, lë van a téгла alá piros ruha végig ásva, piros festék ráöntve, úgy lëtt lërakva a téгла. A kilincsekën piros. Akkó is mëgvót a baj. És akkó én nem akartam hinni az ilyen kávéjósulásba, de akkó anyámnak a húga mondta.” A családba van ëgy gesztënyés hajú nő, aki ellenëd van!”

És mikó esküttünk, gyüttek a kálátósok, hozták a piros bársony ruhát, nem rakott, hanem olyan dobott kolos, nem vót lërakva a ruha. Pont hátú, hát mit mondjak, olyan darabon, mintha ütem vóna, oszt mëglëtt vóna a mënziszëm, piros fót. A ruhámra vót téve a kiskötő, mëg a kendő is, anyósom vëtte a mënyecke kendőt, papucsot, ük vëtték, jegydobozt. Kálátóba hozták, ottan ötöztem át, a Gyuri a konyhába, a násznagynëm mëg a nagynëmëm vótak bent velem, de akkó az mëgmondta, hogy kimész táncóni ebbe a ruhába, de mëgmondta anyósomnak, hogy ki öntötte lë az ő vendëgei közú az én ruhámat. Tudta. Ez, mëg mëglëszték, ez mindëg valamit köröszbe tész. Lassan úgy csinálók, legújabban, ha gyün, hogy visszalépëk vagy öntök utána vizet, utána lötytyintëk vizet. Oszt amit nekëm kívántá, az kéccë lëgyë nekëd!

Azt mëgfigyëtem, hogy má a piros së ér sëmmit. De ha ëgyün, akkó mënhtetlen ënni kő vagy vécëre mënni. Má mikó gyütt, akkó mondta a Gyuri „vagy hugyozik, vagy szarik”. De má akkó nálunk baj vót a jószággā! Van ilyen mëg most is!

Mohol, 2017.

18.

Tuskóhúzás, aki kimarad a farsangbú, annak a kilincsire kötik a tuskót. Hát vót a K. Pali, mēg az ű többi kolégáj. Oszt húzta csakugyan, nem olyan nehéz tuskót, de olyan ágas-bogas tuskót, rászögēték a láncot, oszt asztat húzták. Oszt gyüttek az uccán, oszt danótak este, má fönt vót a hódvilág akkó. Osztakkó aszongya, az én apám:

– Hajjátok kiálllok én az uccára, mē maj’ még ide kötik a tuskót a kilincse!

De akkó má én jártam a bálba, csakhát akkó ám még úgy jártam a bálba, hogy a Kultúrkörbe, ottan mēg vótak ilyen lēkérésék, hogy nóta közbe lēkértek, nem úgy, mind aki komolyabban járt, az a Nyugalom kocsmába mēnt. Osztan aszongya apám:

– Kiálllok én, nēhogy idekössék a tuskót!

Oszt cigaréttázott. Akkó még ott az N. Andrásékná mēgvót a koronatüsök, mēg āra még nem vót bēépítve, azon az ódalon mēntek, még vót a harmonika velük. Akkó nem számított, hogy lányná vagy legínyes házná kötték oda a tukót, vagy ha nem tuskót köttek, akkó valami olyan jelet a kilincse, hogy az kimaradt a farsangbú. Nem mēnt férhó, vagy nem nősüt mēg. Ez azt jelēntette!

Mohol, 2017.

19.

A Đura Daničića utcán vótak olyan „Oncsa-házak”, mēg a Tót Elekbe is vót, de arrébb.

– Miért lettek Oncsa-házak?

– Mer a magyarok ideje alatt építették aztat. Mikó mink Magyarország taroztunk, oszt Magyarország építette azokat, oszt azé nevezték el Oncsa-házaknak. Vót ēgy szoba, konyha, egy kis ódal, olyan komra féle, mēg ēgy nyitott kis bēlēpő, még hátrébb vót ēgy istáló, azok vótak az Oncsa-házak. Mind ēgy kaptafára mēnt, ēgy ablakkā. Hát mosmá azokat átigazították, olyan nincs is.

Mohol, 2017.

20.

- Tuja-e, hogy a Pap Pista fertály honnan kapta a nevét?
- Hát Pap Pista lakott ottan. Ott abba a házba Pap Pistának híták azt az embért.
- De miért volt olyan fontos ember?
- Nem tudom. Abba a saroki házba, de olyan kis ház vót az. Mossë nagy, de akkó egész kicsike vót, oszt azt a negyedët ěnevezték Pap Pista fertálynak. Emezt ěnevezték Kutyahěgynek.
- Miről kapta a nevét?
- Aszonták ezék az ěnyimek, měg apósomék, hogy azé, mer nagyon sok kutya vót ěre, oszt nagyon ugattak a kutyák. Most is este úgy ugatnak, hogy. Kutyahěgy lětt! Amaz měg Liboda, a zsidó temetőn ārú. Azé, mer az měg olyan lapos vót, oszt az vót, de nem a körösztig, az az ěgy sarok köze. ěgy sarok ěre a zsidó temetőtű, měg ěgy bě, az vót az. A kövestű ki, a Kutyahěgy, a nagy kövestű, a régi kövesúttű. Oszt hadakoztak! ěrű vótak a Kutyahěgyiek, arú a Libodaiak, gyerěkkěk. Abba zidőbe a kövesút mellett vótak kőrákások, oszt vótak az útaszok, akik szórták bě a kövesutat, hogy ně lěgyěnek azok a kátyúk, most is ěkěne ide! No, osztakkó ěrű felirű āra veszekědtek, dobáták űket küvekkě. Az vót a front.

Mohol, 2017.

IV. FODOR szül. PAPP ERZSÉBET (1932–2015)

Fodor Erzsébet az 1970-es évek végén kezdte lejegyezni az általa ismert meséket és az önéletrajzát. Ezeket a szövegeket olvashatjuk a *Híd* folyóiratban (Híd 2002, 2003).

Első látogatásom Fodor Erzsébetnél nem jártam sikerrel, ahogy elmondta, már mindent leírt Kalapis Zoltának. Rákérdeztem a számomra gyűjtésekhez támpontul szolgáló témakörökre, és akkor megígérte, hogy elgondolkodik, talán akad még az emlékezetében néhány értékes történet. Így is lett! Lassan szaporodott a diktafonon az anyag. Sikerült újabb meséket, mondákat, igaz történeteket felidéznie, és az addig passzív mesemondóként ismert Erzsébet hajlandó volt azokat elmesélni.

Fodor Illésné Papp Erzsébet 1932-ben született Zsablyán. Édesapjának már volt két kis árva gyermeke, mikor harmadszor is meg nősül és feleségül veszi Tandi Annát. Ebből a házasságból született Erzsébet és öccse.

A család a földművelésből tartotta el magát, répát kapáltak, aratni jártak, legelőt kaszáltak, kukoricát törtek. A mindennapi munkából mindannyian, beleértve a gyermekeket is, kivették a részüket. Sokat kellett dolgozniuk, hogy meglegyen a betevő falat. Télen édesapja kosárfonással foglalkozott, amit Erzsébet is elsajátított.

Iskolás éveire emlékezve:

„Nékem csak három osztályom vót, akkor is télén nem jártam iskolába, csak ősszel még tavasszal. Ruhám nem nagyon vót, lábbelim még úgyszé. És akkor télén nem engedtek iskolába, hát hova, meztláb! És akkó, mikó én tavasszā kezdtem mēnni az iskolába, a többi gyerek má jó mindēnt tudtak, én még nem tudtam sēmmi, persze megbuktam. Háromszor jártam az első osztályt. Akkor '41-be bēgyüttek a magyarok, ide Vajdaságba, és akkor muszaj vót járni iskolába, mer, aki nem mēnt iskolába, a szülōket mēgbüntették, hát akkó apám is vett énnékēm valahun ēgy kabátot, facipōt még kapunk az államtú. Teteje bőrbű vót, csak az alja vót fábú. De hát nem vót abba kellemes mēnni, de hát mindēgy, vót. Akkor én aztán már olyan jó tanuló vótam, persze hát idősebb is vótam a többitű, és akkó a tanító néni babát akart velünk rajzótatni. Őt karikát tētt, abbú ki

*lött alakítva a kezek, lábak, fej. Gondótam magamba, ez fölösleg vót ennekem, amúgy is még tudtam vóna rajzóni. Az enyim lött a legszébb, ötöst kaptam!”*3*

1945 januárjáról így mesélt:

*„13 éves vótam 1945-be, akkor januárba hajtottak el bennünket a lágërba és egy héttel előbb, álmomba, borzasztójan félős álom volt nekem, mikor fölébredtem. Az egyik ágy végén a Szűzanya képje vót, a másik ágy végén még az Úr Jézus képje vót. De újnji vastagon, tűzek égtek mindén felé, a szemükné is, az arcukon, mindén vonalakon, kezek, mindént láttam, hogy tűzbe vót. Ez tudtam, hogy valami nem jó! Hanem aztán tudódott ki, hogy azt mutatták nekem a szenték, baj van, mer elhajtották az egész magyarságot a lágërba. Rëggë ehajtottak bennünket és este egy nagy kaszárnyába vótunk. Este még kocsik gyüttek, paraszt embërök, szerbek, azok vittek Járëkra. Mink nem tudtuk, hogy hová, csak mëgyünk, mënni köllött. Akkor olyan borzasztó idő vót, hogy hideg szél fújtt, esëtt a hó, fagyott, rosszul is vótunk fölötözve, mer anyám is még vót ijedve, mer aszonták, hogy agyon lünek bennünket. De hát a Jó Isten másképp rëndöte azé! Gyalog mëntünk, csak a gyerekék tizënkét évig, a tizënkét évesék mán nem úhettek fö, azok vótak a kocsin. Ègy kisbaba még még is fulladt akkor. Aznap szülte az asszony, hát abba a hidegbe, nyilván mëgfagyott. Èccaka értünk oda Járëkra, akkor aztán másnap még annyira fájtak a lábajim, ère fönt a combok, a sok gyalogolástú, alig tudtam mënni. Ez vót akkor!” *4*

Mohol, 2012.

Miután szabadultak a lágërből, Temerinben telepedtek le. A semmiről kezdte újra életét a család.

1952-ben a Gyöngy-szigetre, egy nagy uraságnak a birtokára került dolgozni. Hétfőn elment és szombaton érkezett haza. Szorgalmasan dolgozott, ügyesen feltalálta magát ebben a helyzetben is.

„1952-be lëmëntünk dógozni a Gyöngy-szigetre, sokan mëntünk, vótunk egy hetvenen, prikolicávā mëntünk. Hétfőn mëntünk Gyöngy-szigetre Temerinbú, szombaton még gyüttünk haza, egész hétën ott vótunk. Nem èttünk szalámlikat, mind most észnek az em-

³ A dőlt betűkkel jelölt rész, az adatközlő önéletrajzi visszaemlékezése.

⁴ A dőlt betűkkel jelölt rész, az adatközlő önéletrajzi visszaemlékezése.

bérék, no én mossé nem annyit, mer nem merék. Hënem főzöget-tünk is ott egy kicsit, krumplileves, paprikás, még vót hogy én főztem gombapaprikást. Akkó sok vót ott a fák alatt, ágácfák alatt sok gomba vót, azt összeszedégettük, oszt főztem jó paprikást, mások nem főzték, csak én. Gyüttek oda kóstóni, én attam is. Vót énnékém egy legínyem Temerinbe, Jánosnak hiták. Maj mégmondják a Jánosnak, hogy én milyen jókat tudok főzni! No igën, de én soha nem lëttem a Jánosé! Egyes gyerek vót, de az anyjáék ëngëm szëgínylëttek, mer ugyë nekëm nem vót sëmmi, mer a lágerba vótunk.

– Ha vóna szekrényöd, ëvinnélek haza!

No, akkó én azé nagyon mëgharagudtam, s aztán nem akartam vele többé beszélni.

No, most visszamëgyünk emide! 1952-be ahogy lëmëntünk dolgozni Gyöngy-szigetre, az egy nagy uraságnak a birtoka volt valamikor. Olyan szép szőlők voltak ottan, nagyszëmú, kék szőlő, soha én nem láttam azelött olyan kék szőlőket, nagyszëmút, majdnem, mint a kék szilva.

1952-be akkó gyütt lë dógozni az én uram Moholyrú, mëg Pëcelló-rú is gyüttek, akkó sokan gyüttek oda dógozni. Nem énnékém udvarót az én uram, hanem ott egy mënyecskének, Annusnak hiták, az már ugyë rafináltabb vót. Három hónapig vót férhő, hanem nem tudom milyé, szëvátak. Az én uram annak csapta a szelet! Én olyan vótam, hogy nem szerettem a legínyëkkë csak úgy beszélgetni. Ha láttam, hogy aki énnékém akart udvaróni, mássā jobban beszélt, akkó csak erergy oda, én nem szaladtam utánuk. Az én uram egy unokatestvére is ott dógozott lënt, az asszony velem dógozott, és akkó mëgsajnátt ëngëm, mer látta én nem vótam olyan legínyës së. Akkó egyet gondótak az urávā, hogy ëngëmet mëgszërëznek, az uramnak, Illésnek hiták. Egyszé csak bál vót ottan, vót építve egy nagy épület, hogy táncóni lëhessën. No, mikó bál vót, hazamënt a Julis néni és apósoméknak mëgmondták, hogy az Illés ottan udvarol egy mënyecskének. Apósom előkaptá a fjiát.

– Hogy gondósz tē ilyet! Elvált asszony, avvā nem birsz eskünni së vele.

Vallásosak vótak, nem akartak úk olyan életët, hogy csak úgy ösz-szëájjonak.

Ēgyszĕr főkĕrt az ĕn uram ĕngĕmet tĕncóni, de hĕt ĕvitt ĕngĕmet mĕsik legĕny. Nagy, magos vót, oszt nem mert asztĕn ĕkĕrni. A Pista bĕcsi az mĕg ĕkĕrt, no oszt asztĕn odagyĕtt az ĕn uram! Ēgy dara-big ĕgy mĕnt, ĕn sĕ ismertem ũtet, mĕg ũ sĕ ĕngĕm. De aztĕn mĕ, bizonyos idő mĕva, ũgyhogy azon az őszĕn mĕg el is jegyzĕtt, mĕg mĕgeskĕttĕnk novembĕr 9-ĕn. Csakhĕt elfelejtĕtte, hogy mikó eskĕttĕnk, mer ũ nagyon szerette tartani az ũnnepĕket, mer akkó jobbakat lĕhetĕt ĕnni, mĕg inni. Mondtam nĕki:

– Minek kő tĕnĕkĕd az ũnnep, mikó tĕ, amit akarsz, mĕgiszod tĕ, amĕgy is. Azĕ, hogy akkó mĕg tĕbbet ĕgyĕ-ĕgyĕ?

Mikó mĕgeskĕttĕnk, anyósomĕk babonĕsak vótak. Lĕszĕlltunk a vonatrĕ Moholon, Temerinbe eskĕttĕnk. Akartĕk vóna, hogy ĕn menyasszonyĕ gyĕjek ide. Mondtam, hogy ĕn nem gyĕvĕk, mer, ha vonattĕ gyĕvĕk, akkó ĕngĕmet lessĕnek ott a vonatba, hogy mĕny-asszony vagyok. Ēn asztat nem akartam! Hanem mikó lĕszĕtunk itt Moholyon az állomĕsnĕ, akkó aszonta, hogy:

– Ēmĕgyĕnk a templomig, oszt a templomot mĕg kő, hogy kerĕj-jĕk!

– Azĕ, hogy tĕ ĕngĕmet seha ĕ nĕ haggyĕ!

Mĕgkerĕttĕk. Mĕg, amikó ũhozzĕjuk mĕntĕnk, nem hĕtĕrĕ bĕmĕn-ni, hanem előrrĕ. ũgyhogy mĕg kőllĕtt kerĕni az utcĕt, hogy előrrĕ mĕnnyĕnk bĕ. Borzasztó babonĕsak vótak! Nem csak ebbe, sok mindĕnbe!

*1954-be eskĕttĕnk, '56-ba a kĕsfĕjam mĕgszĕletĕtt, abba az ĕvbe, oktőberba szĕletĕtt, de mĕrcius 9-ĕn mĕghalt. Tavalĕ, hogy olyan sokat dőgoztam itten, tologattam a talicskĕvĕ bĕ a fődĕt az udvarba, mĕg a kertbe is. Ēs akkó vasĕrnap ittam tĕjĕt, hogy jobban pihen-jek, mer kezejim fĕjtek a sok dologtĕ. De akkó mondtam, no most majcsak valaki főkĕt ĕngĕmet, mire kő kĕt őra előtt. Hĕt el is aludtam. Ēgyszĕr csak hallom, hogy kajbĕl valaki, hogy „anya”, kĕccĕ kajbĕtak ĕs lĕttam a kĕsfĕjamat, de nem kĕsbĕbĕjĕ, hanem fĕlnőtt, mind a lĕnyajim is, ũ vót az őregebb. Az őregebb lĕnyomra hasonlĕt, olyan vastagos is vót, mĕg olyan pirosas kĕpĕ. Most legalĕbb lĕttam, hogy milyen vót, milyen lĕtt vóna, ha fĕnyőtt vóna. No, asztĕn kĕt ĕv mĕva szĕletĕtt a Piroska lĕnyom, mĕg kĕt ĕvre a Gizĕlla lĕnyom. Mĕg vannak onokĕk, 5 onoka, dĕdonoka is van 5, mĕg majd szĕletik a hatodik.” *^s*

Mohol, 2012.

^s A dőlt betĕkkel jelölt rĕsz az adatkőzlő őnĕletrajzi visszaemlĕkezĕse.

A szegénység és a munkalehetőség keresése többszöri költözködésre kényszerítette a családot. Végül 1962-ben megvásárolták a Vasút utcában lévő házat, ahol felnevelték a leányaikat.

A pénzkeresésből mindkét szülő kivette részét, hogy boldogulni tudjanak, megteremtsék a mindennapi élethez szükséges anyagi javakat.

Erzsébet többször betegeskedett, kórházban is volt. Igyekezett betartani az előírtakat, diétázott, ha megkövetelte az egészségi állapota, gyógyfüveket, teákat használt az erőnléte fenntartására.

2009-ben elhunyt férje, aki évekig vakon élte mindennapjait. Erzsébet segítette, ápolta beteg élettársát.

Erzsébet idős korában is szívesen dolgozott a ház körül, tett-vett a kiskertben. Pihenésként kézimunkázott. Mindennapjaiból nem maradhatott ki az imádkozás sem. Lelki felüdülésként hatott rá, ha elment egy templombúcsúra, zarándoklatra. Nagy befolyással voltak rá Szent Fausztina nővér látomásai, azok hatására kezdte el lejegyezni vallásos látomásait, történeteit.

Gyermekei, unokái, dédunokái, akikkel megáldotta őt az élet, a szomszédos településeken élnek, így ritkábban tudtak ellátogatni hozzá, de fényképek az ő közelségüket sugározták.

Életében sok megpróbáltatással és nehézséggel szembesült.

FODOR szül. PAPP ERZSÉBET MESEMONDÁSA

Fodor Erzsébet nem gyakran adta elő történeteit, kevésbé volt rutinos előadó. Mesemondás közben igyekezett választékosan beszélni, ízes nyelvezetet használni. Minden egyes gyűjtésre készült. Feljegyezte a mese címét, vagy a történet kezdetét, ami kiindulásként szolgált számára. Rendbe szedte ruházatát, megigazította haját vagy a sapkáját, leült ágyán a megszokott helyére, elhelyezkedett, kezét ölébe tette – és akkor kezdődhetett a mesélés.

Mint minden mesemondónál, nála is történtek tévedések, amire felhívta a figyelmemet. Volt, hogy újra mondta az egész történetet, mert sikerült jobban felidéznie, vagy csak részleteket javított. „*Most, ha valahun valami szó nem passzol oda, akkó aszt nem kő odatën-*

ni!” De mindig nyomatékosan elmondta, hogy mit kell törölni és mi maradjon. Így volt ez a *Jávorfácska* című mesével is, amit többszöri nekifutásra sikerült felidéznie, a végét pedig így zárta „*Nem mondhatok más enné többet, nem tudom a végét.*” A *Jávorfácska* mesét könyvből olvasta, mikor a lágerből kijöttek.

Gyermekkorában a család szegényes anyagi körülmények között élt, a gyerekek is besegítettek a munkába. A mezőn végzett munka közben, kukoricafosztáskor volt alkalom a mesélésre, valamint es-ténként. A történeteket a családtagok közül senki sem jegyezte meg, csak Erzsébet. Felnőttként gyermekeinek mesélt.

Erzsébet a legtöbb történetet kosárfonó édesapjától tanulta, akihez lélekben közelebb állt, mint anyjához. A *Lidvérc* című mesét édes- anyjától tanulta, amit még a mese elmondása előtt jelzett. *A tavalyi Palkót* pedig már itt, Moholon sajátította el, munkavégzés közben, a Vuletić tanyán. „*Kint a tanyán laktunk akkor, a Vuletić tanyáján, ottan vót az én uram gulyás, és akkor ez a Feri bácsi még tudott ilyen meséket meségetni. Akkor ű mesēte eztet a Palkót is. Ez A tavali Palkó!*” Sajnos több mesére nem tudott visszaemlékezni, amiket itt hallott.

Fodor Erzsébet többször nyomatékosan elmondta, hogy az álta- la leírt szövegeket, (Kalapis 2002, 2003) nem hajlandó újramesélni. Mégis tett kivételt, mert a 35 történet közül egyet, *A lány és a halott szerető* címűt diktafonra mondta egy gyűjtés alkalmával (22. *Ördög szerető* Tündérmese, ATU 407.). Később szembesültem e kivétellel, a véletlenül elmondott tündérmesével, ami a szerkesztő szerint Erzsébet tudatos tette volt. Fontos ez az egy történet, amire Katona Imre is felhívta a figyelmet (Kalapis 2002), hogy előnyös lenne az írásbeliséget és a szóbeliséget összehasonlítani. A két szöveg lejegyzése és elmondása között hosszú idő múlt el, de egyértelműen meg- állapítható, hogy a szöveg nem veszített értékéből. A legfontosabb részeket mindkét alkalommal ugyanúgy adja közre, legtöbbször szó szerinti egyezést találunk. Kivétel a cím és a mesekezdő formula, ami a diktafonra mondott meséből hiányzik.

A több évig tartó ismeretség és közös munka nem maradt ered- mény nélkül. Erzsébettől a meséken kívül, vallásos témájú, látomá- sokat bemutató történeteket is lejegyeztem.

21.

No, mikor az Úr Jézus a Földön járt a Szent Péterről, akkor nagyon megharagudott az embőrekre, mer sok gázságot csináltak, és akkor...

A búza azelőtt a földtű egészen a szárán fölű mind kalász vót. És akkó megfogta az Úr Jézus, oszt húzta föfelé a kezit, hogy a kalász lēmēnjēn, nē lēgyēn búza. És má egész fönt vót a keze, akkó a Szent Péter aszongya:

Uram Jézus, hagyjad mēg azt a kicsit a madaraknak mēg az állatoknak!

Így mink az állatoktű őrsszük el a kēnyeret!

Mohol, 2011.

22.

Vót ēgy őreglány, nem is annyira őreglány, nagylány. A legínye elment és nem is gyűtt vissza. A lány nem tudta, mi van vele, sē nem irt, sēm̄mi. Nem jelēntkēzik.

Egyszer azt mondták nēki, hogy keresēn ēgy koponyát, mēg kilenc sírrű földet hozzon és tēgye föl föni. Hát föl is tette este föni, rotyogott a víz. Éjfél felé egyszerű csak az udvaron mēgjelēnt ēgy szūrke lovas. Bēkajbát a lán̄nak:

No, gyűssz-e?

A lány mēgőrűt, hogy gyűtt a legíny. Hát akkó aszongya:

– Míngyá, csak őrsseszēdēm a ruhájajimat!

A lány ēgy nagy batyut kötött, és akkó fölűt a lóra a legíny elé, mēg a batyut is elébe vettle, és elindútak. Szállt, szállt a ló, szūrke ló, magasba. A lány nem tudta, hogy űk szállnak, aszitte, hogy mēnnek. Csak akkó tutta, hogy a levegőbe mēntek, mikó a templomkőrösztbe mēgbotlott a ló, akkó tudta mēg. Mēg is ijett, hogy a levegőbe vannak. De tovább csak mēnt, mēnt a ló ēgyēnēsen, ki a harcterre és ottan vót ēgy nagy temetők̄apu, ottan lēsállt. Mēgállt a ló, lēsállt és akkó bēmēnt a temetők̄be a legíny, mēg a lány.

Aszongya, a legíny:

– Ereggy előre!

– Ereggy tē előre, én nem tudom a járást!

Akkó a legíny előremënt. Ott egy sírhó odamëntek, ott egy sírnak a közepin vót egy nagy luk. Akkó mēgint mondta a legíny, hogy:

– Ereggy előre!

– Hát mēnnyé tē, én nem tudom a járást!

Akkó má fēt a lány! Hát mikó bēmēt a legínyhó, a batyuvā szépen bēgyugta a lukat. Ott vót egy boncolóház, és oda bēmënt a boncolóházba. Ott mēg feküdt egy halott, lē vót kötözve a kezei, lábai. Hát egyszerű nemsokára odajött a legíny, mer ű bēzárta az ajtót, nehogy bējőjjön. És akkó bēszołt a legíny:

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

Akkó a legínynek az egyik keze elódódzott. Akkó mēgint bēszołt a legíny:

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

Akkó a másik keze ódódzott ē! Aztán mēg tovább mënt, mondta, hogy:

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

Akkor elódódzott az egyik lábáról a kötél.

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

Akkó mēg a másik lábáról ódódzott el a kötél. Mēgint mondta:

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

A halott fölűt. Aztán mēg:

– Hótt pajtás, nyisd ki az ajtót!

A halott ēkezdełt járnı. Akkó ēharangozták a három órát, az egyik halott kívű esett el, a másik mēg belű. Akkó aszongya a legíny:

– Köszönd az istenēdek, hogy elharangozták a három órát, mert tēgēdet, a ruhájıdat darabokra szaggattam, de tēgēdet mēg mēg apróbb darabokra szagattalak vóna, mer mé bántasz tē ēngēmet, ha én tēgēdet nem bántalak!

Mohol, 2011.

23.

Mátyás, a király egyszerű mënt, nézēgette az országát. Találkozott egy öregemberrel. Szántott az öreg, ugaróta a fődet. Odamënt Mátyás király:

– Jó napot, tatám! Mësszi-ë még a messzi?
 – Hát nem messzi mán, csak az ökröm szarvájig!
 – Hát öreg, mëgvan-ë még a harminckettő?
 – Nincs mán, csak kettő!
 – Hát mëg tudna-ë kend fejni három bakkecskét!
 – Hát hogynë!
 – Csak a képem mását kérje tüllük!
 Aztán kérdezték az urak:
 – Hát mi az a messzi mëg a messszi?
 – Há mëgmondom háromszáz aranyé!
 Hát sokallották, de mëgadták. Aztán hát mëgmondta, a messzi hát az, hogy:
 – Most má öreg vagyok, oszt nem látok messzebb az ökröm szarvájig.
 – Hát mi az a harminckettő?
 – Hát mëgmondom azt is háromszáz aranyé!
 – Hát sokallották, de mëgadták a háromszáz aranyat.
 – Hát tudják, most má öreg vagyok, vót harminckét fogam, de most má nincsen csak kettő.
 – Hát mi az a három bakkecske?
 – Hát mëgmondom én azt is háromszáz aranyé!
 – Hát akkor kifizették nëki a háromszáz aranyat, akkó azt mondta, hogy:
 – Tik vagytok a három bakkecske, tikteket fejtelek mëg!
 Mohol, 2011.

24.

No ëgyszer Mátyás király úgy gondóta, hogy az urakat majd mëgvendégëli, jó piros borral. Hát dicsérték is az urak, hogy milyen finom, milyen jó bor, minden íze, zamata. Akkó Mátyás király aszonta:

– Hát aki kapáta, asztat nem kéne dicsérni?
 – Hát az sëmmi së!
 Pedig aszongya:
 – Azt köllene! Hát akkó hónap kimëgyünk kapáni a mezőre, aszongya:

– Úgy kapálunk, ahogy a paraszt kapál!

Hát ki is mēntek a mezőre kapáni. Ęgyütt a frustok ideje, lēűtek ēnni, kēnyér mēg vōrōshagyma. Alig vārták az urak, hogy este lēgyēn, hazamēnnyēnek. Akkor aszonták:

– Há, mēgērdemli az a szēgény paraszt a dīcsēretēt!

Mohol, 2011.

25.

Amikor az Űr Jēzus a földōn jāt, akkor a Szent Pērērel ahogy ēgyütt mēntek, nagyon mēgszomjastak. Āra mēnt ēgy parasztlány, korsót vitt teli vīzzel, és az Űr Jēzus kērt, hogy aggyon nēki vizet, mer nagyon szomjas. Hāt adott is a lány. Aztán mēg azt modja a Szent Pētēr nēki:

– Uram, tán mēgāldod ezt az űgyes kislányt!

– Hogynē! – aszongya. – Avval a lustával, aki ott fekszik a fa alatt!

Annak mēg tātva vót a szāja, oszt a legyek bűcsút jātak a szāja fölōtt.

No de Uram, hāt mēgiscsak!

Nem! – aszongya. – Nem lēhet két lustát összeteremteni, mer akkō ēhēn halnānak! Az ēgyik lēgyēn lusta, a māsik mēg friss!

Mohol, 2011.

26. KANDŰR

Vót a vilāgon ēgy öreg molnār. Nagyon betegēs vót mán és mēghalt. Hārom fia maradt, mēg ēgy kis vagyonka. A malom, ēgy szamar, mēg ēgy kandūr. Hāt a legidōsebb fiú örōkōte a malmot, az legalābb hasznāt vētte. A māsodik a szamarat, hāt az is birt fuvarozni, ēre-āra. De a legkissebb, űnēki csak a kandūr macska jutott. Ęszomorodott, hogy mit csināljon evvel a kandūrrel!

Ęgyszēr csak mēgszólalt a kandūr, embēri hangon. Azt mondja a gazdājānak, hogy hāt csināltasson űnēki ēgy pār csizmāt. Hāt most ebbű a kevés pīzbű, most mēg ebbű csizmāt csināltasson?

Nem bánod még! – mondta a kandúr.

Hát csináltatott is. Akkó a kandúr kimént az erdőbe, vitt egy zsákot, még körű vót zsinéggē a szája fűzve, és akkó szórt a zsák fenekibe búzaszēmeket. És a foglyok még szépen belesétáltak. Akkó má mikó elég sok madár vót benne, összehúzta a zsáknak a száját, és ēvitte a királyhó. Majd a király mēgajándékozza. Hát a kapuná nem akarták bēereszteni az örök. No, asztán mégis csak bēeresztették. A király mēg is örút a foglyoknak, lész jó ebéd. És annyi pízta, sok pízta adott a kandúrnak, hogy alig tudta hazacipēni. Na, akkó ēmēnt haza, mēgőrúta a legény, hogy a macska ilyen sok pízta hozott neki.

– No, látod, lész még több is!

Másnap is mēnt, harmadik nap is, oszt így mēnt ez egy jó darabig, jó sok péze létta a fijatalebērnek. No, ēgyszēr azt mondta a fijatalebērnek:

– Hallod, itt van ez a tó, ugorjá bele ebbe a tóba, majd namsokára gyün a király hintóvā, tē csak kijabájjá, hogy a ruhájaidat ellopták.

Ű mēg ami vót, az a rossz, rongyos ruhák, szépen elgyugta. Hát mēnt is arra hintóvā a király, a lányávā, és elkezdett kijabálni, hogy a ruháját ellopták. A kandúr is mondta, hogy hát:

– Majd még mēgfázik a gazdám, abba a hideg vízbe, és mēghal!

Akkor a király gyorsan ēgyik szolgálóját visszaküldte, hogy a legjobb ruhájábú hozzon ennek a fijatalebērnek ruhát. No, hát persze királyi ruhábú hozott. Fül is ötözött mingyá, úriembēr létta. A király melléje ütette. A lányának is nagyon tetszētt, mer elég szép fijatalebēr vót. No, és akkor a kandúr kiokoskodta, hogy merre kő majd indítani a hintót. Ű előre mēnt. Akkó ahogy mēnt, ēgy táblába kaszáta a szénát. Odamēnt a kandúr, és kérdezte, hogy:

– Kié ez a nagydarab széna?

– A varázslójé.

– No, esztán mondjátok, hogy a grófé, nem a varázslójé!

Erre gyün ēgy hintó. Asztán ű továbbmēnt. Amott meg búzát arattak, és akkó ottan is ēgy nagy tábla búza vót. Kérdezi, hogy:

– Kié ez a búzatábla?

– Hát a varázslójé.

– Hát mondjátok eztán, hogy a grófé!

Amott még mikó jött a király, oszt kérdezte, hogy kié ez a szé-

na, mondták, hogy a gróf úré, mikó a búzatábláho érték, akkó is azt mondták. Áj, örút a király, hogy milyen szép nagy darab földje van ennek a gróf úrnak, még mikó az erdőhó is érték.

A kandúr még fönt, a varázsló palotájába dicsérte a varázslót, hogy:

– Tudom, hallottam a hírét, hogy tē milyen jó varázsló vagy, de azt má ē sē tudom képzelni, hogy tē ēgy elefánté ē tudja változni!

– Áháhá, az énnekem semmiség!

No, el is változott, úgyhogy majdnem a kandúr is megjijedt. Tēttet- te az ijeccsígēt! Aztán még mondta:

– Tudom, oroszlány is tudsz lēnni!

No, aztán oroszlány is vót. De ez mégis csak, aszongya:

– Egíszén olyan picike egérré azé nem tudsz ēváltozni!

– Dehogynem!

És ēváltozott. A macska még utána ugrott, bēkapta, mégētte a va- rázslót. Így lētt a gróf úrnak kastélya is, még mindēne. Akkor aztán odaért a király is, nézték a kastélyt. Aztán még, mégteccēt a legí- nynek a lány, a lánynak még a legíny. Összekerútek. A király halála után még ő lētt a király. Eddig vót, mese vót, tán igaz se vót.

Mohol, 2011.

27. A RÓKA MĚG A NYÚL

Egyszer a róka még a nyúl, hideg tél volt, nagyon éhēsek vótak és mēntek az úton. Aszongya egíszēr a róka a nyúlnak:

– Én majd ēbújok amára, mer amott gyün ēgy lány, hoz egy kosa- rat, karkosarat, abba biztos van valami. Tē tēttesd magad úgy, mint- ha mēgdöglöttél volna. Majd a lány asziszzi, hogy még bír fogni és csinátat magának kesztyút, hogy nē fázzon a keze.

Hát úgy is vót. Gyütt a lány. Az úton lēfeküdt a nyúl. Hát persze, hogy nyút hozzá a lány, fūlugrott, árēbbmēnt. Ez alatt az idó alatt, míg játszadozott a nyúl a lánnyal, a róka még szépen a kosarat ēvitte. Szaladt vele jó messzire. Asztán má látta a nyúl, ű is szalatt utána.

– Hát hé, koma, várjá má ēngēmet is! – aszongya.

– Tudod mit, itt van ez a tó, ehó a kifihó kōne még egy kis halat

fogni. Tենékęd jó hosszú farkad van és beleeresztęd a vízbe, oszt majd ráragadnak a halak.

Hát szótfogadott a róka. Belenyomta a tóba a farkát, de a tó má kízűt bęfagyni és csak aszongya:

– Csípja má!

– Csak – aszongya – tartsad benne, azé mē má sok hal van benne, azé csípja!

Hát tartotta még ęgy idejig. Akkor aztán már nem birta kihúznia farkát. A nyúl męg akkó fogta a kosarat, oszt ęmęnt.

– Hát nę haggyá itt!

– Hát várjá komám tavaszig, majd, ha kienged a fagy!

Eddig vót, mese vót!

Mohol, 2011.

28. A MINDENT JÁRÓ MALMOCSKA

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren túl, az Üveghegyeken meg innen, volt egy szegény ember. Annak annyi gyereke vót, mind a rosta lika, męg két kis ökröskęje és avval szántott napközbe, de kicsik vótak az ökrök, nem nagyok.

Hát ęgyszer csak męgpihent, oszt bęmęnt az erdó szélibe, szétnęz, majd szęd gallyat, oszt visz haza gallyat is most mán, estefelé van. Hát ahogy bęjjebb nęz az erdőbe, lássa, két kisgyerek játszadzik bęnt az erdőbe ęgy tisztáson. Szępen fı vannak ötözve, mind az úri gyerekęk. Ejnye, hogy kerútek ide ezęk a gyerekęk, ezęk biztosan ętévedtek. Odamęnt az embęr, hogy majd hazaviszi űket, vagy valahová elviszi. Mikor odamęnt, s akkó mondta az embęr, hogy:

– Eltévedtetek?

– Dehogy tévedtünk el! – aszongya.

A kislány az a Napfőlkölte királylány, a kisfú męg a Naplemente királyfi. Męgtetszettek a gyerekęknek, főleg a kisfúnak az ökröskęk.

– Adja ide ezeket az ökröket!

– Hát nem adhatom oda, a családom ęhën halna akkó, ha még ezęk sę lennének!

Hát mindögy, addig könyörgött a gyerek, hogy mégiscsak odaadta. Aszongya:

– Apám majd sok pízit ad ezé, mēg fogja jutalmazni!

Nahát, akkó el is mēnt a szegíny embēr a fijaival, majd a palotába az apja kifizeti. De a gyerek azt mondta az embērnek, hogy sēmmi mást nē kérjēn, csak a mindēnjáró malmocskát. No, jól van, lēgyēn kedve a gyērēknek, szótfogadott a gyērēknek. Akkó bēmēnt a királyhó, ű azt gondóta, hogy az ēgyszērű gyērēkjáték. Mikó a királyhó mēnt, akkó mondta a királynak, hogy nem kér sēmmi mást, csak a mindēnjáró malmocskát.

– Azt nem, adok én nēkēd annyi pēnzit, amenyit csak akarsz, de azt nē kérjed!

Há mindögy, akkó má az embēr mēgbátorodott, hogy mégšē gyērēkjáték az, ha mán a király ahhoz ragaszkodik. No, akkor addid-addig, hogy a király odaadta a mindēnjáró malmocskát. Láta is, hogy nem is olyan nagy valami, de mindögy. Amikor kifelé mēnt, a gyērēk kíserte ki az embērt, akkó azt mondta, hogy:

– Jó tēttēd, hogy eztet kérted, mer ez olyan dolog, hogy amit kérsz, azt mindēnt mēgád, ételt, italt, mindēnt.

Hát az ember nem merte má kipróbáni, hanem ēccēr, ahogy balagott az úton, lássa, valami sötét, valami árnyék gyün feléje. Hát amikó közelebb ér, alatta ēgy kis embēr vót, a kalap mēg irtó nagy vót. No akkó aszonta az az embēr:

– Hallod, adjá nēkēm ēnni, mer mán olyan ēhēs vagyok, hogy no!

Hát az embēr, emez is ēhēs vót, most mit csináljon, kipróbálja ezt a malmocskát. Akkó odaszót:

– Mindēnjáró malmocska, adjá ételt-italt!

Nahát jólaktak bőségesen, aztán persze mēgtetszētt amannak a mindēnjáró malmocska. Jó vóna az űnēki is! Hát akkó aszongya:

– Lē a kalappal ez a tē szērszámod elótt, de ez az én kalapom is nem kutya ám! Ez is – aszongya –, ha azt mondom nēki: Tūzejj!, akkó ēkezēd lüvödözni. Hát azt ki is próbálták, de hamar lē is állította az ember.

No, ēgyszēr csak az ēmēnt, az embēr mēg maga maradt. Egyszer csak jön a Napfőkótte király, gyün a király, hogy mēgtámadta űket amaz a király, a lánynak az apja, osztan az űkröcskéket el akarja vinni, a két kis űkröt.

Az embër męgbánta, hogy odaadta a mindęnjáró malmocskát, akkor elmęnt utána. Osztan akkó má vót furkósbot is, ęgy másik embër adott nękije. Akkó avval a furkósbottal, ezek rablók vótak, aztat a furkósbotot ű magáhó vętte, mer avval a kalappal mindet lęlvődözte, az összes rablókat. Akkor a furkósbot olyan volt, hogy aztán mindęnkinek a hátán táncot járt, csak aszonta:

– Üssed, üssed botocskám! – és már ütötte is azt a valakit.

No, egyszer jön az a Naplemente király és mondja, hogy hát a Kelet királyának az apja męgtámadta a kisökröké. Rögtön odaadta a kalapot a királynak.

– Itt van felsęges királyom a mindęnjáró malmocskáé, kegyelmed több hasznát veszi ennek a kalapnak. Csak mondja: kalap, tüzejj! – az ellenség, mindęn ellenség odavesz.

Úgy is vót. A király hazamęnt és a kalapra rászót, az ellenség mind a fűbe harapott, alig maradt valamennyi, męg a kisökrök is tiszta lukak lęttek, szitává lűte űket.

No, oszt asztán męgüzente a király, hogy a legínynek nem adja oda a lányát, mer ennek a fija legíny vót má. Męgüzente, hogy mos má ű fog támadni, hogyha a lányát nem adja oda a fíjának. De akkó bele is ęgyezętt a király, mer asztán má męgijedt, és akkor asztán męgvót a nagy lakodalom. Itt a vége, fuss el véle!

Mohol, 2011.

29. A KISMALAC

Ęgy öreg disznó főnevęte a malacait, hát ugyę má ű is öreg vót, oszt nem szerette, hogy hancúroznak körülötte és ęzavarta űket.

Hát a kismalacok nem tudták, hova lęgyęnek. Męntek az úton és az ęgyik męglátott szekęręn szalmát. Azt mondta, hogy:

– Bácsi, ezt a szalmát, kicsi szalmát adja ide ęnnękęm, majd ęn csinállok házat magamnak, mer nincs hun laknom!

Aztán męg męnt ęra, ęgy másik kocsi, az nádat vitt. Amaz a kismalac aszonta:

– Bácsi, adj ęnnekem ezt a kocsi nádat, majd csinállok magamnak házat!

No, asztán má csak a legkisebb malac maradt, ő is, gyütt egy kocsi, az még téglát hordott, téglát vitt. És aszongya, az embërnek:

– Bácsi, adja nekëm ezt a kocsi téglát, majd én építék magamnak házat!

Hát odaadta az embër, mëgsajnálta a kismalacot. Építettek is mind házat maguknak, hogy mëgvédjék a farkastú magukat.

No, egyszer csak gyütt a farkas a szalmatetős házhó és mondta, hogy:

– Kismalackám, eresszé bë!

– Nem eresztelek!

Akkó a farkas mëg bërontott a szalmán körösztü mëgfogta a kismalacot, oszt mëgëtte. Aztán ëmënt a másikhó. Ottan is mondta, hogy:

– Kismalackám, eresszé bë! Melegëdjek egy kicsikét!

– Nem eresztelek bë!

A farkas nëkírontott, a kismalacot kiemëte, mëgëtte. No elmënt a harmadik házhó, ott is kéreckëdött bë, hogy:

– Kismalackám eresszé bë, hogy melegëdjek egy kicsikét!

De a kismalac nem eresztette bë. Akkor kérlelte, hogy:

– Legalább a farkamat!

De közbe a kismalac főtött egy fazék vizet a tűzre, tűzët alatta, mëg ëkëszített egy nagy zsákot. No, kérlelte tovább a farkas, hogy:

– Eresszé bë kismalackám, az egyik lábamat engedd bë!

No, akkó odatette az ajtóhó a kismalac a zsákot, és aztán:

– A másik combomat is eresszed bë, malackám!

Hát aztán mëg az első lábát, az egyiket, a másikat. Úgyhogy a kismalac gyorsan a zsákot összehúzta és akkor lëvëtte a vizet, oszt lëfórázta a farkast. Mind az összes szöre lëmënt. Úgy mënt aztán az erdőbe, a többi farkasokhó, vótak egy százan legalább. És panaszkodott, hogy:

– Gyerünk...

Ja, közbe a kismalac mëg egy magas fára fëmënt, hogy nem érték el a farkasok. Odamëntek a farkasok, néztek fő a fára, hun van, milyen messze a kismalac. Akkor aszonták:

– Ájjunk egymás hátára!

De a kopasz maradt legalú. No, akkó egymás hátán mëntek, má

egíszzen fölértek, még csak egy farkas köllött má, hogy a kismalacot elérjék. De akkor a kismalac ěkiáltotta magát, hogy:

– Forró vizet a kopaszra!

A kopasz kiugrott, a többi farkas mind lěesětt. Kinek lába, kinek keze, nyaka tört ki. Itt a vége, fuss el véle!

Mohol, 2011.

30.

Valamikó sok babona vót. Ha olyan személy měnt el a házhó, akinek összeěrt a szěmődőke az óráná, akkó arra aszonták, hogy a gyereket měgveri szěmmel. No, oszt mikó elměnt az az illető a háztú, rít persze a gyerek, oszt utána měntek, hogy:

– Gyere vissza, mozsdasd měg a gyereket, mer nem bir alunni majd az ěccaka!

Na akkó vissza is měnt az emběr, oszt měgmozsdata a gyereket, oszt akkó asztán vigyázott, hogy máskó ně měnnyěn el.

Mohol, 2011.

31.

Valamikor 1918/19-be az emběrěk nagyon sokan vándoróttak ki Aměrikába. Nem csak itt Moholyon, hanem minděnfelé, Magyarországon is. Magyarországon van valami Szabolcs község és ottan törtěnt ez a baleset, hogy ěgy házaspárnak is kiměnt a fějuk az āra való legínyěkkě Aměrikába. Húsz ěvig kint vóttak, hogy ěgy kicsit őszszegyűjtőgessěnek píztt, hogy hozzonak haza. Ez a fějateleběr száz aranyat őszszegyűjtött. Akkor az nagyon nagy píz, még ěgy arany is nagy píz vót, nem száz arany. ěs mikor lěszállt a vasútállomásná, a legközelebbi kiskocsmába běměnt. Persze oda sokan, az apja is ě szokott měnni, měg valamikor ő is elměnt. ěs akkor ěbeszělte a kocsmárosnak az utazását, milyen vót, olyan vót.

Hát elměnt estefelé haza és akkor běkőszőnt az anyjának, de nem mondta měg, hogy ő kicsoda. Az apja meg nem is vót otthon, elment

otthonrú. Kivette a zacskó aranyat, a száz aranyat, odaadta az anyjának és mondta:

– Itt van nénemasszony száz arany, tēgye a láda fíjába, tudom, hogy jó helyēn lēs!

Hát az asszony mēg is örút, úgy gondóta, hogy az jó vóna űnēki. A fíjatal embēr mēg kērdēzte, ő nagyon fáradt, hogy mēgszállhatna-ē itten. Aszongya:

– Mēgszállhatsz kint a csūrbe, a szēna tetején.

No és akkó a fíjatalembēr, no, nem anyira fíjatal vót, ha má húsz évig kint vót Amērikába, lēhetēt ēgy negyven körő, vagy mittudom én, és akkó kimēnt és lē is feküdt ott a szēnán, oszt elaludt.

Az öregasszony mēg hát számlálgatta a píz, ēgyszēr, kétszēr, háromszor mēgszámóta, tudjahányszó, és akkó rossz gondolat támadt a fejibe. Fejsze mēg vót élēsítve favágásra. No akkó má gondóta, hogy mélyen alszik a fíjatalembēr, kimēnt és kettő fejszecsapássā fejbe vágta, úgyhogy az mingyá mēg is halt. Éjféltájt – no azzal ű bēmēnt a szobába, kúcsra zárta az ajtót, kezdēt aztán félni, bántotta a lelkiismeret, hogy ilyet csinált és aztán próbált, hogy majd ű alszik, de nem birt aludni. Utána mēg éjféltájt hazajött az embēr, az első szava mingyá az vót, hogy:

– Hol fekszik az én édēs fíjam?

– A tē fíjad, kedves fíjad ki tudja, hogy hol van, valahol a temetőbe rég el van rohadva!

– Ejnye, asszony nē beszélj má! Beszélte az utazásait a kocsmárosnak.

Akkó mēghökkent az asszony! Gyertyát gyújtott és kimēntek az urávā az istállóba, vagyis a csūrbe. No és akkor, az embēr akkor mēglátta, hogy vérbe fagyva van a fíja, mēg van halva, akkor mingyá ő is ott mēghalt, mēghasadt a szíve, annyira sajnálta a fíját. Az asszony, mēg föltekintett a csillagos égre:

– Jaj, Istenēm, mit tēttem, két embērt is mēgöltem!

Másnap aztán híre mēnt a faluba, mer korán réggel gyütt a lánya és az akkor sivalkodott, hogy mi van. Szomszédok is összeszaladtak. Az asszonyt vitték a tömlőcbe, a két halottat mēg a temetőbe. Eddig vót!

Mohol, 2012.

32.

Az Úr Jézus virágvasárnapon, mikor ment a szamáron, pálma-ágakkal mentek a tanítványokkal együtt Jeruzsálembe, és akkor a szamáron körösztt keletkezett. Azúta van a szamarakon körösztt.

Mohol. 2012.

33. AZ EMBER ÉS AZ ÖRDÖG

Az ember és az ördög fogadtak, hogy mellikük győzi lē a másikat. Szabók szabtak, varrtak. Az embēr az rövid cernákat fűzött, és akkó varrt szaporán. Az ördög mēg úgy gondóta, hogy nem fűzöget mindig, hanem ő majd hosszú cernákat (*használ*), hogy nē köjjön mēg azzal is veszödnije nekije. És akkor olyan hosszú cernát (*fűzött*), hogy az ablakon ki köllöt ugrani, mēg bē. Ez alatt az embēr mēg csak út, oszt varrt.

Hát, úgyhogy az ember győzte lē az ördögöt. Akkor a többi ördögök, akiknek mondták, hogy ű vesztett (*kérdezték*):

– Hát hogyhogy?

Ēmesēte, hogy ű hosszú cernát fűzött a tūbe és kiugrott az ablakon mēg bēugrott, mer nem birta másképp mēghúzni a cernát.

– Jaj, de bolond vagy, bolond vótá, mēg tē kiugrottá, mēg bēugrottá, addig az embēr haladt a varrassā!

Mohol, 2012.

34.

Az ember fogadott az ördöggel, hogy mostan a földön a termés, mer látta az ördög, hogy szép, jó termés van a földön, jó terēm a föld, azt monda, hogy a földön, amit vetnek, majd ű viszi el.

Jó van, nem baj!

Aszongya, majd a földsejít viszi el.

Az első évbe répát útettek. Akkor a földsejít viszi el, az ember őszszel meg szedi föld a répát, a gyökere az övé. Hát az ördög mikó látta,

hogy milyen, mennyi répát, mennyi kocsival behordott az embër, nem tetszött neki. Mondta, most a másik évbe mást vetnek. Akkó mondta az ördög, akkó búzát vettek:

Most az ënyim lész a gyökere.

No, az ember aszonta, hogy:

Jó van, tized a gyökere az ënyim mëg a fölseje!

Hát akkó mikor lëaratták a búzát, mëgërëtt, akkó is jó járt az embër, mer az üvé volt a fölseje, mindënt lëtakarított. Úgyhogy vesztëtt az ördög ekkor is!

Mohol, 2012.

35.

Valamikó elég buták vótak az embërëk, nem tudták, hogy télën a kigyó nincsen az erdőbe.

Ëgy embër kimënt kocsival az erdőbe, szánkóval az erdőbe, és hogy majd ő hoz fát az erdőbű, hogy lëgyën mivë tüzëni. No, most én szánkót mondtam, de alighanem kocsi vót. Kocsi, emlékszëk vissza. No és akkor mëg is rakta az embër a kocsit, sok fával, két lova bë vót fogva, a kocsiba. Ëgyszër csak mëglátott messzebbrű ëgy nagy fát, oszt aszitte, hogy az kigyó. Annyira mëgijedt attú a fátú, hát oda nem mënt, hogy mëgnézze és alig tudott fõmënni a kocsira. De mikó hazaért, hát jó messzire lakott, messze vót a lakás, akkor már nem birt a kocsirú lëmënni, úgy húzták lë, és aztán rögtön mëg is halt, a nagy ijedtségbe.

Mohol, 2012.

36.

Hát valamikor mesëlték, hogy volt ëgy koporsó, aki a vizën úgy mënt, akár a szárazföldön. Csak mënt, mënt, mënt, mi útját nem állhatta. Ëgyszër az csak bëmënt egy templom közepibe és ottan mëg-állt. Akkor azt mondták, hogy abban biztos ëgy szent embër fekszik. Akkor ott a templomba el is temették, a templom közepibe.

Mohol, 2012.

37.

Adán is vót, úgy mesélték, mikor én fíjatal asszony vótam, hogy egy koporsót a föld kivetett. El is mentem én aztán megnézni ottan, amerre mondták, azt a sírt. De én nem tapasztaltam azé olyat, hanem körű vót láncóva az a sír. Vótak olyan vas pálcák körű rakva, még láncok így, körű vót láncóva, az igaz vót!

Mohol, 2012.

38.

Valamikor az öregeket még is verték. Hát, hogy mostan is van-e olyan, azt nem tudom, de valamikó vót, hogy a fíja az apját verte. Bēntrú, a szobábú egész a konyhán köröszttú ki a gangra. Mikor kiért a gangra, akkor aszonta az öreg:

Tovább fíjam engēm nē vigyé, mer én is idájig húztam az apámat!

Mohol, 2012.

39.

Valamikor mondták, hogy a szürke szamár eltéved a ködbe. Hát vót egy fíjatal embēr Temerinbe. Akart kimēni a tanyára, úgy ősz táján, még hó akkó nem vót, de nagyon sok köd vót azon az őszön. És eltévedt. Rēggelig mindég valami nyárfák körű, még szárkúpok körű járkát. No, mikor rēggel megvirradt, aztán látta, hogy ez nem is olyan messzire vót a falutú, akkor megingdút, oszt kimēnt a tanyára. Kint a tanyán még azt mondta az anyja:

Hun a csudába vótá kisfíjam?

Anyukám, ētévedtem a ködbe!

Itt a mákostészta, oszt egyé, úgy vártunk az este!

No ide vele, hagy egyem még, oszt mingyá lē is fekszők, mer nagyon kifáradtam! No, eddig vót!

Mohol, 2012.

40.

Ëgy gazdag embër kimënt a bérésëkkë kapálni, kimënt a fija is, ünëki is köllött segíteni az apjának. De nem fínylött a fogáhó a dolog. Aszongya, az apjának:

Ën úgy szeretnék kutya lënni!

Mer látta, hogy a kutya ott fekszik a fa alatt a hűvösbe.

Hát jó van, lëgyé kutya!

Hát a gyerek is odamënt, nem kérette magát. No, débe, mikó ëgyütt az ebéd, emezëk ëtték a jó ételëket, húsokat is, mëg jó leves, mindën. A gyereknek mëg csontot dobtak. Hát, akkó nem nagyon tetszëtt a gyereknek, de jó van, a kutya is azt kapott. Hanem má délután, mikó az uzsonnát kapták, akkó mán nem tetszëtt a gyereknek, mán nagyon ëhës vót. Vöröset látott a szëme, akkó aszonta az apjának:

Édesapám, nem akarok én tovább kutya lënni, mer kutyának, kutyájul mëg a dolga!

Mohol, 2012.

41.

Valamikor ötven ëvig éltek az embërek. Aki mán az ötven ëvet mëgélte, ëköllött a családnak tékazóni, hogy tovább në éljën, nem bir së dolgozni, së sëmmit, nem vëszik hasznát.

De két fijatalebër az apjukat nem akarták ëtékazóni. Pincébe, mëg ëre-ära bújtatták, titokba, hogy në tudja sënki, hogy mëgvan.

Ëgyszer csak nagy szárazság kövëtkëzëtt bë, de ëlötte ëvbe bö termés vót. De mikó az a nagy szárazság bëkövëtkëzëtt, a fijaji odamëntek az apjukhó.

Édesapám, most mit tëgyünk? Nincsen vetni való búza, nincsen mit vetni. Az, ami vót, mind ëfogyott.

Tudjátok, a tavalyi jó termés vót és a pelvába sok búza van, és aztat összë szórjátok szét!

ÉS úgy is csináltak. Mások nézték, hogy ezek a bolondok mit csinálnak, hogy pëlvát vetnek búza helyëtt. Csak mikó látták, hogy a föld szépen elkezd zöldellni, a búza kikelt, akkor aztán kérdëzték.

Béhívták őket, hogy hunnan tudták őket ezt így megfejtani, hogy a pölvát vetik el a földbe. Hát akkor ére-ára, nem merték előbb emondani, hogy mégvan (*az apjuk*), de addig faggatták őket, hogy végül csak mégmondták, hogy ők az apjukat nem tékazóták el, hanem mégvan.

No, aztán azt kihirdették, hogy senki se ne tékazója el az apját ezéntül, még a szülejit, mer azok többet tudnak, mint a fíjatalok!

Mohol, 2012.

42. A KÖLEVES

Vót egy nagyon szegíny embër, annak annyi gyerëke volt, mind rétèn a fűszál, vagy széna a padláson. Egyszer gondóta a szegíny embër, kimegy az erdőbe, majd gyűjt ő rőzsét, főz valamit. Hazagyütt, hátán egy nagy kéve rőzsével és bëmént a lakásba, lë akarta tenni az egyik sarokba a rőzsét. A bábasszony még ott vót, éppen akkó is, a felesége gyereket szült. És azt mondta a bábasszony:

Oda ne tégye, mer ott gyerék van!

Akkor lë akarta tenni a másik sarokba. Oda se tégye, mer ott is gyerék van. Hát tenné a harmadik sarokba, oda se ne tégye, mer ott is gyerék van. Tenné a nagyedik sarkba, oda se ne tégye, ott is gyerék van. Hát akkor mit tett szegíny embër, a rőzsét kivitte vissza és lëtette a ház előtt, és akkó apránkint, marékkā hordta bë a rőzsét. Tüzet gyújtott és egy nagy hatalmas fazekat főtött a sporhëtra, abba beletett egy nagy követ, még némi zöd leveleket, hogy valami íze lëgyën a levesnek. Fözte, főzte sokáig, egyszer gondóta, hogy mégfött a köleves, valamennyit puhút a kó. No, hát akkor aztán a gyerékéknek is csészébe merëgette a leveskét, hogy jusson mindëgyiknek. Hát mindëgyiknek jutott is, de ünëki alig jutott egy pár kanálra való. Azzal, hogy mégvacsoráztak, lë is feküdtek. De hát nem vót nekik ágyuk, olyan szegínyék vótak. A földön szalmára feküdtek. Takarójuk se vót nagyon és rëggel aztán fölëbredtek, kimëntek játszani az udvarra. Itt a vége, fuss el véle!

Mohol, 2012.

43.

Valamikor régén magyar embër barátkozott török embërrel. Hát a török embër sokszó ējárt hozzájuk, beszélgetni, ezt mondtak, azt mondtak, amazt mondtak. Ęgyszer mēgkérdezte a magyar embër a törököt, hogy tē mán hányszó láttad az én feleségemet, én mēg a tijeidet sosē láttam.

Akarod látni!

Hát szeretném!

No, jó van, gyere el!

No elment. Persze a töröknek több felesége is vót a hárembe, tudja hány.

Ęs akkor mikor elmēnt, aszongya:

No, akarod látni a feleségemet?

Szeretném! Szeretném!

Háromszó főkérdezte az embērt. Akkor ēgyet kihít és akkor azok fátyolosan voltak, de akkó fő köllöt nēki emēni a fátyolt. A magyar embër mēglátta a török asszonyt, hogy milyen szép nō. Aztán elōvētte a fegyvert (*a török embēr*), oszt agyonlōtte (*a feleségét*).

Hát én nem gondótam, hogy tē ilyet csinálsz!

Nálunk ez a szokás!

Eddig vót!

Mohol, 2012.

44. SZERELMES SZÓGÁLÓ

Hát a szolgáló olyan szerelmes vót a gazdájába, hogy mikó mosta a ruháját, mindég csak símogatta. A nagyságára mēg haragudott. Annak a ruháját úgy dōrgötte, tiszta erejibū. Ęs a nagyságának a ruhájai szép fehérek lēttek, az uraságé mēg feketék, amikó kiterigette.

Mohol, 2012.

45.

A legények fogadtak, hogy éjjel, éjfélkor ki mer kimenni a temetőbe. Őméntek a temető kapuhó, oszt egy legíny akadt, aki aszonta, hogy el mer oda menni. Még is vót jegyözve, hogy mellik köröszthó kő egy szöget lészögēni, hogy aztán tudják, hogy ű ott vót. De a szél fűjt, elég jó fűjt. A legényen mēg vót egy köpeny és odatanáta szögēni a köpenyinek az alját a köröszthó. Amikor mēg akart onnan elmenni, nem birt elmenni, úgy mēgijedt a legíny, aszitte, hogy fogják a kísérteték és ott nyomba mēghalt, mēghasadt a szíve.

Mohol, 2012.

46.

Az egyszerű béréstű elvette a hörcsög a szekeret, mēg az ökröket. Hát egy kis mamlasz legíny lehetett, ha már mēgijedt a hörcsögtű!

Mikor kiért a földre, a kukoricaszédők szédtek a kukoricát, rakásra vót dobáva a kukorica és egyszerű csak ēkezdezt ő csadarászni, mēglátott egy hörcsögöt. De vót ára több hörcsög is. Hát oszt egy hörcsög nem vette tréfára, az ustornyélēn főszaladt a kocsira. A bérés mēgijedt ám, osztan lēugrott a szekerrű. Így azt mondták, hogy a hörcsög ēvette a béréstű a szekeret mēg az ökröket.

Mohol, 2012.

47. A HÁROM VÁNDOR

Vót három embēr, három vándor embēr és mēntek az úton télēn és nagyon hideg tél volt akkorjába. Fáztak is. Ketten aszonták: *(tévedés mesemondás közben)* Ja! Egy ētanáta:

Hajjátok, törjük össze a botokat!

Mer bottal mēntek, hogy ha vadállat vagy valami mēgtámadja űket, lēgyēn náluk bot. Egy aszonta, hogy törjük össze a botokat, hát a másik is beleēgyezett, de a harmadik ű aszonta, hogy ű nem adja az ű botját.

Jó van, úk ketten összetörték és tüzet gyújtottak, melegédtek és aztán elindútak tovább, nem fáztak. A harmadikat még, mikor mēntek, utolérték, még vót fagyva, hijába vót a bot.

Mohol, 2012.

48. A FARKAS MĚG A MEDVE

Ěgyszer a farkas mēn az úton, csupa vér, lyuk az ódala. Szēmbegyūn vele a medve.

No, tē komám, teveled mi a nyavalya van?

Aj, nē is kērdēzd! Bēnt vótam a faluba, hogy ēgy kis tyúkpēcsēnyét ēgyek és kigyűtt az embēr és a bottal jó mēgtángát.

No, jó van, akkó gyerűnk ide a bokorba és lessűk, hogy mikó gyūn az embēr.

A medve is bēbűjt, mēg a farkas is. No, ēgyszer csak gyūn ēgy kisgyerēk az úton. A medve ki akart mēnni.

– Nē bántsd, ez csak lēs embēr!

Aztán gyűtt ēgy asszony az úton. Aszongya, a medve, hogy:

– Ez az embēr?

Nem – farkas mondja –, ez csak asszonyembēr!

Aztán mēg gyűtt ēgy öregembēr. Az öregembēr persze hát elballagott ottan. Aszongya a medve:

– Ez embēr?

– Ez már csak vót embēr!

Ěgyszer csak gyűtt ám ēgy huszár a lóháton, kard az ódalán. Aszongya a medve:

– Ez embēr?

– Ez embēr, mostmá odamēhetsz!

Hát mingyá ēkezde tt ám a medve, aszonta, hogy ű szēttēpi az embērt. De igēn ám, a huszár pisztolyt vēt elő és a szēme közé lűvődözött. A medvének az mēg sē kottyant! Hej, a rézfán fűtyűlő rézanyagát! Mēgijedt ám a huszár, elővette a kardot, oszt ēkezde tt ám a karddal símogatni, szabdalni a bundáját. De akkó mán a medve sē vette tréfára, ēkezde tt szaladni a farkas után, mer ēgy nyúlba fogadtak. Aszonta a medve:

– Mëgkapod, mëgkapod a nyulat csak hagyjál ëngëmet ëgy kicsi-két fölëpülni!

Hát hazamënt akkor a medve, jó pár napig ki së gyugta a fejit. No, amikó kigyugta a fejit, má ott vót a farkas és mondta:

– No, kérëm a nyulat!

– Majd mëgkapod, mëglátod!

No, aztán el is kapta a nyulat!

Itt a vége!

Mohol, 2012.

49. A ZÓD DISZNÓ

Hát vót ëgy fjjatalembër, nagyon szeretëtt kártyázni. Vót neki ëgy góré kukoricája, négy öles vót a góré. Hát ű ëjárogatott a kocsmába és akkor ottan szépen tavaszig elkártyázta, ősztü-tavaszig. Tavasz felé elment a komája hozzá, hogy meglátogassa. Tudta, hogy van neki sok kukoricája, mer az üvé mán elfogyott, majd kér tüle kölcsön. Hát mikor bënyitott, mëglátta, hogy üres a góré. A koma is elögyütt és akkor mondja neki:

– Jó napot komám-uram! Úgy látom, hogy hijába gyüttem!

– Mijé mán, no!

– Hát akartam tüled kérni kölcsön kukoricát, de látom üres a góré!

– Hát, tudod mëgëtte a négy disznó!

– Hát miféle négy disznó?

– Hát a piros disznó, a zódn disznó, a tök disznó mëg a makk disznó!

– Itt van a vége!

Mohol, 2012.

50. A KÖRTEFA

Vót a kertbe ëgy szép, terebélyes körtefa, több éve mán mëgvót. Virág olykor vót rajta, de termést nem hozott.

No, ekkor nagyon sok termés volt a körtefán. Tömve volt virág-

gal, de abbú jócskán elhullott. Aztán vót rajta sok ződ körte is, de abbú is ugye, mikó kicsike, akkó hullik az is lë. No, aztán mán mikó a körték nagyobbak voltak, hát mëgszámláltam, száz körte volt rajta. De egy bizonyos idő múlva, annak fele lëhullott. No, sëbaj, van még rajta ötven körte. Még ez, ha mëgnöl mind, jó lësz. No, de abbul huszonötöt a szëlvihar elvitt. Maradt huszonöt, lësz még körte. No, abbul a huszonötübül mëg a fërges mëgdëzsmálták, hogy maradt tíz.

Hát ëgyszer, ëgy bizonyos idő múlva, már kezdëtt vóna zsendülni, hát szépen a sárgarigók, a seregélyek mëgtámadták, nem maradt csak ëgy, annyira mëgëtték. Az is véletlenü, a többi levél között vót.

No, mostan ennek az ëgynek kalickát készitëk, hogy legalább ez az ëgy mëgëjjen, hogy tudjam milyen ízü ez a körte. Hát aztat az ëgy körtët ëgy jóakaróm, rövid idő múlva, pár nap alatt ellopta, kalickás-tü ëgyütt. Így, nem maradt körte, kóstoló sël!

Mohol, 2012.

51.

Ëgyszer régën Mátyás király hallotta, hogy ebbe mëg ebbe a faluba nagyon rosszul bännak az embërekkel. És akkor fölötözött ő parasztgúnyába és majd ő mëgtudja, hogy valóban úgy van-ë, ahogy mondják.

El is mënt, ott ólálkodott a városháza előtt ëre-ära, ëgyszer csak mëglátta ëgy embër, olyan rëndör féle.

– Héj atyafi, gyere csak të ide bë, köll itt fát rakni! Në ott ólálkodjál!

Hát bë is mënt Mátyás király. Rakták ott az udvarba öltre a fát, de közbe ő három hasábfára ráírta krétával, hogy „Itt járt Mátyás király”. És akkor aztat belerakta abba az ölbe, mëg is jegyëzte aztat ű körübelü, hogy hanyadik ölet rakta má össze. Vótak ott mëg embërek, akik amarrëb rakták, másik ölbe rakták a fát és azok elmëntek, nem merték kérni a pénzt. No, amikor vége lëtt a farakodásnak, akkó odaállt a rëndörhó, azt mondta:

– Hát a fizetsíg?

No, akkó elögyütt a bírouram is, és aszongya:

– Milyen fizetség? Húzzátok csak rá a deresre, majd... és fizessétek ki neki!

És huszonötöt ráverték.

– No, itt a fizetség!

Elmënt haza Mátyás király. Pár nap múlva jelözte, hogy ebbe még ebbe a községbe érkezni fog. Áj, még is örútek, gyün a Mátyás király! Mingyá olyan rendét csináltak, még fogadtatást, hogy a király csak nagyot nézött.

– No és az elmúlt hétén mikor itt voltam, nem így fogadtatok tik engemet!

– Hogy hogy! Ófelsége nem vót itten!

– De én itt vótam!

És akkó odavezette őket ahhó a farakáshó, amelyiket tudta, hogy még van jegyözve. Akkó a pandúrokkā szétdobáltatta. No, még is tanálták a három hasábfát, hogy „Itt járt Mátyás király”.

– No ugyë, hogy itt vótam! Hënem most a bíró uramat hagyjátok jó helybe!

Jó megverték a bíró urat, de jó még is fenyítette a Mátyás király.

– Ha még egyszer én ilyet hallok, mind amit idájig csináltál, akkó vigyázz, mer az életëddë fogsz játszani!

Még is fogadta bíró uram, hogy soha többé ú afféléket nem követ el. Eddig vót!

Mohol. 2012.

52. KERESZTELÉS

(moholi mese)

A tavali Palkó

Vót egy szegény embër a faluba, hogy olyan sok gyerëke vót, hogy má mindën felé vót neki komája. Hát, akár kit hit komának, nem akart sënki së komának gyünni.

Hát most mitévő lëgyën, bëöntött az embër két fityók pälinkát, egy kis bátorító lëgyën, majd ú emén a paphó, oszt megkörösztolí a gyerëket. Hát igën ám, főkapott egyet, oszt jó van, nem nézte, hogy mekkora a gyerëk! No, elmënt a paphó, és mondja:

– Atyám, én hítam komát, de nem akart egy sē gyünni! Hát elhoztam én magam a gyerekēt!

Nēzi a pap.

– Hát mit akar? Hát ennek a gyereknek má foga van!

– Jaj, hát ez a tavali Palkó!

Eddig.

(Kint a tanyán laktunk akkor, a Vuletić tanyáján, ottan vót az én uram gulyás, és akkor ez a Feri bácsi mēg tudott ilyen meséket mesēgetni. Akkor ű mesēte eztet a Palkót is. Ez a tavali Palkó!)

Mohol, 2012.

53.

Tavasszal Erzsi néninél gyakran fejfájás és szemfájás jelentkezik. A pirula hosszú távon hatástalan, csak ideig-óráig csillapítja a fájdalmat. Eszébe jutott, hogy mit mondott a „megboldogult, jó Piros ánya”:

„Bözsikém, ha fáj a szēmed, csak tēgyé rá vöröshagymát!”

*Egyszer már kipróbálta, és a szemfájásra hatásos volt. Most, mivel a szemfájás mellé fejfájás is párosult, újra a bevált gyógymódhoz folyamodott. Az apróra (vágott) vöröshagymát a szemre vagy a fejre teszi, majd zacskóval, textillel befedi, hogy az „ereje” ne párologjon el. Két órát kell a beteg testrészen hagyni. Neki bevált!**⁶

Mohol, 2012.

54. JÁVORFÁCSKA

Volt a világon egy király mēg egy királyné. Nem vót sokáig családjuk, egyszerű csak született egy kislány. Nagyon mēgőrūt a király és örömbibe, körösztlésre, mēghít búbájosokat, varázslókat, búbajos boszorkánt. No és tizēnkettőt belülük. Hát mindēgyik ēmondta a jókívánságait, hogy így lēgyēn, mēg úgy lēgyēn a kiráykisasszonnyā,

⁶ A vöröshagymával való gyógyítást saját szavaimmal jegyeztem le, Fodor Erzsébet elmondása nyomán.

mindęgyik jót kívánt, de a tizenęyedik varázsló, bűbájos azt mondta:

– A királykisasszony, ha tizennyóc éves lęsz, haljon męg!

Nohát, maradt męg ęgy (*bűbájos*), ęgy aki má nem tęhetett ęgyebet, mivę ű mán azt mondta (*tizenęyedik bűbájos*).

– Nę haljon męg a királykisasszony, hanem fáję változzon!

Nohát, telt-múlt az idő, szépen fejlődött a királykisasszony. Má vót nekije jegyese is, és mikő tizennyóc éves lętt, kimęnt az erdőbe, majd szęd ibolyát. Hát nem is nagyon messzire męnt bę, ęgy tisztáson tanát is jócskán ibolyát. ęgyszer csak ahogy lęhajút, nagy recscsenést ęrzętt. Hát, ęgyhogy akkor ęváltozott jávorfáję. Hát ęppen akkorjába męg ęgy juhászlegęny ęgondóta, majd ő furulyát készít. Kimęnt az erdőbe, és bęmęnt az erdősızélinę nem is nagyon messzire, męglátott ęgy ęgyęnes jávorfát. Ő azt lęvágta, hogy abbú készít ő majd furulyát. Mikor ękészűt a furulya, męg is vót a juhászlegęny ęlęgędvę a furulyávā. No, most majd męgszólaltassa, belefűj. Hát uramfija, mikő belefűjt, męgszólalt a furulya. Azt mondta:

„Fűjjad, fűjjad ęn gyilkosom,
ęn is voltam király lánya,
de most vagyok Jávorfácska,
jávorfából furulyácska.”

No, aztán a juhász legęny lelkibe mélyen belemęnt ez a szó, bele idéződött. Hát ę kő eztet vinni a királyhó, eztet a furulyát. El is vitte a királynak és mondta, hogy:

– Király Uram, fűjjon csak bele ebbe a furulyába!

Hát belefűjt a király és męgszólāt a furulya:

„Fűjjad, fűjjad ęn atyácskám,
ęn is voltam király lánya,
de most vagyok Jávorfácska,
jávorfából furulyácska.”

Hát aztán a király odaadta a királynęnak. A királynę is belefűjt. Annak is azt mondta:

„Fűjjad, fűjjad, ęn anyácskám,
ęn is voltam király lánya,
de most vagyok Jávorfácska,
jávorfából furulyácska.”

A királyné még aztán odaadta a legínynek, a királylány kedvesinek, az is belefűjt. Azt mondta, hogy:

„Fűjjad, fűjjad én kedvesem,
én is voltam király lánya,
de most vagyok Jávorfácska,
jávorfából furulyácska.”

(Most má én ebbű többet nem tudok!)

(Néhány hónap múlva a történet végét újramesélte, kiegészítette.)

Aztán a király még azt mondta:

– Jól van, te derék juhászlegény, hogy énnekem ezt a Jávorfácskát elhoztad, jávorfácska furulyát, megfogadlak én tégéd örökös juhászomnak. Tē lészél a juhászok főnöke, tē fogsz parancsolgatni a többi juhásznak.

(Nem mondhatok mán enné többet, nem tudom a végét.)

Amikor a lágerbű kigyűttűnk, akkor egy bizonyos könyv a kezembe akadt, és ottan olvastam én a Jávorfácskát.

Mohol, 2012.

55. LÚDANYÓ

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy nagyon szép lúd. Hát abba az esztendőbe tojt tizēnkét tojást és szépen ki is kötötte a kis pelyhes libákat, tizēnkét kislibát.

Igēn ám, csak mikor kikeltek a kislibák, ára nem vót nagyon füvecske, még olyan gyēngék vótak, nem birta kivezetni *(a kislibákat)* a gyēpre. Hát gondót egyet, majd kimén ő a piacra és vásárol füvecskét. Ki is mēnt ő a piacra. Az egyik helyēn túl hosszú vót a fű, a másik helyēn még penészēs, harmadik helyēn még száraz. Hogy adjon ő ilyen füvet a libáknak? Mēgindűt haza, de csak úgy hullottak a könnyei a lúdanyónak, hogy körülötte tiszta tócsa volt a föld. Akkor, ahogy ő ottan sírdogált, egyszēr csak elébe lépött a Jótűndér, azt mondta nēki:

– Nē sírjá-ríjjá ludacskám, henem ereggy ezēn még ezēn az utcán végig és aztán ha végigmēnté, jön egy kacskaringós utca. No mikó annak a végire érsz, akkor mēgtalálod a selyēmretet!

Hát úgy is vót. El is mēnt a ludacska végig az utcán aztán a kacsaringóson is végigmēnt, és mēgtalálta a selyēmkrétet. Ott annyi füvet szēdēt, az ēgyik hóna alá is, a szárnya alá rakta, mēg a másik szárnya alá rakta a füvecskét. Hazavitte. Jóllaktak a kislibák. Égy idejig így hordogatta a füvet, aztán mán ű maga vezette a kislibákat és azok is ott legētek űvele.

No, amikó felnōtek a kislibák, teljesen akkorák vótak, mind az anyjuk, akkor elrepültek Tündérországba. Otthatták a ludat, soha többé nem látta a gyerēkejit a lúd.

Hát bānkódott is, de a következō évbe mēgin csak lēttek neki kislibájai. Aztán mēg több évekbe mēgszaporodott a család. Végül akkora nagy serēg liba vót, hogy boldog is vót a Lúdanyó, hogy az ő családja milyen szép népes lētt.

Eddig vót, mese vót!

(Most, ha valahun valami szó nem passzol oda, akkó aszt nem kō odatēnni!)

Mohol, 2012.

Ez anyám meséje 56. A LIDVÉRC

Vót ēgy asszony, ennek vót több baromfija az udvaron, de köztük vót ēgy fekete tyúk. Hát modták a szomszédok nekije:

– Hallod tē, Verka, ennek a tyúknak az első tojását kikötöd tē magad, akkor abból lēs a lidvérc és nem köll dógoznod sēmmit sē, csak parancsógatsz mindég nekije! De vigyāzz, amíg ott van körülötöd, mindég parancsolj neki!

Hát úgy is vót, az asszonymnak mán annyi mindēne vót, mikó kikötötte a kis lidvércēt, a hóna alatt három hétig. Annyit parancsógatott neki az asszony, hogy mán annyi mindēt összehordott űneki, hogy tele vót a lakás. De mán kezdēt féni az asszony! Mit csináljon, majd, ha mán nem tud neki sēmmit parancsóni? Akkó mēgint modták az asszonyok neki, hogy:

– Tudod, mondjad neki asztat, hogy rostával a Tiszáról homokot hozzon. Majd mēglátod, hogy aztán többet nem hoz, mēg tégéd bēkin hagy!

Hát így is vót. Az asszony mondta neki, mer mindig aszonta, amerre mēnt, hogy mit, mit, hogy mit parancsol?

– Tudod mit, hozzá énekēm rostávā a Tiszárú homokot!

No asztán az asszony mēgszabadút tüle, soha többet nem látta! Eddig vót!

Mohol, 2012

57.

Amikor az Úr Jézus a Földön járt, akkó egyszerű nagy haragra gerjedt, hogy meglátta, hogy a zsidó asszony a gyerek fenekit lepínyē kitürüte. Akkor mēgfogta a búzakalászt, lēntrú a fődtú, oszt húzta fölig. Valamikor a kalász fōntrú lējig vót, mind kalász vót. Akkor a Szent Pētēr azt mondta:

– Uram, hát gondójj a madarakra, mēg az éhēzőkre!

Akkó az Úr Jézus a leghēgyin mēghagyta a kalászt, mégis, hogy maradjon a madaraknak. Úgyhogy mink a madaraktú vēsszük el a termést!

A másik zsidóasszony mēg, amikor meglátta az Úr Jézust, bēbújt az ólba az Úr Jézus elú. Akkor azt mondta:

– Tē maradjá disznó akkó örökre!

Azóta a zsidók nem észik mēg a disznóhúst.

A harmadik zsidóasszony mēg a teknő alá búj, amikor meglátta az Úr Jézust. Az Úr Jézus azt mondta:

– No, tē egisz életēdbe hordjad a teknőt!

Azóta vannak a teknősbékák!

(Én, ezt apámtú úgy hallottam, ezt a mesét.)

Mohol, 2012.

V. KALMÁR szül. PALATINUS VIKTÓRIA (1913-2013)

Kalmár Viktóriánál tíz év alatt többször voltam néprajzi gyűjtés céljából. Ezen alkalmakkor rögzítettem a kötetben szereplő történetek hanganyagát.

1923-ban született Szajánban. Lévén a család legidősebb gyermeke, neki kellett a testvéreire vigyázni. 12 éves korában Adára került szolgálni, egy orvos családjához. Két gyermekre vigyázott, majd lassan a főzést, mosást is rábízták.

Eladósorba került és 22-23 éves korában férjhez ment. Szajánban éltek, egy gyermek született ebből a házasságból. A férj hirtelen halála miatt özvegyé vált. 1940-ben újra férjhez megy, ekkor költözik Moholra. A házasságból három leánygyermek született. A munkából kivette részét, varrást vállalt, eljárt kapálni, meszelni, „papírmintát” rakott (sablon segítségével mintát festett a falra).

Római katolikus vallását életében hithűen gyakorolta, az egyházközösség és a falu megbecsült tagja volt. Elméje teljes tudatában szólította magához az Úr, 100 évet és 3 napot élt.

Gyermekeinek, ismerősöknek a fiatal koráról, szolgáléveiről mesélt.

58.

Imádság közben, humott szemmel imátkozok és a rózsafüzért végeztem, és megláttam a Szűzanyát az ajtó mellett, a virágtartón. Mint hogyha ott lett volna tiszta kék perolin vót rajta és a fehér ruha rajta látszott. De ezt csak pillanatokig láttam. És utána egy másik alkalommal, akkor még ugyanúgy, csak főjebb, a másik sarokba, a sarok mellett, nem sarokba vót, hanem mellette, akkor még tiszta fehérbe láttam a Szűzanyát.

Mohol, 2003.

59. AZ ÚR JÉZUS MIKOR A FÖLDÖN JÁRT, A SZENT PÉTÉRREL

Méntek egyik falurú a másakra, tanításra. Az országút mentin gyümöcsfák vótak. S odaértek egy nagy körtefához. Az alatt a körtefa alatt feküdt egy férfi, nyitott szájjal, és Szent Pétér megkérdeözte, hogy:

– Miért feksző a földön tátott szájjal?

A fiú azt monta, hogy várja, hogy a szájába essön a körte.

– Azt mongya:

– Kelj föl és vëdd lë a körtét, és ëdd mëg.

Azt monta a fiatalebber, hogy:

– Azé mëg föl is kő nyúni.

Annyira lusta vót, hogy mëg azé földnyúni is nehéz vót neki.

Méntek tovább, Szent Pétër mëg az Úr Jézus. Szent Pétër mondja, hogy ő má szomjas. Közbe jött egy lány korsóval. Monta az Úr Jézusnak, hogy:

– Ettül a lánytul kérünk vizet.

Hát oda is ért a lány és azt monta, hogy hát ad-ë nekik vizet. Azt monta, hogy ebbül nem ad, de hoz hama gyorsan, észalad és hoz friss vizet. El is szaladt a lány és vitte a friss vizet nekik. És mikor elindútak, akkó azt monta a Szent Pétër, hogy:

– Mivë áldod mëg ezt a lányt? Milyen férjë, mer ez nagyon szorgalmas, egy nagyon jó férj köll ennek a lánnak.

Azt monta az Úr Jézus, hogy az lösz a férje, aki ott fekszik a körtefa alatt. Aszongya:

– Uram, hát në olyat adj neki!

Aszongya:

– Muszáj, hogy olyan lëgyën, hogy ez a lány lëgyën, mer a férfi mëghal éhen. Ez a lány, ez mëg szorgalmas és majd mëgélnek ketten.

Az Úr Jézus mëg a Szent Pétër mentek tovább, másik faluba.

Mohol, 2003.

60.

A faluba egy házná ástak egy árkot, sarat akartak csináni. És anynyira ástak, hogy egy kőkenyeret tanátak a földbe. Kivették és megmosták, és nagyon szép formás kőkenyér vót. Ezt a moholi kerbe tanáták.

Úgy tartották a faluba, hogy az asszony vót elátkozva és azé lött kőkenyere.

Mohol, 2003.

61.

Kislán koromba, már akkor azt hallottam, hogy nagycsütörtökön nem szabad mosni. Mer az Úr Jézus mikor a köröszöt vitte, egy asszony a kapu alatt kiöntötte a mosóvizet, és az Úr Jézus az első elesésivel ott esött el, a kapuná. És ez bűn, ha valaki mos nagycsütörtökön!

Mohol, 2003.

62.

Azt hallottam a faluba, hogy akinek fehér fótos valami testrésze, az kincsön mén körösztü. Az ott, ahol emént, ott lē van valahun ásva a kincs és azon mēnt körösztü. És így meséték, hogy nem tudom hány évre olyan világos láng csapódik ott föl, és talán akkor kapja még azt a fehér fótokat.

Mohol, 2003.

63.

– Hogyan védekeztek a szemverés ellen?

– Hát a kisbabákra piros szalagot szoktak kötni, kezükre vagy úgy a ruhájukra rátűzve, olyan kis masninak, vagy valamire. Olyan piros szalaggal védeköznek a szömverés ellen.

Mohol, 2003.

64.

A moholi szálláson történt. Egy fiatalembért többszörösen így megkínoztak. Ęccör húzta a vizet a jószágokná, a kútná, és nem egyedül vót, vótak ottan többen. És ěsivalkodta magát, hogy:

– Jaj, jönnnek!

Ěkezddött sivalkonnni és azt mondja, úgy mögkínozták azt a fiatalembert, még a fülit is kifúrták, és sěnkit nem láttak, csak a fiatalember nagyon sivalkodott, jajgatott.

De, hogy hogy állították lě, azt nem tudom. Valahova měnt, valamőre, nem tudom templomba-ě, hova-ě, nem tudom.

– Ěs kiket látott a fiatalember ott?

– Három nő vót, két szóke még egy barna. Még azt is monta, hogy nagyon kék szeműek, de valóba úgy monta.

Mohol, 2003.

65.

A faluba egy házná odatöttek egy rontást a kapuba. Másnap rěggě az asszony měnt ki, kizárni a kaput. Mikó kinyitotta, lássa, hogy ott van egy csomó haj a kapuba. Hát nem mert kiměnni, hanem běměnt gyufájé, hogy maj meggyújtsa. Gyútogatta, gyútogatta, de a haj nem égött el. Ilyen babona vót.

Mohol, 2003.

VI. KARDOS JÓZSEF (1943-)

1943-ban született Péterrévén. Általánost és hároméves inasiskolát végzett.

Édesapjának és anyai ágról, Szénási József nagybátyjának bognár-műhelye volt. József sokat tartózkodott a műhelyben, ahol segített és tanult. Emellett a nagybácsitól hallott történeteket is elsajátította.

1965-ben megnősült, ekkor költözött Moholra. Ácsként kereste kenyerét, majd az adai Obnova építővállalatban dolgozott több évtizeden át. Jelen pillanatban nyugdíjas éveit tölti feleségével a moholi otthonukban.

Történeteit gördülékenyen, könnyedén meséli, mintha azt a minap hallotta volna. Mesélés közben gyakran használ kézmozdulatokat, igenlő válaszadásnál mese közben elvétve bólogat. A mondanivalót, a párbeszédet a hangszín változtatásával jelzi.

A hallgatóságot jókedvre deríti, megnevetteti, annak ellenére, hogy már hallották az egyes történeteit. Unokáinak sokat mesél.

66. BUDÁN CSAK ÉGYSZĚR VÓT KUTYAVÁSÁR

A Mátyás király járta a falukat ilyen közönség ruhákba, tehát nem király ruhába. Mĕnt és akkó kérdĕzgette az ĕgyik paraszt bĕcsit, a mĕsikat, a harmadikat, hogy milyen ĕletĕtĕk van, mĕg hogy van, mĕg mint van. S akkó mondta a szĕgĕny paraszt embĕr, hogy:

– Mellettem van ĕgy gazda embĕr, akinek rĕngeteg fĕdje van, ĕs az mindig beleszĕnt az ĕn kis fĕdecskĕmbe.

S akkó a kirĕly annyit mondott nĕki, hogy:

– Hĕt tudod mit, ĕ kĕll anni aztat a fĕdet. Add el annak a gazdĕnak, ha mĕn mindig el akarja vĕnni, vagy el akarja tĕled szĕntani!

S akkó el is adta.

– De majd ĕn mĕgmondom nĕkĕd, hogy mit csinĕlj a pĕnzzel! A pĕnzzĕn vĕgyĕ kutyĕkat ĕs avvĕ a kutyĕkkĕ, amennyit csak ĕssze bĕrsz gyĕjteni, avvĕ gyere fĕl Budĕra. Mer Budĕn vĕt Mĕtyĕs. Gyere fĕl Budĕra ĕs akkor ottan mĕgvĕszik a kutyĕkat jĕ pĕzĕ!

Hát ez a szegény embër eladta a földet a szomszédnak. Vette is a kutyákat, még szerzete is a kutyákat. Lényeg az, hogy odaért Buda vára elé és akkó jelentette a közhirdető:

Jaj, király uram (*megrettenve mondja*), gyün egy paraszt, de rengeteg kutyává. Mit csináljunk vele?

– Hát azt csináljátok vele, hogy mindëgyik képviselőnek ki köll anni, hogy borzasztó drágájé vëgyék még a kutyákat.

No és akkó még is vették a kutyákat. A szegény embër hazamënt, vette a földet, vette a földet, má több földje vót, mind azelőtt a szomszédjának. És rákérdözött.

– Hát én eladtam a földet, azon a földön vettem a kutyákat, fömëntem Budára, úgy vëszik azok az úri népek a kutyákat, hogy nem gyöztem a pízt hazahozni!

Ez a kapzsi embër, ez a gazda embër eladta az összes földjét. Úgy, hogy háromszor annyi kutyává mënt föl Budára. Igën ám, csak mikó jelentette a királynak mëgint a szolgál, hogy:

– Gyün ám egy paraszt, de rengeteg kutyává, ez mán háromszor annyi!

Hát, aszongya (*a király*):

– Mond mëg neki, hogy Budán csak egyszër vót kutyavásár!

Mohol, 2016.

67. ÖKRÖSI DÁNIEL

Cigánnak valami problémája vót, úgy, hogy bíróságra, mëg majdnem börtönbe köll neki kerüni, és akkó javasóták neki, hogy mënjën el az Ökrösi Dániel ügyvédhó, mer az biztosan föl fogja ötet mënteni, úgy hogy nem köll a börtönbe mënni.

No és akkó a cigány hajtogatta, hogy Ökrösi, Ökrösi, Ökrösi... és amikó odaért egy nagy szárazkapu bëjárathó, hát a kilincset mëgfogta ő, de belürü is (*mëgfogta valaki a kilincset*). Kigyütt egy százhusz kilós embër, egy hatalmas, nagy, dërek embër. A cigány mëg is ijedt, mëg el is felejtette, hogy Ökrösi Dániel, hanem rákérdözött, hogy:

– Itt lakik a Tehén ügyvéd?

Oszt akkó mondja az ügyvéd, hogy:

- Nem vagyok én Tehén ügyvéd, Ökrösi Dániel vagyok!
 - Hát tudtam, hogy marha a tekintetős úr, csak azt nem tudtam, hogy tehén-*ë* vagy ökör?
- Mohol, 2016.

68.

A cigány is *bë* vót rukkóva a katonaságná és akkó a parancsnokjuk kimondta a katonáknak, hogy gyün a király, mind^ënt főtakarítani, még a ruhákat kivasalni, még tisztaság, még megborotvákozni, *në* hogy valami panasz *lëgyën* a király ódalárú.

Mondták azt is a katonáknak, hogy ha *kërdëzik*, hogy *elëg-ë* az *ënnivaló*, a *mënázsi*, *nëhogy* azt mondjátok, hogy nem *elëg*, hanem még marad is. *Kërdëzte* a király, hogy:

– Jó-*ë* a kaja? Jó-*ë* az *ënnivaló*? *Mëg* *elëg-ë*?

– *Igën* is jelent^ëm alásson, még marad is!

Mëgkërdëzett négy-öt katonát. Hát mind^{ëgyik} azt *válaszóta*, hogy marad is.

No, most mi *lëgyën*, akkó má a király *úgy* vót, hogy hozza az *írnokját*, aki majd *lëvësz*i a *mënázsinak* a *mënnysiség*it, hogy hát ezek *tékozó*znak. No, de a cigány vót az *utolsó*, *mëgkërdëzte* (*a király*):

– No *fijam* *elëg-ë* a *koszt*? *Elëg-ë* a kaja?

– *Elëg*, alázatosan jelent^ëm, *elëg*. *Mëg* marad is!

– Mit *csiná*tok a *maradékkā*?

– Alázatosan jelent^ëm, azt is *mëgësszük*!

Mohol, 2016.

69.

A szegény emb^ër kim^ënt a *felesígvë* szántani a *fődre*. Az asszony ott *szëdte* a *csumát*. Az emb^ër *mëg*, ahogy ott *szántott*, tanát *ëgy* *köcsög* aranyat. Most, hogy azzal az arany *pézzel* *micsináljon*, *ëgyugta* a *kocsin*, a *szekérën*, *úgy*, hogy az asszony nem is tudta. *Szántás* közbe *odakerút* *ëgy* *hal* is, vagy *āra* *mënt* *ëgy* *halász*, *oszt* *elejtette*,

azt má nem tudjuk. De az asszonynak az lett mondva, hogy hát mikó szántott, találta az élő halat, a hal még élt is. És akkó ezzē ěměntek haza. Közbe az emběr adogatta a pénzt az asszonynak, hogy:

– Věgyé má ěgy rěnděs szoknyát, věgyé má ěgy sonkát, věgyé ezt...

Ěs akkó ěkezdték úgy kőtekězni. De hát nagyon szěgínyěk vótak. A szomszědok, az irigység az minděg měgvót a világbá. Ezek hogy szaporodnak, měg festetik a házat, měg minděnt csinálnak. Ěs akkó a rěndőrség rágyütt arra, hogy az asszony ěszóta magát a bódba, hogy:

– Hát talát az uram ěgy élő halat, měg az mellett ott vót az arany-péz, azé van pézünk!

No akkó evvě fő lett jelěntve, bělěttek vezetve a kössígházára. Běměntek, oszt vallatták, az asszony az mindjárt erőszakoskodott, hogy:

– Tudod akkó tanátad azt a kis píz, amikó az élő halat is kiszántottad. Měg aztán gyüttünk körőszttú a rétěn, oszt a bíró baszta a jegyzőt, oszt akkó törtínt, akkó tanátuk eztet.

Akkó a bíróság főměntette űket, měg a hatóság, mer ugyě ilyen nincsen, élő halat a fődbú kiszántani, měg hogy a jegyző mit csinált.

Mohol, 2016.

70.

A szěgény emběrnek vót ěgy kis házikója, měg kertecske. A kertbe tětt krumplit, měg ezt is, azt is, kápusztát is. Ěs akkó, mikó má fejes vót a kápuszta, mikó má nagyobb vót, akkó a gazdag szomszěd emběr ellopott nem tudom ěn hány fej kápusztát. Hát tudta ez, de nem bír t sěmmit sě, mer ő a szěgény emběr.

Akkó běměnt a paphoz, běpanaszóta a papnak. Aszongya, a pap:

– Hozz bě ěgy fej kápusztát, de ně tudja měg sěnki sě, majd ěn měgtudom, hogy ki vót.

– Hát – aszongya – űgysě válójja ě!

– De majd ěválójja!

No ěs akkó vasárnap, mikó měnt a mise, a pap főnt vót a szőszékěn, ěs akkó mondja, hogy mit csinálnak a gazda emběrěk a szěgínyěkkě, hogy nem ělěg bajuk van někik, měg měg a kápusztájukat is ělopják.

– Mer úgy a fejihő vágom ezt a fej kápusztát – fölemēte a pap a kápusztát – rögtön a fejihő vágom! (*Mutatja, hogy akarja eldobni a káposztát.*)

Az mēg elárúta magát, hogy ki vót, lēbújt a padba, a templompadba. Mohol, 2016.

71.

A kéménysēprű fölmēnt a pesti emeletes ház tetejire, a házaknak a kémény mellett ott vót mindēg ēgy dēsška, vagyis pad, azon állt és arrú kotorta a kímint. No, mostan ahogy kotorta, kotorta hát szēginykém, ētört a dēsška és lēzuhant a földre. Hanyadik emelet vót, harmadik, negyedik, ezt nem tudni, és āra mēnt ēgy zsidó, hát pont a zsidóra esett. A zsidó mēghalt, a kéménysēprű mēgmaradt.

No, most a zsidók ēkeztek zanzikóni, mēg bíróság... Hogy hát ez készakarva... mēg mit tudom én, hogy mi törtínhetett, ez biztos, hogy rá akart ugrani. Má el akarták ítēlni a kéménysōprűt és akkó a kéménysōprűnek eszibe jutott, hogy:

– Mēnjēn föl bármelyik zsidó, én nem mēgyēk sehova, oszt ugorjon rám, oszt én is mēghalok, mind a zsidó.

De hát nem vót ēgyetlen vállalkozó sē, hogy fōmēnjen, és így fōmēntették a kéménysōprűt.

Mohol, 2016.

72.

A vásárba árúták a lovakat, mēg a teheneket, mēg a jószágokat is annak idején. S akkó az ēgyik kupēc vagy cigány eladta a magyar embērnek a lovat, vagy fordítva vót, mindēgy ezt nem tudom pontosan. Eladta a lovat és akkó, mikó ki lētt fizetve, akkó:

– Mondja má mēg, hogy mi baja van a lónak?

– Hát nincs annak sēmmi baja sē, csak nem akar a fára mászni!

– Hát, hogy hogy nem akar? Nem is köll, hogy másszon a fára!

Igēn ám, csak abba az időbe rēngeteg kanális vót és a kanális fō-

lött a hidak azok fábú vótak. És a fahídon nem akart átmenni a ló, ez vót a baja něki.

Mohol, 2016.

73.

Kint a tanyavilágba, szállási ember, egy gazdag kulák embēr, az csépőtette a búzáját és akkó, hát a gőzgép az csépöte a búzát, mēg ott vótak a munkások, a lányok, akik hordták a pēlvát, az embērök a szalmát.

Akkó ez az Imre bácsi bēmēnt a tanyára, a szobába, lēvetkőzött szűzanya meztelenre és a nagy subát magára vettle és kiállt a szálás ajtójába és akkó nézték, hogy mi van evvē az embērřē, subába van a nagy főrróságba, csépléskó. A pēlvás lányok mēg mēnyecskék odamēntek:

– Mi van, Imre bácsi, hát maga ennyire beteg, hogy subát kő vinni ebbe a melegbe?

– Azt ám bizony! Nézzéték csak!

A subát szétnyitotta, hát szűzanya meztelen vót.

Mohol, 2016.

74.

Két pęcėllói cigány, testvérök vótak, az ěgyiket Zipánnak híták, a másikat mēg Kálmánnak. Bēosztották űk, testvérök, hogy a Kálmán a faluba járt. A régi vajlingokat, vődröt, a fazėkat, a lábost főtozták bē.

A főtozás úgy mēnt, hogy kis darab plét kivágtak, kilukajtották, mēg mēgkenték lisztēs kovásszā, liszt mēg van keverve vízzē, oszt ěrű-árú tettek platnit, rányitóték, oszt nem folyt a fazék vagy lábás tovább. No, ez a Kálmány vót a falusi bádokos, javító. A Zipán mēg a szállásokat járta.

No, akkó ěmēnt a szállásokra, ěgyikre, másikra, akkó ěmēnt ehħő az Imre bácsihó, a subás Imre bácsinak a tanyájára és akkó ott ezt

csinálta még, azt csinálta még, amazt csinálta még. Mégcsinálta, hát akkó:

– Mennyit fizeték?

– Hát amennyit akar, annyit adjon!

– Adjatok neki két ódal szalonát, még egy zsák krumplit, még zsírt is adjatok neki, még mindent adjatok neki! (*Sorolta a gazda a szolgálóknak.*)

Igën ám, a szolgálóknak ki vót adva, mer a csacsi kordéval járt, ilyen kétkerekű kocsival járt, és akkó a szolgálóknak kiadta parancsba, hogy szédjék ki a kerékszögeket. De a tanya az olyan helyen vót, hogy lőfelé köllött menni.

– Szerbusz Zipán, mehetsz most mán Isten hírivē!

El is indút. Hát szegínykém alig ért lőfelé az útrú, a dombrú, kiesett az egyik kerék, kiesett a másik kerék, kajbát ám vissza, hogy:

– Ördög bújjon a szádba, hát ezé adtad ezt a sok élelmet!

Mohol, 2016.

75. HIBRID KECSKE

Akkó, mikó főgyütt divatba a hibrid, ez a hibrid kukorica, hát a cigánnak valami baja vót, akkó át akart menni a határon.

– Hát nem lehet cigán, hát nem lehet, csak egy személy mehet át, több nem mehet.

– Hát, de kecske mehet?

– Hát azt is vezethetéd! De azt vissza is kő vezetnéd, nem szabad otthagyni!

Hát micsinájjon, micsinájjon? A cigány aszonta az asszonynak (*határozottan, hangosan*), hogy:

– Lövetközni mesztelenre!

Nyakába kötött egy kötelet és akkó mikó odaértek a határhó négykézláb köllött neki menni. Hát a vadászok, még a határellenőrök, azok nézik, hogy:

– Az milyen kecske? Milyen kecske, cigán?

– Hát hibrid kecske! Elő van a csécse, hátú még a segge!

Mohol, 2016.

76.

Hát fölmént a paraszt Pestre és akkó szédélgétt ott, szédélgétt ott, oszt nem tanájja fő magát, de pisáni kõne neki, de nem bir pisáni, hova pisájjon, de má nem csak pisáni, hanem kakáni is köll. Hát nem engedik bë a kocsmába, mondja, hogy õneki vécére köll menni.

– Hát nem mëhetsz, vagy iszó valamit, vagy nem lehet.

Mit csináljon, mit csináljon? Mëglátott a fal mellett egy lukat, hogy milyen luk vót, ű nem tudja, lëtolta a gatyát oszt gyorsan beleengedte. Persze az a venitlátornak a lukja vót.

– No és akkó mosmá bëmëgyék, oszt mëgiszok valamit a kocsmába!

Mikó bëlép, ez egy másik kocsmá vót, bëmén az ajtón, lássa, hogy mindën embër szeplős. Hát aszongy:

– Ide csak a szeplősek járhatnak?

– Nem, hanem valaki beleszart a ventilátor lukba, oszt lëspriccóte a vendégëket!

Mohol, 2016.

77.

Fölmént a juhász embër Pestre és akkó bë akart menni a vendëglőbe, a kocsmába. Igën ám, de ott vót a pulikutya is. Mit csináljunk a pulikutyává, nem szabad (*bevinni*), a pincér erőszakoskodott, hogy:

– Nem lehet, a kutya nem gyühet!

– Hát akkó én is mëgyék ki.

Rászót a főnök, hogy:

– Hagyjad, ütesd oda a sarokba!

Persze, az a huncut pesti pincér:

– No, majd kitolok én a parasztā, a juhásszā!

És akkó (*mondta a juhász*):

– Éhës vagyok, hozzon valamit ënni!

Kihozott neki valamit, amit citrommā kő lëspriccóni, oszt riga félét kihozott neki. Akkó hát ëkezdi, a késsë nem birja vágni, nem akar ëváni. Bëvette, lëküdte. Hopp, föluggrott neki, kihánta.

– Az anyjába az eget! – lédobta a pulikutyanak.

Pulikutya is mēgētte, mēg vissza kiköpte. No akkó rászót:

– Ęszēd mēg mindjā!

Akkó mēgin csak lēnyelte a kutya, de vissza kigyütt belüle.

No, akkó a pincérnek szól, hogy gyűjjön má oda, ez az étel nem ēhető, ezt véletlen sē nem birja sēnki mēgēnni. Aszongya a pincér, fogadjunk tíz percbe, hogy ő mēgēszi és biztos, hogy sēmmi baja nem lēs. Nem mondta mēg, hogy ő kihányta, mēg hogy mi lētt.

Tíz percbe fogadtak, de nagy összegbe fogadtak, na és akkó telik az idő, mén az óra, mén az óra. Nem birta mán ki ez a juhász, az embēr, hogy nē szóljon:

– Micsoda belük, mēg gyomruk van maguknak, pestieknek, hogy ēnbelülem ēgyszē kigyütt, a pulimbú mēg kéccē!

No, akkó a pincér is kitētte, oszt mēgnyere a fogadást (*a juhász!*)

Mohol, 2016.

78.

Fölment a paraszt bácsi Pestre és akkor bēmēnt a kocsmāba, olyan ringyēs-rongyos vót a ruhāja. Lēnézték ott a pincérēk. Nem nagyon akarták kiszógāni. Mēgfogta magát, kimēnt a kocsmābú. Ęmēnt ēgy ruhās bótba, ahun vētt frakkot, mēg öltönyt, mēg ing, mēg gatyā, mēg mindēn vót ott, komplētt főszerelés. Mēgvētte. Ez, ami mēg az ő ruhāja vót, a hóna alá bēcsomagóták a kereskedők és avvā mēnt, visszamēnt ugyanabba a kocsmāba. Amikó bēmēnt ugyanabba a kocsmāba, hát tessék, kérem, meg így uram, mēg úgy uram, má urazták, mēg frakkba van, valami gazda embēr lēhet. Gazda is vót ő, csakhāt olyan szēgīnyes ruhāba járt ő, a ruhāt lēnézték. No, hát akkó aszonta a pincérnek:

– Nēkēm főzzōnek ēgy bogrācs kāvét! Azt akarom meginni!

– Ęgy bogrāccsā?

– Ęgy bogrāccsā, ide kérem az asztal mellē! (*Mutatja, hogy az asztal mellē.*)

No és akkó hát mi lēgyēn? Gyorsan az üsthāzat bēindították, főfő-rāták a vizet, bele a kāvét, nem tudom ēn hāny kiló kāvét beleöntöt-

tek. Mikó kíszen vót, odavitték. Akkó főkēt az embēr, kezdte lēvĕnni a cilindēr kalapot, bele a kāvĕba, bele a ruhát (*mutatja*):

– Igyá-ĕgyĕ ruha, mer itten ezĕknek a városijaknak csak a ruha ĕr valamit, az embēr nem ĕr sĕmmit sĕ!

Oszt akkó mindĕn ruhát belenyomkodott a bográcsba, akkó fővĕtte magára az ő fótos ruháját, mĕg kabátját. Az a vége, hogy az embēr az nem embēr, ha nincs tōkĕletĕs ruha rajta!

Ő kifizette a kāvĕt, nem vót sĕmmi problĕma. Ez mĕg így gyün ki, hogy az embēr, ha ilyen ruhába is van, olyan ruhába is van, abba is csak embēr. Azok nem akarták elismerni!

Az eddig tartott!

Mohol, 2016.

79.

Mĕgvót a búzaszĕzon, a csĕplōgĕp kimĕnt a tanyavilágba, csĕpōtĕk a búzát, bivajok vótak bĕfogva szekerekbe ĕs a zsákokat bĕrakták a szekerekbe ĕs hordták lĕ a Tisza szĕlire. Ott mĕg a munkások a zsákokat a vállukra (*vettĕk*), (*mutatja, hogy veszik a vállukra, hogy viszik a vállukon*), oszt vittĕk bĕ a hajóba a búzát, ott öntōttĕk ki, az űres zsákokat vissza, oszt mĕntek vissza a csĕplōgĕphō. Tehát, itt a forgalom mĕnt búza csĕplĕskō. A zsidō vót az átvĕvō, bĕztatta az embĕrĕket, hogy:

– Gyerünk, de gyerünk!

No, mĕgĕrkĕzĕtt az ĕgyik gyĕrĕk, aki hozta a búzát. De közbe a bara mellett mĕnt el, oszt a bivaloknak nagyon melegük vót, mer ugyĕ nyár, csĕplĕs idejĕbe, nagyon melegük vót, oszt hát a bivalok belemĕntek a barába. Űgyhogy a gyĕrĕk, ahogy űt a zsákok tetejin, má csak a gyĕrĕk nem vót a vízbe, az ĕgĕsz szekĕr mindĕn benne vót a vízbe. Oszt akkó mĕnt arra ĕgy embĕr, a gyĕrĕk rĕt, hogy jaj, most mi lĕsz, hogy gyünnek azok ki.

– Ahogy belemĕntek, ugyanűgy ki is gyünnek!

Mikō kifűrdōttĕk magukat, mĕg mĕgpihentek, akkō ĕgyszĕr csak bumm-bumm-bumm (*fĕjĕvel balra-jobbra*), a kettō tĕrgyĕn állva kihűzták a szekĕret a vízbű, a sárbű, teli kocsi búzāvā. Mikō lĕĕrt a

Tiszára, akkó a zsidó ott, ahogy hajtotta az embereket, hogy:

– Sijjeseték, a hajót még kő rakni!

– Hát tē öcsém mit akarsz evvē a vizes búzává? – vizes vót a búza.

– Hát nem teheték rula, beleméntek az ökrök a vízbe!

A zsidó annyira főpumpázta a munkásokat.

– No, majd kapsz tē éntülem, várjá csak!

Akkó azon a dëszkán, ahun járkátak bē a hajóra, azon a zsidó ott ugrabugrált, mászkált össze-vissza, oszt hun a hajóra mēnt, hun a száraz partra. Ez az egyik munkás még, jó vastag, bécsavart cigaretta vót nēki (*mutatja a vastag cigarettát*), oszt akkó szíta, szíta, szíta, no oszt mikó odaértek a dëszka közepire, a zsidónak persze csizma vót a lábán, beledobta a csizmájába a csitlit, a dohány csikkēt. A zsidó odamēnt a hajóra mégin, még odamēnt a dëszkára:

– Tyüt, tyüt, juj, de tyüt! – oszt beleugrott a Tiszába.

Ennek ez a vége!

Mohol, 2016.

80.

A bognár mestërhó ēmēnt a zsidó fatelepēs és akkó mēgrëndöt egy könnyű kis kocsit, ami lőcs nélkü vót, nagyon könnyű kis kocsit, hogy ki bírjon mēnni a szállásra, hogy hazahozzon egy-két mázsa kukoricát, még a tyúkokat, még a csirkéket, az élélémé. Émēnt ehho az öreg bognár mestërhó, hát kivē nem birt mēgēgyezni, akkó ēmēnt a másik bognár mestërhó, avvā sē birt mēgēgyezni. Akkó addig-addig, hogy a másik bognár mestër mēghallotta, hogy anná vót, emenné is, oszt akkó mēgcsinálta a kocsit nēki. A kocsit úgy csinálta még, hogy tojás alakújak vótak a kerekek.

Ahogy mēntek kifelé a szállásra, a zsidó mondja a kocsisának, szolgájának, hogy:

– Nē ezēn a rázós úton mēnj, hanem mēnj valamilyen rëndesebbēn, úgy ráz ez a kocsi, hogy nem igaz!

Hát, aszongya:

– Símán hajtok!

Akkó még trakorok nem vótak, hogy összevágták vóna (*az utat*).

Mikó gyűnnek visszafelé, akkó:

– Állj mēg!

Amanná a mestērné mēgálltak.

– Nézd má mēg Jóska, hogy mi van evvē a kocsivā, úgy ráz, hogy az nem igaz!

Hát akkó a mestēr mindjá fogta a colostokot, mēgmérte.

– Hát körű kő talpāni!

– Hát új kocsi, új kerék!

– Körű kő talpāni!

– Akkó nem ráz?

– Akkó nem.

– Gyere a fatelepre, oszt válogasd az anyagot, a talpnak való anyagot.

Akkó ēmēnt a fatelepre. Hát nem négy kerékre, hanem nyóc kerékre válogatott ki talp-anyagot. A kocsikeréknek (*azt a részét*), ahol rámén a ráf, azt hívják talpnak. Azokat a talpakat, amiket lészédett, azokat is ē birta hasznáni, mēg mēgcsináta a küllők, hogy kiálltak, a kocsikerék küllőjei, azt egyformára lészédte körű, másik talpakat rakott rá, oszt kerek lett a kocsi (*a kerék*). Úgy, hogy aztán nem rázott a kocsi.

De csak ki lett a zsidóvā tolva, mē ēhozott nyóc kerékre valót, mēg amazok is mēgmaradtak!

Mohol, 2016.

VII. KOVÁCS ISTVÁN (1931-)

Kovács Istvánhoz néprajzi gyűjtés alkalmából látogattam el 2012-ben, ekkor, és ezután mesélte el a történeteket.

Péterrévén született 1931-ben. Itt töltötte a gyermekkorát, amire így emlékezik vissza: *„Gyerékkoromba pilickéztünk, ipiapacsoztunk, métáztunk. Játékunk nem vót, csinátunk. Kukoricaszárbú a lovakat, babákat csutkábú. A dinnyét kettőbe vágtuk, kiéttük belüle, madzagot kötöttünk rá, oszt azt húztuk, az vót a kiskocsi. Akkó 8-10 éves gyerekek együtt játszottunk az erdőbe, hun rablósat, hun ezt, hun azt.”*

„Nagyon szegény gyerek vótam. Édesanyám az angóra nyulakat nyírta. Vót rokka, akkó azt fonta, kötötte a pulúvörokat, kesztyűket, mer a háború után nem lehetett ruhaanyagot kapni. „

„Apám papucsos vót. Egyedül ű tudta Vajdaságba csináni a szegedi papucsot.”

4 elemi és 3 gimnáziumi osztályt, valamint egy év inasiskolát fejezett be. *„'44-be nem indútam gimnáziumba, mer mégátak a vonatok, Pécéllóru Becsére jártunk. Bént köllött vóna lakni, az én apám egy lábú háborús rokkant vót az első világháborúbú, hatan vótunk testvérek és nem birta fizetni a béntlakást. Odattak kereskedőnek. Így löttem kereskedő. Egyébként ügyvéd akartam lönni.”*⁷*

1951-ben Moholon kereskedőként kezdett dolgozni, majd 1955-ben ide is költözött. Családot alapított. A kereskedelemből vonult nyugdíjba. Moholon a családi házban él, ahol gyakran látogatják a gyermekei.

Amatőr színjátszással és rendezéssel is foglalkozott a moholi Kulturkörben.

Történeteinek egy részét édesanyjától tanulta, valamint munkaalkalmakkor. A történeteket gyakran a saját szájíze szerint szerkeszti, vagy a hallgatóság igényeinek megfelelően adja elő.

⁷ A dőlt betűkkel jelölt rész az adatközlő önéletrajzi visszaemlékezése.

81. MESE AZ IGAZSÁGOS MÁTYÁS KIRÁLYRÓL

Mátyás király a királysága ideje alatt sűrűn fölötözött civil ruhába és elindult az országba körüljárni. Történt akkor, mikor odaért Arad városába, hogy éppen munkásokat toboroztak a farakáshoz. Mátyás király egyet gondolt, és ő is odamént, hogy rakja a fát. De ott a farakás közben az emberek, a munkások meséték, hogy őket úgy kényszerítették, hogy gyűjjenek fát rakni, mer a bíró nem szokott az ilyené fizetni, hanem ha követelik a bért, még még is ostorozza üket, kancsikává, vagy mittudom én. Mátyás király rakta a fát az emberek-ké. Pár hasábra, fára, úgy mondják ezt, ráírta a nevit. Mikor készen vót a munkává, bémént, hogy kéri a fizetést. És ötet is a bíró elverte, megkorbácsótatta.

Telt-múlt az idő, egy alkalommá pompává vonult ugyanabba a városba Mátyás király. A bíró hajlongott, még kegyelmes uramozta, még hízelgett, még mittudom én, mi. Mátyás kérdezte, hogy van, hogy megy ez...

– Mindén a legnagyobb rendbe, kérdezze még a munkásokat!

Mégkérdezte a munkásokat, azok lécsapták a fejüket, oszt eméntek, nem válaszótak. Akkó Mátyás aszonta:

– No, akkó nézzük még ezt a farakást, kik rakták össze?

– Munkások, jó sokat fizettem érte! – dicsekszik a bíró.

Errefő a király aszongya neki:

– No, most hányjátok szét a rakás fát ott a – aszongya – oszt, ha valami írást találtok, azt hozzátok ide!

Hát még is találták, oszt odavitték, lētették.

– No, nézze bíró uram! – aszongya – Ezt én írtam, a nevem. Néze még! Hasonlít? Hasonlít! Én jártam itt magáná akkó fát rakni, és béálltam munkásnak. Mikó a bérém kértem, maga megkorbácsótott. Ha nem hiszi, azt is megmutatom és ēkezdezt a király veközni.

– De nem, nem, nem!

Erre a király a bírónak azt mondta, hogy nem fogja megbüntetni, hanem el fogja zavarni valahova, mittudom én...

Az lész a büntetése, a vagyonát még szétosztotta a munkásoknak, akiknek nem fizetett még a munkájuké. Eddig jutott eszembe...

Mohol, 2012.

82.

Pęcëllónak az eredetét és az első nevét az öregéktű halottam. Én gyerekkoromban úgy hallottam, hogy azé lett Pęcëlló, PirosPęcëlló, akkó PirosPęcëllónak híták, mer Pétër és Piros vót az első lakó, akik ottan lételepédtek. Később aztán mivē, hogy Bánátba is vót Pęcëlló, mán ahogy a nép kultúrálódott, vagy mittudom én, még Horvátországba is van valahun Pęcëlló, akkó ezt ēnevezték Bačko Petrovo Selo-nak. Aztán mikó magyar mēgszállás vót, akká mēg Péterrévénak nevezték. Mikó vége vót a háborúnak, akkó újra visszakapta a Bačko Petrovo Selo nevét, éppen, mind ahogy a többi városok is visszakapták a nevüket. Ezt öregapámtű hallottam.

Mohol, 2012.

83.

Abba régi időbe még, mikor Rózsa Sándorrű mesének, hogy Rózsa Sándor az egész Alföldet, ebbe beleértve három megyét (a Bánátit, a Tiszán túlit, meg a Bács-Bodrog vármegyét, akkó úgy híták, a mai Bácskát) ezt ő mind kőrbe, sorba járta. Mindēnfelē rabót, de csak annyit, amennyit a szegények között szétosztott. Ő nem rabót saját magának, ő rabót a szegíny népnek, amit az akkori ksigazdák vagy nagygazdák vagy mittudom én..., kihasznáták a szegíny népet.

Történt ēgyszēr, ahogy hallottam az öregéktű, hogy Moholyra is lēgyütt, és a moholyi póstárű ēlopta a pízēsládát, amibe a pénzt tartották. Még sűrűn lējárt ide a marhákat ēhajtani, a lovakat. Ezēket hallottam az öregapámtű, apámtű.

Mohol, 2012.

84.

Szent Pétër és Krisztus Urunk odagyün a búzatábláhó, és a búzatáblán Szent Pétër ēkezdte húzni, két ujja közé vette a kalászt és ēkezdte húzni főfelē. Azé van némelyikēn kis kalász. Jézus rászót:

– Állj még Pétér, mer az embereket büntessük, nem büntessük az állatokat! Hagyd még a hegyin azt a kis pár szemet az állatoknak! Ha az embereket büntessük, az állatokat azé né büntessük.

Eztet hallottam én.

Mohol, 2012.

85.

Rózsa Sándor öccsit bevitték és az öccse szégyénibe fölakasztotta magát a börtönbe. Akkó Rózsa Sándor bosszúbú mégin valami bünt követett el, oszt annyira vót egy mindég aki beárúta, hogy (nem jut eszembe a neve) ajánlta, hogy fogják el a Rózsa Sándornak a menyasszonyát, nagylányát, akkó biztos... Akkó bősűt fő, és akkó teljesen fölázadt az urak ellen és akkó, sok lúd disznót gyöz izén, politikává befogták és Szégeden vót a börtönbe, ott lènt a híd ahun van, a szégedi nagy híd. Áru volt ott egy földbe ásott börtön, csak a rács vót szabadon fölú, ahun birt kinézni, még ahun beszélgethettek vele. Az még most is mégvan, ott én is jártam, abba a börtönbe.

Mohol, 2012.

86.

Magor és Hunor üldözték a szarvast és ott átgyüttek a Király-hágón, a szarvas után, akkor a szarvast üldözve rátaláltak erre a gyönyörű szép tengerfenékre, mer itt valamikó tengër vót, ahun mink lakunk. És úgy híták, hogy Pannon tengër. A Pannon síkságra rátaláltak és erővè hát mégmarannak. És akkó állítólag Hunor itt maratt, Magor még visszamènt. S aztán később, hogy visszagyütt-e Magor? De azé lètt Hungária, még Magorország. Ennyit tudok rúluk, ezt hallottam. (Hogy a farkas sè hozta ide őseinket erre a fennsíkra.)

Mohol, 2012.

87.

Hát, hogy Attila vót-ë akkor a vezér, de több mind valószínű, hogy az, mer úgy danójják, törzsekbe éltek akkor is a magyarok. Két törzs elindút vadászni, két testvér, két törzs feje elindút vadászni, az egyiket hiták Magornak, a másikat Hunornak. A szarvast, ahogy üldözték egy szoroson, amit később Király-hágónak neveztek, még a nóta is úgy említi még, hogy „átjöttem a Király-hágón, elveszett a huszár-csákóm”, azon mikor átjöttek, akkor rátaláltak erre a gyönyörű szép völgyre, fennsíknak hitták akkor, táncótak ott valami szép lányok a mese szerint. Osztakkó hát közülük belebolondútak... és akkor Hunor itt maradt, Magor visszamént. Aztán Magor is tán visszagyütt, kiégyeztek és ketten alapítottak, két törzs alapított később egy Szent István-országot, ebbü a törzsekbü. De ők hatan vótak, szaporottak hat törzs vót (*később helyesbit, hogy heten*), Álmos, Előd, Ond, Kund, Tas, Huba és Töhötöm, ezek mind törzsvezérek vótak. Ezékrü Pécüllón ucca is vót elnevezve, mikó én gyerék vótam, mikó itt vótak a magyarok '40-'44-ig. Ezék pogány vezérek vótak még. Ezék a vezérek vótak azok, akik ellen a Szent István, tüzzel-vassal küzdött, hogy vögyék fel a hitet, hogy még bírja alapítani az országot. Mer azelőtt törzsbe éltek ezek. Éppúgy, mind a szerbek is törzsbe jöttek, mind a többi népek is a világba. Ez még időszámításunk előtt volt.

Mohol, 2012.

88.

Möntünk előadásra Bánátba, oszt egyik játékosnak vele vót a kisgyeréke, mer hát ott vót az anyja, apja.

Bánátba rēngeteg sok legelő vót, oszt mikó möntünk, a kisgyerék nézett ki az ablakon, oszt éccé mēgkérdezte:

- Anyukám, mik ezek?
 - Ez fijam, tehenek.
 - Há mi az, hogy tehenek?
 - Hát az olyan, mint a családban az anyukád.
- Mēnnek mēgin, nagy szarva, kolomp nála.

- Anyukám, mik ezek, nézze mennyi tehen!
- Jaj kisfijam, ezek nem tehenek, ezek bikák!
- Bikák? Hát az milyen?
- Hát olyan, mint a családban az apád.

Mëgin mënnek, ëccé látnak bornyúkat szaladgának.

- Hűj, de szép kis tehenek!
- Ezek nem kis tehenek, hanem bornyúk, kisfijam.
- Há mé bornyúk?
- Hát olyan, mint tē vagy a családba! – aszongya.

Mënnek, mëndëgének, mikó ëccé mënnek azok a bivalyok mëg ökrök, akik húzzák a kocsit.

- Né, hát a teheneket hasznájják kocsit húzni!
- Nem kisfijam, ezek ökrök!
- Ökrök, hát az milyen? Hát az milyen minálunk?
- Hát az olyan, mint a szomszéd embër!

Mohol, 2016.

89.

Mindig oda tettek Pëcëllón is, mëg itt Mohojon is, ahun valami baj vót az üzlettë. Rëndbe hoztam, odadták másnak. Fenyőjé én jártam Szlovéniába, nem vótak annyira mëg itten, mëg nem is vót elejébe. Én jártam Szlovéniába. Mindëg hoztam, oszt Adán is, mëg Mohojon is én árútam. Mikó nem fogyott ë, mëntem vele Csókára, Becsére, Pëcëllóra, Zëntára piacokra. Hát ottan mindënki válogatta. Vót ott 5-6 öregasszony, aki mindën nap ëgyütt mëghallgatni, hogy mit beszélék, mit mesélék. Hogy kinevették ott magukat, jót szórakoztak. Èccé mondom:

- Jaj, asszonyok, asszonyok, hát nem szégyëllik magukat!
- De mijé?
- Hát maguknak annyi mindën mëg van adva! Hát jó van, nézék, válogassák. Hát, ha látnák, hogy így válogat születésnapjukra ajándékba, de a Jëzuska eztet lássa, mit szóna ehhö, hogy maguk így válogatnak? Mé nem vësznek szëbbet, oszt jobbat, në nézzék az árát, në ócsóbbat, hanem drágát! Jëzuskának vëszik a születésnap ajándékot!

Másik is válogat.

– Jaj, asszonyok, maguknak olyan életük van, hogy a királynak sincs ilyen!

– Hogy hogy?

– Hát maguk mindenbe válogatnak. Bëmënnëk ëgy cipőbótba, lëszëdetik az összes cipőt. Hát ez nem tetszik! Hun vësznek, hun nem. Akárhova mënnek, mindënhun válogatnak.

– Hogy a fenébe, mi férfjak ëccé së birtunk válogatni!

– Hogy hogy?

Hát mink férfjak ëccé së birtunk válogatni, hát mikó nősütünk, akkó së birtuk së főpróbáni, së válogatni!

Mohol, 2016.

90.

Honnan kapta a Goda nevet?

Hát ënékëm, ahogy az én öregapám mondta, hogy ők, mikó ide-költöztek, valahunnan Ukrajna tájárú, ott a hëgyek közü, ő nem tudta mi a gólya. Oszt mëglátta a gólyát, oszt kërdezte az embëreket:

– Milyen madár?

Mondták nëki:

– Gólya.

S akkó ő, aztán ahogy mondta, nem mondta, hogy gólya, hanem goda.

– Ott a goda madár! Ott a goda madár!

Oszt rajta maradt, hogy Goda.

Mohol, 2016.

91.

Öregapám azt is mesëte, hogy azé van Pëcëllón majd mindënkinek mellëkneve, mer abba az időbe nem vót utca, házszám, hanem vót mellëknév adva mindënkinek, aki ëgyfajta nevü vót. Például Kovács István Goda vótam, de vót Kovács István Gál, Kovács István Purcus... 4-5 Kovács István vót.

Mohol, 2016.

92.

Ahun jó sikerem vót az előadásā, a többijek ittak, ha szombaton mēntük, vasárnap tudtam, hogy nem kő dógózni, ittam én is. Osztt ěccé gyüttem haza Adárú, van az a nagy Kunét, abba gyüttem motorrā. A rēndőr gyütt mellettem.

– Mit csinász itt?

– Itt nem kő sēnkit kikerúnöm, mēg ěngēm sē kő sēnki hogy kikerújjön!

– De most hazamēnj, látom, jó állsz!

– Biztos hazamēgyék...

Nem is gondótam rá. Bēmēntem a Nyugalomba (*helyi kocsmā*). ěccé látom, hogy áll mēg a rēndőrautó. Szótam a pincérnek, hogy vigy el az italt, hozzon ěgy pohár szódavizet.

– Hát így mēnté haza?

– Muszāj előbb innom, az asszony nyútófávā kikísízit ěngēm, a dērēkamat...

Mohol, 2016.

VIII. MAC IMRE LAJOS (1936–2006)

2003-ban többször gyűjtöttem Mac Imre Lajosnál.

1936-ban született Moholon. A családban öt gyermek nevelkedett. A szülők földművesek voltak, napszámba jártak, nagy gazdánál dolgoztak, az édesapa emellett még falveréssel is foglalkozott.

1959-ben megházasodik és feleségével együtt a földműves szövetkezetbe dolgoztak. A szövetkezetben földműveléssel és állattartással is foglalkoztak. Feltételezhető, hogy a pikáns, vicces történeteket itt tanulhatta.

A meséket gyermekkorából hozta magával. Szívesen mesélt a családnak, társaságnak. Szeretett a központban lenni, szerette magára felhívni a figyelmet, így emlékezik vissza felesége. Az énekeivel is szórakoztatta a környezetében élőket.

Nagy beleéléssel adta elő történeteit. Leült a fotelbe, kényelmesen elhelyezkedett, cigarettára gyújtott és mesélt. Az állatok hangját mesélés közben utánózta. Elvéve kézmozdulatokat használt. A fontosabb, tanulságos részt mindig kihangsúlyozta.

Történeteire a család visszaemlékezik, de előadni sajnos nem tudja senki.

93.

Krisztus Urunk mikó a Földön járt, hát sok embéri hibát talált. Ahogy látták, mingyá ki is javították. De mivē Pétér nem tudott rëndesen írni, mer inkább járt vóna a bálba, mind az iskolába, de még egy kicsit nagyot is hallott.

– Írjad Pétér, amit mondok nékéd!

Katonának reggeli: kávé, szalonna.

Pétét írta: reggeli kávé szaladva.

– Tízórai töltött kápuszta.

Pétér írta: tölténytáska, puska.

– Ebéd után szódavíz a borba.

Pétér írta: ebéd után száz feküdj a porba.

– Vacsorára lëgyën birkahús mëg vese.

Pétër írta: vacsor után lëgyën mese.

– Zsold is lëgyën ëgy pëngő hús fillér.

Pétër írta: zsold is lëgyën ëgyformán hús fillér.

De még Krisztus Urunk azt is mondta:

– Sok-sok eltávozás.

Pétër írta, hogy szörnyű kibaszás.

Mohol, 2003.

94.

Krisztus Urunk a Jordán folyón akart átkelni, odaszót a lónak:

– Gyere má, tē ló, vigyé át a vízën!

Aszonta a ló, válaszót:

– Előbb majd észek!

– No – aszongya –, nekéd a hasad az istenöd!

– Gyere má tē szamár, vigyé át a vízën!

Szamár nem szót sëmmit, lëcsapta a fejit, lassan harapdosta a füvet, és odamënt Krisztus Urunk áttette a lábát, átvitte a Jordán folyón.

Ezé mindën zöd nádszálon mēgmaradt a szamár foga helye.

Mohol, 2003.

95.

Hát, a Kraljević Marko valamikő jugoszláv állampolgár, király vót. Ęmënt Magyarországra, Toldi Miklós fejedelëmmē összevesztek. A Toldi kihúzta a vendégódalt, avvā akarta mēgverni a Kraljević Markot. Hát a Marko ëkezdeött szaladni, szaladt egíszën a mohoji határba, ott át mēg, hogy kirázza bocskorát, és ott a Vak Kis- féle szállástú, kívű, ottan van ëgy nagy halom föld, az vót véletlenű a bocskorába. Ez a Kraljević Marko meséje.

Mohol, 2003.

96. A MOHOJI TEMPLOM NAGYHARANG LĚGĚNDÁJA

A második világháborúba lēszerēték a mohoji harangot és elvitték valahová, ágyúcsövet öntöttek belüle. És a Mohojon a nagyharang nem szót az ötvenes évek utójáig. Mire hoztak másik nagyharangot, azóta boldogan csēng a mohoji nép hallatára.

Mohol, 2003.

97.

Rózsa Sándor járt valamikő Becsén, és Becsérő indút, a vasútállomásná vót neki ěgy csárdája, jobban mondva kívő Becsén, a Bőge partján, ott is vót Rózsa Sándor-csárda. S onnan vezetett ěgy út, amit még a máji napig is nevezünk, hogy Szőgedi út. Pēcėlló alatt mēgy ě, Pēcėllón kívő. Mohojon má kikeröl egīszen az Orom alá, sajnos most még módosítottak és bėjjebb hozták, de az közvetlen az Orom alatt mēnt el, az úgynevezett „Csanalasba”. Mēnt Adára. Adára a mostani Valkai sor alatt, az Orom alatt mēnt és az az út mēgy Főlsőhēgyre. Főlsőhēgyen körősztű Tótfalu, Adorján. Adorjānnak a Tisza felőli ódalán mēgy ě, Horgoson és úgy mēgy Horgosrő kicsit kanyarogva Szőgedre. Ez vót a Rózsa Sándor útvonala, ěrő Bácskábő, Vajdaságbő, ahogy tetszik.

Mohol, 2003.

98.

A Rózsa Sándor persze, hogy problémába, bajba vót mindég, és a bakonyi nagy urak el akarták mindég fogatni, fogni, de sosē sikerūt.

Ěgyik alkalommā Szőgedėbe látták a nagyságos uraknak valami szolgájuk. Aszongyák, hogy mosmá a körözés Szőgedėre mēgy. Rózsa Sándor észrevette, hogy a nyomába járnak. Vót űnėki tanyája, csárdája, szeretője, egīszen föl a Bakony erdőig. Ěgyet gondót Rózsa Sándor fölūt a lovára és mēgindút vāgtába, a legközelebbi csárdájig. Persze, az mostan ítélve 15-20 kilométerre vót ěgyike a másikhó. Ott lovat cserét. Nem időzött, tovább vāgtatott. És így, másnap rēggē a

Bakonyba látták Rózsa Sándort, és ott vót. Tehát így jutott el, ez vót valamikó a gyorsposta kezdete.

Mohol, 2003.

99.

Becsérú indút ugyë, Becse határjábú indút az első csárda. A mohoji csárda a másik, az Oromparton vót a csárda. No, neveket én nem mondok, bár tudom. Utána Fölsőhëgyi csárda, Zëntábú ahogy kimëgyünk. A tótfalusi csárda, mëg hát a többi āra. Horgoson nem tudom, nem mondhatom mëg pontosan a csárda nevüket. Mëg mostan a Tótfalusi csárda, az mostan a Csirke csárda. A mohoji, mëg a pëcëllói csárdának nincs neve. Végeredmínbe Rózsa Sándor, mint olyan vagán embër vót, nőket is talát mindënfelë, abba az idõbe szolgálólányokat, elesëtt lányokat, de végeredmínbe, mindig szép szeretõje vót neki. Bëtyár vót, sajnos úgy is fejezte bë, mit bëtyár. Rövid vót az élete, de szép.

Mohol, 2003.

100. KÓKECSKE

A légënda szërint, élt a légënda, a mohoji határba vót ottan ëgy kóbú kecske, kókecske. Az embërek tavasszā, õsszë a fogasra nyomtatéknak hasznáták. Vāndorót az ëgyik fõdrõ a másikra, akinek kõlõtt ëmënt, oszt ëvitte a kókecskét, rátette a fogasra, fogasót, esetleg mángolóra, nem út rá vagy nem állt fõ rá, hanem a kókecskét fõtette rá, oszt úgy mángót, lovakkā persze, ökrökkë. És a kókecske ilyen vāndorlásba élt a mohoji határba. Mire a régi Jugoszlāvijába mëg, jött ëgy török, ëgy embër, keresgette a kecskét. Hát az embërek mondták neki, hogy āra látták, amāra látták, ëgyik a pëcëllói határba, másik az adai határba látta. Az embër keresgette a kecskét. Mikó mëgtalāta nagy sokāra, hát akkó is ëppen a fogas tetejin vót. Mëg-állította az embërt, belenyút a zsebbe, oszt kivëtt ëgy kúcsot, oszt kinyitotta a kecskét. Hát a kecskének a belseje arannyā vót tele. Az embër, az idegëny embër ugyë belerakta az aranyat a táskāba, hóna

alá vette, oszt elmént a mohoji vasútállomásra, onnan eltűnt, hogy hova, meddig mēnt, azt mán én nem tudom.

Mohol, 2003.

101.

Utazott egy pap, egy apáca mēg egy zsidó a vonaton. A zsidó út az ablakná, mēg az őrmestēr, az apáca a zsidó mellett, pap mēg az őrmestēr mellett. Odasúgta a zsidó az apácának:

– Engedjēn má, majd kimék hugyozni!

Az apáca zavarba gyűtt, a zsidó persze elmént. Mēgkérte a papot, hogy lēgyēn szíves, hogy utasíjja má egy kis rēndre, hát nem illik ezt mondani, kijelēnteni. Pap egyet gondót, oszt aszongy, majd az őrmestēr, annak szakmája. Hát az őrmestēr mēgkösörűte a torkát, gyűtt vissza a zsidó, előállt, ezēkkē a szavakkā mondta:

– Mēnjēn maga Rēbēka picsájábú kipottyant, retkēs faszú zsidója, magának muszaj bējelēnteni, hogy kimēn hugyozni, kilógatni trippērēs, csángiros faszát! Úgy bele rúgok abba a lapostetűkkel megrakott pēcsájába, hogy mēnten az eget nagybōgōnek nézi!

E szavak hallatára az apáca összeesētt. Rámutatott, aszongya:

– Mosmá baszhatjuk, hijába vótam tapintatos!

Mohol, 2003.

102.

Abba zidőbe mēg a kombájok nem kezdtek dógozni, mēg a kukoricarakodók. Összemēnt fél falu kukoricafosztásra ősszē, úgy a Pista is ēmēnt a Julcsáhó. Fosszák a kukoricát. Mēgbeszēték, hogy valami szerelmet is köllene bēavatni. Hát akkó ētaláta a Pista, hogy majd ű lēfekszik, a Julcsa mēg körúrakja kukoricahajjā, lētemeti kukoricahajjā. Persze ugyē má akkorra hát csak ēkiszűlöttek, „munkára”. Viszont a népnek mēg má elég vót, kukorica is elég sok mēg lētt fosztva, mēntek haza. Hát a Julcsának az anyja is, apja is bēmēnt mosakonni, ágyvetēs, majd lēfekszenek. Ęccē az anyja kiszól:

– Julis –, aszongya – gyere bē!

– Mingyá! – aszongya.

Az anyja má türelmetlenkedött, oszt újba szót a Julcsának:

– Julcsa, gyere bē!

– Mingyá mēgyek no, mingyá, még egy kicsit fosztom a kukoricát!

Az anyja mēg nagy dirrē–durrā ki az udvarra. Utána a Julcsa mēg fölugrott, oszt hajts bē. Mēglátott egy csőv kukoricát (*az anyja*), aszongya:

– Áj, de hátadhó vágtam vóna ezt a csőv kukoricát, csak szerēncséd, hogy kicsúszott a kezembū!

Mohol, 2003.

103. A FÉLIG NYÚZOTT BAKKECSKE

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás tengērēn túl vót egy bakkecske, mēg három fiú, egy embērnek három fija. Mēgparancsolta az apa a legidősebb fiúnak, hogy vezesse lē a bakkecskét a rétre legēni. Hát a gyērēk szót fogadott, mēgfogta a bakkecskét, lēvezette legēni. Útközbe beszét nēki, símogatta. Mikó lēértek, kikötte a bakkecskét, no aszongya:

– Édes kecském, itten legēhetsz kedvedre!

Jóllakott a kecske. Mikó mēgindútak haza, no aszongya:

– Jólaktá kecske?

– Úgy jóllaktam, mind a duda, nem fér belém má több fū!

– No, akkó mēgyünk haza.

Otthon a gazda, az apja mēgkérdezte, hogy:

– No, gyere édes kecském, jólaktá-ē édes kecském?

– Hát, nem laktam jó, mer szaros fūvel legētetett, piszkos mocsárba itatott, nem laktam jó, maj mēghalok éhēn!

Hát, az apa ēverte a fiát. Másnap rēggē a közēpső gyērēk (*vezette el a bakkecskét*). Hát a közēpső gyērēk is sajnos így járt. Azt is jó ēverte az apja, mer a bakkecske hazudott.

No, most majd a legkisebb ügyesebb lész. Ővezette a legkisebb is, legētette, őrizgette, dēdēlgette.

– Édes kecském, legejjé, egyé!

– Nem bírok má ēnni, úgy tele van a gyomrom!

Hát akkó mit csinált a gyerek is vele, hazavitte. Hát annak is azt mondta, nem evett, nem ivott, mer a szaros fűvē etette, mēg a pizskos vízzē itatta. Az apja azt is ēverte.

No, a negyedik napon az apa vitte ē a kecskét legēni. Odagyütt, odamēnt a jó fűre, aszongya:

– Jaj, de jó, úgy szeretēm ezt a szép fűvet!

Legēt is, telerakta a gyomrát, ivott vizet, no mostmá elmén, mēgyünk haza. Mikó hazaértek mēgkérdezte a kecskét a gazdája:

– No, jólaktá most, édēs kecském?

– Neem, neem, olyan éhēs vagyok, majd mēgveszēdek éhēn! (*Mēgve beszél.*)

– Akkó – aszongya – rögtön mēgnyúzlak!

Oszt ēkapt a vassöprűt, ēverte a kecskét, csupa vér lett. Kecske kiszabadút a kezibű, szaladt, hova bújjon. Hát ēgy róka lukába bújt bele, a lábaji kinn vótak, csupa vér. Ęccē gyün haza a róka. Aszongya:

– Hát tē mit kereső itten, kecske?

– Hűjj – aszongya–, most micsinájjon?

Összevesztek vele, a rókávā, mēgdöfte a szarávā, ēszaladt világgá, talán még most is szalad, ha má azúta mēg nem állt valahun legēni.

Hát azúta akár mēre kiengedik a kecskéket legēni, az mindēnféle szalad, mindēnt csinál, csak jót nem. Mer a kecske ilyen a világba, azúta, mijúta elmēnt a bakkecske világgá.

Mohol, 2003.

104. AZ ARANYSZŐRŰ PARIPA

Hol vót, hol nem vót, vót ēccēr ēgy aranyszőrű paripa. Az arany-szénát is evett, de bíbájas asszony vót a gazdasszonya. Mindég bérēst keresett. Ęgy embērnek három fija vót, a legidősebbet elállította szógáni. Az vót a föladata, hogy az aranlovat mēg kő, hogy őrizze, hogy nē ēgye mēg az aranszénát.

Kivitt a gazdasszony rēggelit, elbédēt, vacsorát az istállóba, lēterítette a pokrócot. Hej, de bēlakmározott, jóllakott. Közbe odaszalatt ēgy kiséger, mēgszólalt, aszongya:

– Aggyá egy kis reggelit!

– Nem adok! – aszongya –, eredj, mē agyonütlek, aszongya, mint a..., megészem én mindet.

Még is ette reggelit, ebédet, vacsorát. Jóllakott, ivott vizet.

– Hej! – aszongya –, itt nagyon jó!

Léfeküdt aludni. Éccé csak gyün az aranló nagy dobogássā, de nem ébredt fő. Mēgette az aranszénát. Másnap reggē a boszorkány vassöprűvē mind összeverte a lábát, csupa vér vót, szaladt haza jajgatva. Kakas főszát a kerítésre:

–Kukurikú! – aszongya –, gyün a fidad talpig vérbe!

Huj, oszt a szēginy embēr nagyon búslakodott. Mindēgy, hát talpig vérbe vót. Bēmēnt hát, mēgmoták, léfeküdt, gyógyították.

Ēkütte az apa a középső fíját. Középső fíja ugyanígy járt, azt is ēverte a boszorkány, nem adott az egérnek ēnni. Ēverte a boszorkány. Kakas főszát másnap a kerítésre:

– Kukurikú, gyün a fidad talpig vérbe!

Hát akkó mán az embēr nagyon bánatos vót, micsinájjon most. Hát legkissebbiket ēkütte, azt is. Odaért a legkisebb, majd ű mēg-őrzi:

– Ugyan – aszongya –, hét tē nagyon kicsi vagy!

– Nem baj – aszongya –, de az eszēm csavaros!

Hát akkó odaadta a boszorkány nēki is a kosztot egisz napra, reggelit, ebédet, vacsorát. Lēūt a pokrócra. Hej, de az ebédet nem ette mēg, csak a vacsorát. Odaszaladt a kisegér, aszongya:

– Adjá egy kis ēnnivalót!

– Gyere – aszongya –, észünk, van itt mind a kettőnknek!

Adott nēki reggelibű, aszongya:

– A többit ētēsszük, majd délbe!

Débe is odaszaladt a kisegér:

– Adsz nēkēm ebédet?

– Hát hogynē adnék, gyere! – aszongya.

Így a vacsorát is.

No, mikó léfeküdt a gyerek alunni, a legkisebb, gyün bē az aranyló nagy dobogássā, majd mēgēszi az aranyszénát. Kisegér odaszaladt, oszt mēgkaparta a fűlit a gyereknek. Az fölēbredt, kizavarta az aranylovat. Akkó má nem mert elalunni, kisegérrē beszélgetett. Mikó az aranyló akart bēmēnni az istálóba, ű mindég elébe át. Reggē a

gazdasszony gyün, boszorkány, mer boszorkány vót a gazdasszony, oszt kérdezte:

– Hogy csinátad, hogy nem aludtá ē?

Aszongya:

– Azt nem árulom ē!

Addig faggatta, addig kínoztá, csak ēmondta a gyerek, hogy egy kisegér.

Húj, aszongya, tudja ű, ki az, hun van, maj mingyá vassöprűvē azt veri mēg. Kisegér ēszalatt a lukba, azúta fél, az egerek fének a gazdasszonytú, mer a vassöprűve veri. Ű mēg hazavitte a zsák aranyat. Aztán boldogan éltek, míg mēg nem haltak.

Mohol, 2003.

105.

Hát hol vót, hol nem vót, élt valamikó Mohojon egy embēr, aki hát szēginy embēr vót, elég rossz sorba élt. Valamiféleképp ēmēnt Zentára, a vásárra, két rossz lóvā. Mikó jöttek hazafelé a vásáron, a nyári úton jöttek, az körűbelű a Tisza partján mēnt végig, és Ada-Zēnta közt van az úgynevezett Sárgapart. Az körűbelű ott van, ahun mostan a pumpaház a „Halász”-nak. Ott valahogy mēgátak, oszt majd mēgitassák a lovakat. Az embēr lēmēnt a Tiszára, mēgmeríteni a vödröt vízzē. Mēglátott egy olyan kűkecske valamit, kű. Micsinájjon vele, ű mēg akarta nézni. Mēgfogta, balta mindég vót a kocsin, a baltát, oszt összeverte, összetörte. Ebbű aranypéz hullott ki. De olyan titokba tartotta mindég. Összeszēdte az aranypézēket s hazavitte. Egyēnkint, mindég keveset adott el. Rēngeteg földet vēt, földeket, tanyákat és nagyon vigyázta, hogy a pénzre rá nē gyűjjönek, hogy űnēki hunnan van, hogy mint gyarapíjja a földjeit, úgy, hogy lovakat is tartott, jobbkat is. Rēndēs szērszámokkā gazdálkodott. Utána azt mondta, vége a szēgínységnek, de nagyon vigyázott az aranypízre is.

Mohol, 2003.

IX. NAGY SÁNDOR (1921–2014)

Nagy Sándor részt vett a *Vajdasági Magyarok Néprajzi Atlasza* kérdőívének kidolgozásában, mint adatközlő. Ez alkalommal nem sikerült történeteket lejegyezni tőle, de a későbbiekben az itt következőket gyűjtöttem.

1921-ben Moholon született. A szülők földműveléssel és fuvarozással teremtették be a mindennapi betevőt a három gyermek és a maguk részére.

Sándor 1943-ban megnősült. Fuvarosként majd malomban dolgozott, később pedig saját pálinkafőző kazánja volt.

Szeretett mesélni a hallottakról, a katonaéveiről. A régi időkben vasárnap délutánonként az emberek kijártak a sarokra kártyázni, ahol volt alkalom a beszélgetésre is.

Mohol, 2003.

106.

Mikó tehenet vett édesanyám, kötőt kiterített a kapubéjárathó, azon vezette át a tehenet. Hát, hogy mi vót az oka neki? Ilyen búbájosság. De úgy, hogy a kötőtű megijett a tehén, megugrott, oszt fölükte a kútrovást.

Mohol, 2003.

107.

Mikó átméntem az Éva nénihő, azt monta, hogy nē mēnjenk bē az istállóba most, mer ő majd csinál valamit odabēnt. De én nem hallgattam a szóra, csak bēmēntem az istállóba, ő mēg hozott olyan vaslapáton tüzes pērnyét, oszt szórta rá a karácsonyi morzsát. Oszt vitte át (*a tehén*) hátán végig, aztán a hasa alatt átbújtt, mēg a nyaka alatt, oszt mondta, valamit a száján láttam, hogy hebēgētt, mondott valamit, de hogy milyen búbájosságot, azt nem tudom. Azt mondta, mēg van rontva a tehén, oszt ő evvē föloldotta. Hát, hogy mi az oka neki, hát nem mondhatom.

Mohol, 2003.

108.

A falu szélin gyűtt hazafelé az Imre bácsi, aszongya, hogy ű nem tudja, hogy mi l tt vóna, de ű m   gy vót, hogy összeesik. M  most n h t annyi boszorkányságot hitt benne. Zsebbe v t néki a bicskája, kiv tte a zsebb , oszt h tracsapott. H t  gy kiskuty   vonyította magát. Ez ütögette az ű lábát, oszt   hitt abba, hogy boszorkány van, de akkó ű m n azt mondta, hogy nem l t zik, mer ű ebbe tan , erre tan  vót, hogy a kiskutyát sz rta még. Ez nem boszorkányság v t.

Mohol, 2003.

109.

A szerb pap még a szerb kántor m gbesz lt k maguk közt, hogy odaadja a pap a szamarat a kántornak. M nj n el b r nt lopni, majd, ha m ghozza, akkó majd szétosztják.

Oszt nem tudta a kántor  rend zni mag v  (*a pappal*), csak akkó, mikó a mise állt. Oszt a pap k rd zte a k ntort , hogy:

– Ej, Johane, Johane jesi mi doneo jagance?

– Doneo sam ti o in kurac, (* nekelve*) ostavi sam i magarce!

 gyhogy  lopt k tőle a szamarat is, nemhogy a b r nt hozta vóna!

Mohol, 2003.

X. SZABÓ szül. BÓNIS MÁRIA

Szabó Máriánál egyetlen alkalommal gyűjtöttem.

1939-ben Adán látta meg a napvilágot. Édesapja szabó volt, de emellett muzsikus is, este gyakran hegedült. Négyen voltak testvérek, Mária volt a legfiatalabb. 6 osztályt fejezett. A vendéglátóiparban volt gyakornok, majd folytatta a szakmát nyugdíjba vonulásáig.

Szabó Mária az 1960-as évek végén költözött Moholra, amikor férjhez ment.

Történeteit a családban tanulta Bónis nagymamájától és keresztanyjától.

110.

Valamikó Adán a Sárga-part véginé vót másfél hold föld. Akkó mēntek szántani. De vót egy kecske a föld végén, egy hatalmas kőkecske, az ekére nyomtatéknak hasznáták, de többen.

És éccé, kukorica szédéskó, szétték a kukoricát a többijek és mēgjelēnt egy autó. A kűkecskéhő vót kuccsa neki, az illetőnek, kinyitotta és tele vót arannyā.

Mer valamikó cseh templom vót és lehet, hogy még mindig mēgvan az alapja a földbe, a maradványai a templomnak, a cseh templomnak. Ez igaz történet.

Mohol, 2003.

111.

Adán valamikó létēzett a hírēs Bónis kocsmā, ahun még Rózsa Sándor is táncótatta a lovāt, bēnt a kocsmā közepin. Az vót a Bónis János hírēs kocsmāja. Hāt gonosz embēr vót, pogány, mer mindēnkítū sajnāt mindēnt, még a felesígitū a vizet is. De vótak cselédjei és ott sūtötték a kenyeret. Két utcára vót a kocsmāja. Ęgyik rēggē, mēgindút a szūrke lovas kordējāvā, egy szūrke lovas kordēja vót és avvā ő mēnt. Ęmēnt a faluba. Mikó mēnt vóna ki, hajtott vóna ki az udvarbú, egy csuhás valaki elébe át és kért tüle egy darab kenyeret.

Az öreg János bácsi nem adott neki kenyeret. Azt mondta, hogy:

– Nincs, mindénki dógozzon még érte!

És a csuhás, csuklyás embër azt mondta, hogy:

– Nem baj, ami süil kenyér a kemencédbe, változzon kövé!

És kövé változott. Ő még utána két évre mégvakult.

Mohol, 2003.

112.

Ugyanannak a Bónis kocsmárosnak az onokája muzsikáni járt, zenész volt. Kihívták lakodalomba, szállásra muzsikáni. Ott egy mēnyecske félének mēgtetszett és ő észrevette. Hát majd eménekül a nőtű hazafelé. Egész úton kísérte haza a ballangó csomag, gurút utána, mikó hazaért a kapuhó, akkó szót neki a ballangó:

– Szerēncséd, hogy hazaérté, mer maj mēgtudtud vóna tē a tizedet!

Mohol, 2003.

XI. DOBRE szül. SZABÓ ANNA

Dobre született Szabó Anna emlékezetében él néhány édesanyjától hallott történet, amit szívesen elmondott egy gyűjtés alkalmával.

113.

Mesēt olyanokat (*édesanyja*), hogy a nagymamájávā aludt egy szobába, és akkor a nagymama észrevette vagy azt gondóta, hogy elaludt, akkor főnyút a kéményhő, a nyitott kéményhő, a gërendáhó és akkó onnan valamit lëvëtt. Azt mondta:

– Hipp-hopp, ott lëgyek, ahol akarok!

Akkó elvileg eltünt. Ilyen boszorkánysággā...

Mohol, 2016.

114.

Rozi ángyom üt a diófa árnyékába, lusta vót, nem főzött. Ahogy mënt a nap, a diófa, az árnyék mindig arrëbb mënt, húzta a subát, ami alatta vót, azon üt. És akkó mondta:

– Várjá kislányom, Marisom, mindjárt.

És akkó valamit csinált.

– Csiribí-csiribá, bú-bú...

És akkó a csutkák így repültek ki a Rozi ángyinak.

Mohol, 2016.

115.

Ëccé, az adai tűzoltó laktanyáná, mer arra valahun laktak, akkó sétáltak a nagymamávā (*édesanyja és a nagymama*).

Hallották, hogy valami csörög, és akkó mondat, hogy:

– Në nézz vissza édes kislányom, majd én elrëndëzëm!

De csak hátra nézëtt, és nagy disznó láncot húzott maga után.

Ilyenëket mesét. Vót söprüje a nagymamának.

Mohol, 2016.

116.

A nagymamám mēnt tejé mindēn este, nem vót tehene és mindig észrevette, hogy raktak vizet a tejbe. Azt mondta, hogy:

– Mēgájj, mēgájj majd én...

Másnap mēnt a nagymamám tejé, és az asszony, aki árúta a tejet, feküdt az ágyba, a dunna alatt, azt mondták nagyon beteg.

Elvileg mēgátkozta, hogy paták nőtek a keze helyein. Nem kézfeje vót, hanem pata.

Megtörtént-e, vagy csak ilyen mende-monda... Anyutól hallottam.

Mohol, 2016.

117.

A Bónis kocsma Adán vót, egy saroki nagy kocsma. A Bónis nagymama, a nagytatának az anyja, ükmamám a tatám felű. Bédagasztották, bērakták a kēnyeret. Nem.

Mēnt egy szēgény koldus, és kért egy darab kēnyeret. S azt mondták, hogy:

– Nincsen! Mit kódúsz itt mindēn nap?

S azt mondta nekik:

– Nem igaz, hogy nincs egy darab kēnyér! De nem baj, sēmmi baj, majd valahol kapok, de nēkték mēg mindēn kēnyereték változzon kővé!

S ahogy kivētték a kemēncébű a kēnyereket, valóban, izzó kővet tanátak a kemēncébe.

Mohol, 2016.

XII. SZEKERES FERENC (1921–2004)

Szekeres Ferencről néhány alkalommal gyűjtöttem 2003-ban. A tőle lejegyzésre került szövegekből négy Mátyás-történet megjelent a Raffai Judit által szerkesztett *Vajdasági történetek Mátyás királyról* című kötetben: *Mátyás három lustája, Éccé vót Budán kutyavásár, Mátyás király és a csókai földesúr, Mátyás király és a kolozsvári bíró* (Raffai 2008).

1921-ben született Moholon, hárman voltak testvérek. A szülei földműveléssel foglalkoztak, apjának rövid ideig cséplőgépe is volt. Gyermekkoráról nincsenek adatok.

A kétéves katonai szolgálat letöltése után hamarosan újra behívták a háború miatt. Csapatával Baranyában, Batina–Bolmán térségben teljesített szolgálatot. Egész életében precíz ember volt, ezért mikor észrevette egy alkalommal, hogy a puska zárjárja lötyög, elment az erdőbe egy kis éket faragni. Míg távol volt, a német katonaság bekerítette a csapatát, csapattársai mindannyian meghaltak. Lelkileg megrázta az eset. Majd tifuszt kapott, kórházba került. Hosszú lábadozás után felszabadult. Fizikailag és lelkileg is legyengült. Szüleinek besegített a ház körüli teendőkhöz, földmunkákba.

Szülei halála után magányosan élt.

Abban az időben összefogtak bandákba, és úgy mentek a mezőre dolgozni. Munka közben beszélgettek, élcelődtek. Ferenc szívesen mesélt, amit munka közben hallott, de a hosszú ideig tartó katonaszkodás korából is voltak történetei. A gyerekeknek játékokat fabrikált, kis kocsit, keresztet, egérfogót...

Meséi rövidiek, szinte csak a mese váza található meg. Tömören megfogalmazott, elvéve egy-egy szó, gondolat hiányzik. Akad olyan mese is, ahol csak a legfontosabb momentumra, csattanóra, töredékes vázra emlékezett vissza az adatközlő.

118.
MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A JUHÁSZ

Mátyás király kint vót a juhászná oszt beszélgettek, oszt kérdezte tülle, hogy

– Messze-ë még a messze?

Akkó a juhász felët, hogy:

– Nem messzebb az a hat ökröm szarváná!

– Harminckettő-ë még a harminckettő?

– Már csak tizenkettő!

– Hogy tunna këgyelmed mëgfejni három bakkecskét?

Hát mëgfejte a három urat, de aranypízé fejenkint!

Mohol, 2003.

119.
MÁTYÁS HÁROM LUSTÁJA

Mátyás a három lustáját összeszedte, akkó adott nekik egy épületët, ahun űk laknak. Akkó rájukgyútotta a házat. Kipróbáta űket.

Mikó ég a ház, akkó egy főszólal, hogy:

– Jó vóna talán, ha kimënnénk innét!

A másik aszongya:

– Nem röstész beszëni?

Harmadik aszongya:

– Ha köllünk valakinek, maj kivisznek!

Hát bëntégtek, mer nem köllött a lusta, kinek köllött?!

Mohol, 2003.

120.
ËCCÉ VÓT BUDÁN KUTYAVÁSÁR

Kimënt Mátyás király a határba, oszt lássa, hogy ott egy szëgíny embër egy lóvā szánt. A szomszédjába (*egy másik ember*) mëg három lóvā szánt. Akkó odamënt, oszt mondta a három lovasnak, hogy adjon oda egyet annak ā, hogy ű is két lóvā birjon szántani. Nem

adott. Akkó megparancsóta ennek a szegíny embernek, hogy adja el a lovát még mindēnit, vęgyęn kutyákat, vigye fı Pestre. Oszt ottan az urakkā ugyę m meg vt beszęve, hogy azt megvęnni aranypızę. Oszt megvęttęk, oszt gazdag lętt a szegíny.

No, emez is męgltta, męghallotta, hogy a szegíny embęr, hogy mennyi pızt męg aranyat kapott. Akkó ejis elatta, oszt akkó męg több kutyát vętt, fıvitte Pestre. Akkó aszongya nęki a Mátyás király, hogy:

– Budn csak ęccę vt kutyavásár, tbbet nem lęsz!

Mohol, 2003.

121.

Bęhajtottk a kssęgi brh, mint csavargót (*Mátyás királyt*). A bíró męg vágatta vele egész nap a ft, Mátyás királlyá. De nem tudta, hogy  a Mátyás király, mer rossz ruhba (*volt*). Akkó belevęste a nevit ęgy hasbfba.

Akkó másnap ęmęnt, királyi tzetbe, oszt mondja a kssęgi brnak, hogy abb męg abb az l fb vęgyęk ki azt az ęgy darab hasábfát, abba bele vt vęsve a neve. Oszt akkó ezt męgmutatta a brnak, akkó oszt aztán intęzkędętt, hogy ht, hogy viselkędik a falu nępivę.

Mohol, 2003.

122.

Mn a Mátyás király, viszik a Mátyás királyt, l a dęrękba, vt nęki kocsisa. Szęmbe vele męg mn ęgy nęmęs. Akkó az ustorr vęgig vágta a Mátyás királyt ugyę.

– Męrt nem kersz? Hónap Budn jelentkęz kihallgatáson.

Fhajtotta, męgmutatta, hogy  a király.

Nem mert ęmęnni a nęmęs, fölakasztotta magát.

Ezę, ht a király vęgigvgta az ustorr,  nagyobb r akart lęnni, mind a király.

Mohol, 2003.

123.

Cseszlovák várba, mer ugyë akkó harcóni akartak a csehék a magyarokká. Mátyás király emént, oszt mind rossz ruhába ugyë bésur-rant kikémlëni, hogy hogy ának bënt a várba, az ellensíg. Akkó kifelé még gyütt ugyë, mind lisztës mónár ruhába. Kikémlëte, bënt a várba, hogy áll a helyzet. Akkó mikó gyün ki a kapun, az ör seggberúgta.

– No, akkora órod van, mind a Mátyás királynak, te szotyák!

Mohol, 2003.

124.

BABSZÈM JANKÓ CSODÁLATOS VÁNDORÚTJA

Az ökör fülibe vót benne, mind a babszèm akkora vót. Onnét dirigáta az ökröket, az ökörfogatot. Akkó beleszótak, hogy:

– De hëgyës az hëj!

– De mer nem lész olyan hëgyës, vótam a kovácsná, hogy reszëj-jën ë belüle.

2003, Mohol.

125.

A számártú is léhet tanúni, mer lërágta a szöllövesszót, oszt gyü-vőre jó termëtt!

Mohol, 2003.

126.

SZENT PÉTÈR MÈG A JÉZUS KRISZTUS

Szent Péter még Jézus Krisztus únek a folyóná. Közbe gyün egy illető, de rozoga híd van köröszttú a folyón, oszt mondja, hogy:

– Jézus, segíj!

Akkó beért a közepibe a hídnak, lëszakadt, beleesëtt.

Akkó gyün egy másik illető, bë van rúgva. Oszt az nem mondott

sēmmit, oszt köröszttú mēnt a hídon. Aszongya, a Szent Pétēr a Jézus Krisztusnak, hogy:

– Ez nem igazság!

– Hát, de mit gondósz, mire bērúgott, hányszó mondta, hogy „Isten, Isten!”, mikó koccintottak. Azé nem esētt bele.

Mohol, 2003.

127.

Gyónóbúcsú vót, oszt tolakodtak a gyóntatószékné. Oszt kérdēzgeti a pap, aki gyónik, má mindēnt, csak a lopásra kerūt a sor.

– Mít loptá?

Akkó nagy hangon:

– Zsákot!

Akkó egy lépessē hátrátak má, hogy nē hajják mēg.

– Hát még?

– Tyúkot!

Akkó két lépést.

– Hát még?

– Zsákot!

Nagy hanggā gyónta mēg, akkó három lépést ētávolodtak, mer titokba kő gyónni.

Mohol, 2003.

128.

Vót a faluba, ez Mohojon törtínt, egy gadasszony, de sok píze vót nēki. Oszt mēnt a pap, oszt mēnt a kántor is vele, gyóntatni. De a kántort, azt kint hagyta a konyhába, ő mēg bēnt vót, mintha gyón-tatta vóna az öregasszonyt. De ez kukucskát bē a kúcslukon, oszt mondja:

– Látandusz lopandusz! (*énekelve*)

Ez még kiéneköte, a pap:

– Hallgatandusz osztandusz! (*énekelve*)

Hogy maj osztoskonnak a pízēn.

Mohol, 2003.

129.

Hát ez határőrvidék vót, abba az időbe. Oszt akkó az mind mēgfigyelők vótak, azok a dombok, úgy hordták azt össze kocsikkā, mind mēgfigyelő. Itt is van ěgy, de azok má nem akkorák, mind akkó vótak, úgy hordták össze, a halom a Budzsákon. Az Orlovacsánál, ahun vót gyógyfürdő.

– Hogy hívják?

– Hát annak nincs neve, mer nincs belüle, széthordták kocsikkā.

– Ami a Budzsáknál van?

Sas-halom, népiesen nevezik, nincs telekkönyvileg.

Mohol, 2003.

130.

Ētemették, aztán lēnyilazták. Napsugárba, holdsugárba, fekete ějszakába. Akkó ěterěték a folyó vizit külön, aztán oda temették el, ráeresztětték a vizet. Még a mai napig sě tanájják měg, hogy hova van temetve Attila.

Mohol, 2003.

131.

Hát a Kraljević Marko, akkó vót a Zsigmond király a magyaroknak, oszt ěment látogatóba a Kraljević Marko, aszongya:

– Jebeš ždrebe Kraljević Marko, a za rep drži Sibirjani Janko, az a Hunyadi János.

Mohol, 2003.

132.

Vót ěgy szerb, oszt őroztem a dinnyét a szigetbe, oszt meséte, hogy ű mikó legíny vót, akkó gyütt haza a bálbú, oszt egisz utca szělěssigibe sápoztak a kiskácsák. ěccě csak fěreněz, hát a bal vállán

egy fekete macska. Akkó azt hazavitte, az valami nagyon nagy nehéz vót neki, mind valami boszorkány. Az boszorkány vót. Én nem hittem eztet, de másképp fétem vóna.

Mohol, 2003.

133.

Ez babonaság. Mëgverték szëmmë, oszt akkó füstöték, oszt tüdőgyulladása vót neki, annak a kislánynak. Elég baja vót, az a láz, akkó füstöték. Odavitték a javasasszonyhó. Oszt ez nem át, nem gyógyút mëg. Mer abba zidőbe, mikó mink olyan fijatalok vótunk, akkó vót egy Puzslás Rácnak mondták, hogy akit mëgvernek szëmmë, vagy mit tudom én, akkó az visszafordíjja, de pízé dógozott, mint a kártyavetők.

Mohol, 2003.

XIII. SZ. JÓZSEF ÉLETRAJZA

Sz. József 1941-ben született Moholon, ötgyermekes földműves családban. Gyermekkorára így emlékezik vissza:

„Gyerëkkor olyan vót, hogy szëginységbe éltünk akkor, nagyon sokat dolgoztunk. Fűszërpaprikát termesztettünk és avvā nagyon sok munka vót.”

„Az iskolájaimat nem tudtam bëfejezni, a hetedik osztályban mëgbuktam, mëgbuktattak, mer akkorjába olyan dolog vót, hogy valakit mëg köllött buktatni. Akkó én vótam az. Akkó esti iskolába jártam ki a nyóc osztályt. Inasiskolába nem bírtam mënni, mer otthon köllött dolgozni. Akkó mikó mëgnőszültem, ëmëntem a DTD csatornáhó, kaszátuk a tőtésëket.”

Kertészetenben, majd géplakatosként dolgozott, innen került az útépítőkhoz, ahol tíz évig munkagépet hajtott. Történeteinek nagy részét itt hallotta. *„Útépítésën dolgoztam, pár ezer vagy millió embër-rë találkoztam, beszélgettem. Vót mindig köztük, aki valamit ë tudott mesëni. Például siptártú is hallottam én szép mesét!”*⁸

Az útépítöket otthagya két közsëgbeli vállalatban dolgozott, majd nyugállományba vonult. A munkaviszony mellett földmüveléssel, konyhakertészettel foglalkozott.

Nyugdíjas évei ház körüli teendőkkel telnek.

134.

Amikor a Kraljević Marko így a földön járt, erre járt, akkor ugyë telimënt a bocskora földdel, és akkor kirázta a földet, ott egy halom lett. Ez egy régi mese a halmokról.

Mohol, 2017.

⁸ A dölt betűkkel jelölt rész az adatközlő önéletrajzi visszaemlékezése.

135.

A templom, ahova épült, ott valamikor egy mocsár vót, egy nagy tó, gödör. Oda jártak lovat fürdetni a mohojiak. Azt bétőtötték, bé aztat, oszt építették a Szent György-templomot. Eztet így hallottam valamikor.

Mohol, 2017.

136.

Abba az időbe Trianon után, akkó a (*templom*) harangokat lészéd-ték, mer kell ágyú öntésre, úgy monták. Úgyhogy a legnagyobb harangot nem is tudták kihozni rëndösen, mer ki kellett vágni azt a fölső, nagy ablakot, hogy a harang kiférjén, de nem jó cölöpöt tettek, nehéz vót a harang, oszt kicsúsztatták a szélire és elrepedt. Úgyhogy sokájig, Vendel bácsi meséte, ott ugrátak rajta mind a gyerékék, mind a kecskén. Aztán hova vitték, aztat nem tudom. Csak egyet-tenegy harangot hagytak, aztán tötötték föl, de a legnagyobbat nem.

Abba zidőbe a Putócki Vendel bátyja meséte, kint szolgát a Raffai tanyán, fönt egy kilométerre az Oromparttól főjjebb, és ēvótak készítve a lovak, a fēdērēs kocsi, és mikó az elsőt harangozták fél tíz-kó, kihallatszott a nagy harang harangszava vasárnap, akkor fölútek a kocsira és mēntek a nagymisére, abba az időbe a harangnak akkora hangja vót, hogy kihallatszott egészen a tanyára. Mikó mēghallották, hogy harangoznak, akkó indútak a templomba, és bēértek a templomba, és aztán mēntek vissza a tanyára.

– Mikor lett újra harang?

Azt nem tudom, hogy mikor, azt fokozatosan tettek egyet, kettőt, háromat. Most négy harang van. Öt harang vót, a lélekarang, a kicsi, akkó a második, nagyharang, mēg mēg a legnagyobb harang. Öt harang vót. Mēg is van a helye fönt a toronyba.

Mohol, 2017.

137.

Még gyerek koromba, a régi jugoszláv időbe, a régi magyar időbe, ottan vót egy nagy fészër, és egy ásott kút volt, amiből húzták a vizet. S állítólag gyógyhatása volt már akkor is a sárnak még a víznek is. És avvā bécsukatták a régi jugoszláv időbe, mer fa kádakba fürdöttek és valaki olyan, aki rühös volt vagy sömrös, azok a sömrök átterjedtek s ezvégett bécsukták (*az Orlovacs gyógyfürdőt*). Még emlékszek, amikó gyerekek vótunk 1942-be itt vizes esztendő vót, átak a vizek, és akkor ez a fészër mēgrogyott és gyerekkoromba mikor jártunk, nem messze volt tülünk, ahun kapátunk, a fészër mēgrogyott, mēg vót bukva, lē vót rongyolódva, aztán széthordták. No, errú az Orlovacsru ennyit tudok!

Sokfelú jöttek, állítólag sokan mēggyógyútak. Milyen hatása van? Vagy kik (*gyógyultak meg*), pontosan nem tudom. Csak erre emlékszek, hogy... Énēkēm a dērēkam tōnkremēnt, fájt, egy hónapig feküdtem az ágyba. Vittek Újvidékre, hogy majd mēgopērának, közbe úgy vittek fekve. És mikor ott kínlódtam, mer nem lehetett, ott vártuk az orvost, mēgát a dērēkam, úve haza tudtam gyünni. No és a sógoroméék jártak lē az Orlovacsra nyáron fürdeni, oszt mondja:

– Nem gyüssz lē a dērēkadra az Orlovacsra?

– Hallod, ha ēgyüttök autóvā ide a házelé, akkó ēmēgyék, de különben én nem bírok mēnni, száz mētért gyalogóni. Akkó ējöttek értem, akkó ott fürödtem a vízbe. Másnap má át tudtam mēnni, úgy-hogy ötcő-hatcő vótam, az én dērēkam rēndēsen helyrejött.

Hát ennyit tudok, ezé jó az Orlovacs vize!

A másik, Kanizsára is visznek vizet, mēg sarat, a kanizsai fürdőbe. Mēg Adán is a wenesst, amit akarnak építeni, innēn akarják a vizet, az iszapot hordani, hogy gyógyítson.

Mohol, 2017.

138.

Vót egy ilyen mese, hogy régēn a törökök ilyen kincsēt rejtettek el kőkecskébe. Így vót mondva, hogy kőkecske. De hát a kőkecske mēgjelēnt más mondába is, má hallottam.

Az emberek a határba ugye boronára nehezeknek raktak rá, és az vándorot minden felé. Akkó állítólag gyütt valami török és ki birta nyitni (*a kőkecskét*) és elvitte belüle az aranyat, de aztán a kőkecske is eltűnt. No, ennyit tudok a kőkecskérű, amit itten Moholon mesētek valamikó, hogy kőkecskék vótak. Ilyen borona nyomtaték.

Mohol, 2017.

139.

A görögökné mondják, hogy a cár kijelentette, kihirdette, hogy:

– Minden öregembert kivégezni, mer azok magatēhetetlenek, harcolni nem bírnak, és kárára vannak az országnak, mer észnek.

Hát egy gyerek azt mondta, hogy: „Az ő nagytatáját ēbűjtatta, hogy az ő nagytatáját nē öljk meg!”

Es erre fő kihirdette a görög cár vagy császár, hogy a medencébe van egy csupor, egy köcsög, aki aztat kihozza a medencébű, a medence fenekibű, akkó aztat megjutalmazná, ha nem hozza ki, akkó fejit vēszi. Hát jelētkēztek sokan ugye, és hát sēnkinek sē sikerűt. Oszt mondja az onoka:

– Hallja tata, én is elmēgyek, és mēgpróbálom!

– Hallod fijam, vagy onokám, ha elmész, akkor nagyon vigyázz, mer az a köcsög, a csupor nincs a vízbe, az fő van kötve, tē csak a víztükörbe látod!

Hát akkor az ēmēnt, jelētkēzött. Nem kereste lent a vízbe, nem is bukott lē, hanem főmēnt a fára, lēakasztotta, oszt azt mondta:

– Tessék!

– Hát tē ezt hunnan tudtad?

Aszongya:

Öregapám mesēte.

Jaj! – aszongya. – A tē öregapád?

Nagyon szerettem öregapámat, ēbűjtattam, nēhogy mēgöljk.

Nagyon jó, hogy így tētted! Legalább most minden öregnek mēg kő maradni, mer azok a bölcsek. De ilyen fijatalok, akik nem bölcsek, azok szēmba a halállal, képesek mēghalni egy sēmijé! Az öregek mēg bölcsek, azé kell az öregeknek megmaradni. No, ennyi ez a mese!

Mohol, 2017.

140.

Ěgy ember elmĕnt az paphó mĕggyónni, mĕggyóna a búneit. Mer állítólag az édesanyját mĕggyalázta. És aszongya (*a pap*), hogy:

Jóvan, imádkozzá ě tíz Miatyánkot, tíz Űdvözlĕgyet, Hiszĕkĕgyet, mĕg ottvan a parokja kertbe ěgy ásó, ěgy fejsze, oszt vĕdd ki azt a nem dijófat!

Akkó mĕg lesz bocsájtva a búne. Odamĕn a pap ěgy óra múva, nézi, ott űl mellette. Aszongya:

Hát tĕ mé nem csinálod? Ez vót a penitencia!

Tudod, azon gondókoztam, hogy tĕ is szégyĕnítsd mĕg az édesanydat, oszt akkó ketten kiássuk a fát!

Mohol, 2017.

141.

Az Űjfaluná a „járás”, vót ott ěgy kanális, a kanálison árú fődek vótak, a valamikori járás vót, a marhalegeló. És ottan hajtották a jószágot, a disznókat vót kanász, az öreg Surján vót a kanász, akó a teheneket lĕhajtotta. Délbe ěhajtották a nagy rámpára, köröszttű mĕntek a tótĕsĕn, és nĕki mĕntek a Tiszának, és ott a Tisza, az Osztrovába nagyon csekĕly vót, behajtották oda a jószágot. Tehát utcárú-utcára, a tehĕn tudta má, hogy hova kó mĕnni, mer egísz ěvre ki vót adva.

Mohol, 2017.

142.

Kanász vót a Budai Miska bácsi, az dudát is, mikó mĕntek (*a járásra*). Az olyan kis alacsony ember vót, kicsit bandzsál, az dudát és ugyĕ mikó hajtották a jószágot. Valamijĕ mĕg köllött fogni (*egy disznót*), az a hátára ugrott, ěkapta a fűlit.

Ájj mĕg, most vagy ember kezibe!

Az mĕg (*a disznó*) szaladt, nyergĕte, mind a lovat.

Mohol, 2017.

143.

A Gordos Karcsi éppen kimén a kapuba, az utcára. Hát lássa, hogy a Tubicsák Laci vezet egy szamarat. Odakajbál:

Hova vezetöd tē asztat a szamarat?

Az árvám mondja, hogy ide a Budajiekhó vagy hova, a szomszéd-ba. Azt mondja:

Kuss! Nem tégöd kérdöztelek!

Mohol, 2017.

144.

A Guszti bácsinak az öregapja gépész vót, cséplő gépész. Amikó csépőtek, akkó az öreg mindig mēnt, oszt:

No gyerekék, kijé ez a (*cséplőgép*)?

B. Györgyé!

No mindēgy! A Guszti bácsi fįjatal vót, vót nēki az a durrogós traktor, kimēnt szántani vele, de valami baja törtınt a traktornak, mēgállt. Guszti nēkiesett, hogy majd csinájja. Csinájja, csinájja, de sose sikerül. Aszongya nēki az öregapja:

Tē Guszti, mēnjé bē tē a kukoricába, oszt gondókozz, hogy mi a baja a traktornak (hogy nē szēdje továb szét)!

Mohol, 2017.

145.

A Guszti bácsi valamikó futballista vót. És az édēs apja kiparancsóta, hogy kint köll kapálni. Hát, de ē kőne mēnni, mer ő fodbalista vót, s jó szerette is a sportot, Zēntávā mēnnen játszani, oszt ē kőne mēnni, de:

Nem, nem mész fįjam, gyerünk ki kapáni!

Kimēntek kapáni, oszt mikó ēgyütt az idő, a Guszti bácsi lēsúrta a kapát, és körösztü (*a földeken*) ēszaladt Zēntára, lējászotta a mecsēt, visszagyütt, oszt folytatta a kapálást.

Mohol, 2017.

146.

Ekéztek, oszt ő vezette a lovat, mikó odaértek egy tökbukorhó, akkó mëgemëte (*az ekét*), szóni köllött:

Tata, tök!

Akkó az öreg mëgemëte az ekét, áttette, hogy në vágja el a tök szárát. Oszt egy nagy bilindék, ez kajbál, hogy:

Tata, tök!

Mëgfogja, mëgemeli.

– Hó, ájj mëg! Tök az anyád picsája, hát nem látod, hogy paré!

Mohol, 2017.

147.

Cigány a bíróságon váni akar a feleségítű. A bíró mëgkërdëzi, hogy:

– Mé akar váni a feleségítű?

– Hát azé, aszongya, mer kihút az asszony!

A cigány csaj fölugrik, aszongya:

– Nem igaz, kicsi nëki, oszt nem éri el a kánikulát!

Mohol, 2017.

148.

A cigány váni akar, há micsinájjon – aszongya –, váni akar.

– Há mijé akartok váni?

– Hát azé, mer az én hasam öt centi, mëg az asszony hasa öt centi, avvā a pár centivē mëg basszon a bíró úr!

Mohol, 2017.

A király a minisztèreivē kint vót terepēn, és egy bácsi vágta a nádat. No, öreg:

– Jó termétt a nád?

– Hát – aszongya –, nem nagyon, mer a nyáron kevés vót az eső.

– Jó van! – aszongya.

– No, még tudná-ē fejni három bakkecskét?

– Még én, uram!

Errefő eméntek.

Mátyás király föladata nekik a kérdést, hogy:

– Most mit beszéltem én ezzel az öreggē?

– Az öreg nem vót normális, a vízbe van a nád, kevés eső vót.

Milyen marhaságot beszél az öreg?

– Rēnbe van, akkó minisztērök gyerték énhozzám, majd ott kaptok vacsorát.

No, oszt mijelőtt vacsoráztak, dézsákat mindēnkinek a lába alá, bele vízbe, oszt a lábajik a vízbe.

– Köll ez a vízbe, hogy lēgyēn, mer sokat gyalogótunk.

És akkó neki, oszt etette űket, etette.

– Mátyás jó király vagy, jó király, de hát inni nem akarsz nekünk (*adni*), má szomjasak vagyunk!

– Tik szomjasak? Minek, mikó a lábatok vízbe van?

Aszitték, hogy az öreg hülye.

No, most arrú vót szó, hogy még tudná-ē fejni (*a három bakkecskét*). Ēküdte (*a minisztereket*), oszt beszéljék még.

Rēndbe – aszongya –, mégmondom száz aranyé!

Akkó a másik mēnt. Az is kérdēzte, oszt így zsaróta még, így fejte még az öreg a három bakkecskét!

Mohol, 2017.

150.

A király a határba mēnt, a juhász éppen főzte az ebédjít. Ugyē hát mit? Tarhonyát, mēg benne húst, és ez mēg sétált arra (*Mátyás király*):

– Gyűjjön kē ide ēnni! – mēgkínálta ēnnivalóvā.

Mēgfogta a juhász, az ēgyik felibe húzta a húst, a másik felibe a tarhonyát. Akkó kanállā ēttek. Hát a Mátyás király átnyúl a húsé, kivēsz ēgyet. Az mēg (*a juhász*) a pörccire vág:

– Nem elég az tē előtted? Nē mēnj a más élé!

Hát erre fő a Mátyás király is mēghíta a juhászt, hogy mēnjēn ē a palotájába, vagy ha nem gyün ē, akkó a combjábú fé kiló húst kűgygyön ē. Hát akkó muszāj ēmēnni!

Ēmēnt. No és ott is mēgparancsóta Mátyás király, hogy úgy tēgyēnek ēgy lábast élébe, hogy ēgyik felibe hús, a másik felibe krumpli. Oszt, no tessék:

– Gyűjjön hé ide, most visszaadom, amit én ott magánā ēttem!

Az öreg gondókozik, gondókozik... Ēszi ű a krumplit, ēszi ű a krumplit, de hús is köllene.

– Ej, Mátyás, jó király vagy, de nagyon jó király vagy, de ha valaki nēkēm rúlad, olyan rosszat mondana, akkó én így fordítanám mēg a fejit!

Mēgfordította a lábast, oszt ētte a húst.

Mohol, 2017.

151.

TANULSÁGOS KIS MESE. A SAJT A VARJÚ SZÁJÁBA, OSZT A RÓKA KÖNYÖRÖG, HOGY MILYEN SZÉP HANGJA VAN. EZ FÖLNÓTTEKNEK VALÓ MESE.

Fönt áll az árvám a fán, a varnyú, és a szájába ēgy kenyér. Lēnt a róka, akármit mond, könyörög, nem nyissa ki a száját, nem nyissa ki a száját. No, aszongya:

– Én mēgyēk, tē mēg ott ájjá a fán, a feleségedet meg otthon az igazgató kezeli!

– Micsoda?

Kiesett a kenyér, ēvitte a róka.

Mi ebből a tanúság?

– Hát, hogy akinek a feleségét az igazgató kezeli, az nē nyissa ki a száját, mer kenyér nekű marad!

Mohol, 2017.

152.

TANÚSÁGOS KIS MESE

Ēgy nagyon hideg éjszaka a veréb aludt a fán. Olyan hideg vót, hogy mēgdermedt a veréb, és lēesett a földre, az útra.

Hát arra vezettek rēggē egy tehenet, és az rátett egy nagy marhalepényt. Ez egy kicsit fölmelegedett a veréb, mēgrázkódott, ēkezdeett ugráni, mēglátta a macska, ēvitte.

No, most mi ebből a tanulság?

Nem mind ellenség az, aki lészart!

Nem mind barát az, aki kihúz a szarból!

Aki lē van szarva, az nē ugráljon!

Mohol, 2017.

153.

Például siptártú is hallottam én szép mesét:

Egy fiatal embernek nem vót szerēncsége az életbe. Ő úgy érēzte, hogy nincs szerēncsége az életbe. Elmēgy a kádihoz és mēgkērdēzi, hogy mért nincs őnēki szerēncsége. Ēmēnt. Közbe, ahogy mēn gyalog, útközbe találkozik egy fiatalasszonnyā vagy nagylánnyā.

– Hova mész tē szēgény ember?

Hát aszongya:

– Nincs szerēncsém, ēmēgyek a kádihoz mēgkērdēzni, hogy mé nincs szerēncsém.

– Hát, ha a kádinā jársz, mond mēg nēki, hogy énnēkēm mindig nagyon fáj a fejem. Mitű tud az én fejem ennyire fájni?

– Jó, majd mēgkērdēzēm.

Mén tovább. Ëgy embër mëgállítja.

– Hova mész të szëgény embër?

– Hát mëgyëk a kádihó, mer nincs szërëncsém. Útközbe már vót ëgy fíjatalasszony, annak a feje fájt, kérdëzem mëg, hogy mi...

Hát ünëki (*a szegény embernek*) nagyon nagy baja van, aszongya. Mindën hét évbe a szalmakazalja bëgyullad, és lëég.

– Jó, majd mëgkërdëzëm.

Mén tovább. Odaër ëgy folyóhó, ëgy nagy hal kiemeli a fejit.

– Mondd má, hova mész te szëgény embër?

– Mëgyëk a kádihó mëgkërdëzni, hogy mé nincs szërëncsém, de útközbe vót ëgy fíjatalasszony, amannak a szalmája égëtt lë...

Aszongya önëki is (*a halnak*) nagyon fáj a feje, mëg valami nyomja benne a fejébe, nem tudja micsoda.

– No, jó, majd mëgkërdëzëm a kádítú!

Oszt odaër a kádihó, oszt mondja nëki, hogy önëki nincsen szërëncsëjje. De útközbe ëgy fíjatalasszonnyā találkozott, oszt mondja nëki, vagy nagylánnyā, hogy örökké a feje fáj, másíkná a szalmakazal mindën hét évbe kigyullad, utána a hal is kiemelkëdëtt a vízbü, hogy fáj nëki a feje, mëg nyomja valami a fejit, hogy mi van, nem tudja. Hát ezt kërdezze mëg.

– Hát embër, nëkëd három nagyon nagy szërëncséd van! Mënj haza, ez a három szërëncse tégëd gazdaggá, mëg mindënné tész!

Hát jó van, elköszönt a kádítú, oszt mëgindút. Mén a folyóhó, kiemelkëdik a hal, oszt mondja:

Ja, a halnak a fejibe ëgy gyémánt beleszorút, oszt attú fáj a feje. Az embërnek hét évbe mikó kigyullad a szalmája, az azé van, mer alatta ëgy üst arany ē van ásva, és az mindën hét évbe tisztul, lánggal tisztul, és bëgyúccsa a szalmakazlat. Az a nagylány mëg mënjën férhó, aztán majd nem fáj a feje.

Mén haza.

– Három nagyon jó nagy szërëncsém van!

Odaër a patakhó, kigyün a hal.

Azt mondta a kádi, hogy a fejedbe ëgy nagy gyémánt beleszorút, attú fáj a fejed: Úsd a kóhó, majd kiesik, oszt élsz tovább! De én nem érek rá veled gondókozni, mer mëgyëk haza, mer van három nagy szërëncsém.

Odaér, ahol a szalmakazal gyulladt ki.

– Hallod, azt mondta a kádi, hogy a tē szalmakazlad alatt van egy üst arany elásva, az minden hét évbe tisztul, azé lánggā és azé ég lē a szalmakazlad.

– Gyere embēr kiássuk az aranyat, oszt vidd!

– Nem köll énnékēm sēmmit! Nem érök én rá killónni tēveled, nekēm három nagyon nagy szerēncsēm van.

Odaér a nagylányhó:

Hát aszonta a kádi, hogy hát férhöz köll mennöd, megért az idő.

– Itt vagy tē, szēgény embēr, nem vagy nős?

– Nem!

– Vēgyē el feleségül!

– Nem érök én rá tēveled gondókozni!

Így elszalasztotta a három szerēncsējét!

Mohol, 2017.

154.

Ēgy illető mesēli a kollegájának, hogy:

– Képzeld el, mēntem az erdőbe és találkoztam a jóságos tündéré, és két kívánságomat teljesítette.

– Aszongya neki a kollēga:

– Tē hallod, a jóságos tündér három kívánságot szokott ám teljesíteni!

Én má háromszó nem bírtam!

Mohol, 2017.

155.

Vitték ki a koronát Bécsbe, és valahol elásták, és valakinek a lova mēgtaposta aztat a helyet, ahova elásták, és akkó görbūt el (*a kereszt a Szent Koronán*). Állítólag ez van az egíszbe! Na, most ez a korona, de hát az ékszerök? Ott van az alma, az mēgvan, az országalma a körösztē, de a kard az mēg asziszēm a csehēkné van.

Mohol, 2017.

XIV. VLASITY KÁROLY ÉLETRAJZA (1924–2009)

Dr. Burány Béla több éven keresztül gyűjtött a Vlasity családnál. A begyűjtött szövegek több kötetben is megjelentek. A mindent összefoglaló kötet, a *Mé piros a gólya csőre? Erotikus és obszcén népmesék a Délvidékről* címet viseli, melyben 47 Vlasity Károly által elmondott szöveg olvasható (Burány 2007).

Vlasity Károly 1924-ben született Moholon, földműves család első gyermekeként. A mindennapi munka mellett édesapja nagybőgős is volt. A fiút hamar bevonták a tennivalókba. Mikor az édesapa hazaért a zenélésből, már a földekre kellett indulni, dolgozni. Míg Károly hajtotta a kocsit, addig az apa tudott aludni. Így már fiatalon belekóstolt a felnőttek munkájába. A földművelés mellett a postakocsis szolgálatba is besegített. Várta a vasútállomáson a postavonatot, és kocsival továbbszállította a küldeményeket.

Gyermekkorára, csínytevéseire így emlékezik vissza:

„*Hát valamikő gyerekek vótunk, az vót a játékunk, hogy tűzokat fogni. No, oszt a legkisebbet kikütték, kiméntek mindnyájan, hortak össze szárat:*

– *Hogy tē itten tüzejjé, oszt majd mi hajcsuk a tűzokokat, oszt fogdossad össze űket.*

Főtüzēt mindēn szárat, de sē tűzok, sē ezēk nem gyünnek. Hát hazaballagott, hát azok mind otthon várták, nevték a kicsit, hogy...”

„*No, majd bagót fognak a palláson, de vittek föl egy vödör vizet:*

– *Tē majd itt a pallásajtóba tartsd a rostát, oszt majd beleszáll a bagó, oszt mēgfogod! Kajbál:*

– *Ēre hisse, ára hisse!*

Mire odaérnek, a vödör vizet zutty a kicsire rá.

– *Hát hun vannak a bagók?*

– *Hát itt van ě, tē vagy a bagó. Mēgfogtad a bagót, lēöntöttünk vízzē.*”

Technikai eszközök hiányában volt lehetőség a közös játéokra. Abban az utcaközben, ahol Karcsi bácsi nevelkedett, sok volt a fiúgyermek, bőven akadt lehetőség egymás megviccelésére.

Megnősült, feleségül vette Zélity Klárát, az ismert moholi népdalénekest. Két gyermekük született: Károly és Gizella.

Továbbra is földműveléssel foglalkozott. Cséplőgépnél dolgozott, sokszor távol a családjától. Volt, hogy egész héten a faluhoz közeli tanyákra szőlította a munka, istállóban éjszakázott.

Miután megalakult a moholi földműves-szövetkezet, „brigadéros” lett. Később e szövetkezet beleolvadt a Halász József Mezőgazdasági Birtokba, és itt folytatta munkáját, egészen nyugdíjba vonulásáig.

Nyugdíjas éveit a ház körüli teendőkkal töltötte, veteményes kertjét rendezgette. Szívesen eljárt a rokonokhoz beszélgetni. Langyos nyári és őszi estéken a szomszédokkal a kispadon üldögélve osztották meg mindennapi mondanivalójukat és a régmúlt idők emlékeit.

VLASITY KÁROLY MESEMONDÁSA

A gyermekkorában, a közös munkák, a családi összejövetelek alkalmával hallott történeteket. Mivel a család legidősebb gyermeke volt, fiatalon besegített a felnőttek munkájába, ezzel együtt a társalgásukat, beszélgetésüket is hallhatta. A környékbeli gyerekekkel, főleg fiúkkal, gyakran rémmeséket meséltek, melyek egy része kitalált történet volt.

Később cséplőgépnél dolgozott. A környékbeli tanyákon történő cséplés alkalmával napokig, néha egész héten sem tudott hazamenni. A cséplőmunkásokat ilyenkor istállóban szállásolták el, és esténként meséléssel mulatták az időt.

A moholi földműves-szövetkezet megalakulását követően Karcsi bácsi munkavezetőként dolgozott. Így sokat volt együtt az egyszerű munkásemberekkel. Együtt ebédeltek, traktoroztak, miközben vicces és pikáns történetek is elhangzottak.

Gyermekei megszületése után esténként a petróleumlámpa fényénél gyakran mesélt a családnak meséket, felesége sem maradt ki a mesélésből, de ő olvasta a történeteket. Miután unokái lettek, a jó szokását nem felejtette el. A gyerekek szerették hallgatni a meséit, gyakran kitalált történeteket is mondott.

Szinte egész életét átszőtték a mesék, a pikáns és felfurcsosító szövegek. Történeteit élvezettel adta elő. Olyan ember volt, aki apró kis momentumot úgy tudott előadni, hogy azon a hallgatók jót mulattak.

A veleszületett képességét fokozni tudta, amikor kitalált történeteket is előadott a gyermekeinek, unokáinak, akik szívesen hallgatták a meséit.

Szövegmondását kéz- és fejmozdulatokkal kísérte. A dallamos részeket, párbeszédet nem szégyellte elénekelni. A történeteit viszonylag gyors tempóban adta elő, ebből kifolyólag az ismétlődő részeket vagy a kevésbé fontosakat elharapta, kihagyta, vagy egyszerűen csak levette a hangsúlyt, elvétele „izé” toldalékszóval helyettesítette a hiányzó részt. Alkalmanként a pikáns szavakat is toldalékszóval helyettesítette, de amikor belelendült a mesélésbe, kertelés nélkül fogalmazott.

A kötetben 26 szövegét találja az olvasó. A Burány Bélának elmondott szövegekből 8 történetet újra elmondott: *Mátyás király és a kolozsvári bíró; Csalóka Péter; Juhász; Cigány meg a szent malaszt; Pap a cigány vendége; Bementassuk Szent Pál ujját; Az öreg plébános.*

A történetek az idő múlásával kissé megkoptak, ez a szöveg értelmezését nem nehezíti, a fő motívumok megmaradtak.

A népmesék affinitására jó példa az általam begyűjtött *Szegíny család* című mese, amit Burány Bélának két szövegeként adott elő (Burány 2007. *A gyermekét elpusztítani akaró anya; A kisgyermek táltos lova*).

Meséit a családtagok nem tudják, de közülük többen emlékeznek egy motívumra, szereplőre, vagy a történet vázára.

156.

Vót egy szegíny asszony, nem vót sëmmi mássa, csak egy kis kaskasa. Az mindég járt össze-vissza mindën felé. Addig kapargát, tanát egy arany krajcárt. Osztt vitte hazafelé. Mënt. A király emberei mëg ära mëntek, mëglätták. Mëgfogták. Elvitték. Elvëtték tülle az aranykrajcárt, oszt ëdobták, kidobták az utcára (*a kiskakast*). Föszáll a gangdëszkára:

– Kukurikú királyuram, add vissza az arany krajcáromat!

Mëgharagudott a király:

– Dobjátok bele a kútba!
 Beledobták a kútba. Mondja:
 – Szidd föl bégym a vizet! Szidd föl bégym a vizet!
 Főszíta, kiszát onnan is megint, föl a gangdeszkára.
 – Kukuríku királyuram, add vissza az arany krajcáromat!
 Mëgharagudott a király:
 – Dobjátok bë a tűzbe!
 Bëdobták.
 – Ereszd ki bégym a vizet! Ereszd ki bégym a vizet! Hagy óccsa
 el a tüzet!
 Elótotta a tüzet, kiszát. Mëgint csak föl a gangdëszkára:
 – Kukuríku királyuram, add vissza az arany krajcáromat!
 Mëgharagudott a király:
 – Dobjátok bë a kincsësraktárba!
 De ott vót ëgy szelelő luk.
 – Szidd fő bégym az aranyat! Szidd fő bégym az aranyat!
 Főszíta. Főszát, oszt kimënt azon a szelelőlukon, mëgint csak föl
 a gangdeszkára:
 – Királyuram, add vissza az arany krajcáromat!
 Mëgharagudott:
 – Fogjátok mëg, oszt dobjátok az utcára ki, oszt mén amőre akar.
 Oszt mén, mikó bëér a házhó, aszongya az asszony:
 – Jaj, édës kiskomám, mijúta kereslek, oszt nem talállak. Hun
 vótá?
 – Vótam én – aszongya – mindën felé, gazdasszonyom. De most
 má nem lëszünk szëgínyek, gazdagok lëszünk.
 Mondja:
 – Ereszd ki bégym az aranyat! Ereszd ki bégym az aranyat!
 Kieresztëtte.
 – Húj, tëlleg – aszongya – mennyi van!
 Aztán éltek boldogan, lëhet, hogy mëg most is élnek, ha mëg nem
 haltak.
 Mohol, 2003.

157.

Mögindútak a gólyák, mēntek az úton. Tanákoznak a medvékkē.
Kérdik a medvék:

– Hova mēnték?

– Há aszongya:

– Mēgyünk, mer nagy lábon élünk, hátha baj lesz belüle.

Hát akkó a medvék, hogy hát, de nekik bundájuk van, ők is mēgin-
dútak. Mēntek. Utóérték a gólyákat. Mēntek. Odaértek a majmokhó.

Kérdik a majmok:

– Hova mēntek?

Aszongyák a gólyák:

– Ęmēgyünk, mer nagy lábon élünk, hátha baj lesz.

Hát tik?

Hát mink is elmēgyünk, mer van bundánk, oszt abbú is hátha baj
lész. Fölugrik az ēgyik:

– Húj, de jó nekünk csak az a kopasz fenekünk van, sēmmi má-
sunk nincsen!

Mohol, 2003.

158.

Vót itt Moholyon ēgy nagygazda, Milivojnak híták, aztat tudom,
de a másik nevit nem. De nagyon kövér embēr vót. Gyütt a tanyáru
haza. Gyerekék mēg őrózték a libákat, csak a köröszthó útek. Oszt,
hát rágyütt a vizeles, leszát az öreg, oszt vizēt. Ęccé kiugrik a kö-
röszttú (*a gyerek*) és tapsol.

– Látom az izéjít! Látom az izéjít!

– Gyere ide fíjam!

– Nem, mer mēgver.

– Gyere ide, nem bántalak!

– Odamēnt.

– Hát ēhun van ēgy száz dinár, mer má tíz éve nem láttam – aszon-
gya – a nagy hasamtú!

Mohol, 2003.

159.
SZEGÍNY CSALÁD

Vót egy házaspár, oszt született egy családjuk, de hát szegínyek vótak. Az erdőbe dógoztak, az apja mindég a fát vágta. Korán mēghalt. Az anyja férhőment egy másikhó. De a mustoha apja nem bírta a kisgyerēket. Mindēn félekēpp ki akarta végezni. Hát, hogy hogy végezze, hogy nem, mēgbeszéték, hogy feküdjön le az anyja az ágyba, oszt mongya, hogy „Nagyon beteg vagyok!” Oszt lē is fekütt, bēgyütt a kisgyerēk, aszongya:

– Mi van édesanyám?

– Hát, nagyon beteg vagyok kisfijam, hozzá egy kis rókát, attú maj mēggyógyulok.

Hát vót nēki egy kis puskája, oszt kimēnt az erdőbe. Mén, gyün a róka. Ráfogja puskát, aszongya, róka:

– Jaj, kisfijam, nē bánts, inkább adok egy kissípót, a sípba belefújsz, én mingyá ott lészék.

No, oszt ezék lesték a zablakon, hogy gyün a gyereék estére, hozza a kis rókát. Most micsinájonak? „Mongyuk nēki, hogy ettú nem (*ettől nem gyógyul meg*), hogy hozzon kislefarkast!”. Hát a kisgyerēk elengette a kis rókát, oszt mén. Mén az erdőbe, éccēr lássa, hogy gyün a farkas, arra is ráfogja puskáját.

Jaj, kisfijam, nē báncs, inkább adok egy sípot, mēg egy kislefarkast. A sípba mikor belefújsz, én mingyá ott lészék.

Na, jó, gyün hozza. Há most micsinájonak? Mēnnyēn, hozzon egy oroszlán.

Hát el is mēnt a kisgyerēk. Csörög a susnyó, gyün ám ki az oroszlán, ráfogja a puskát.

– Jaj, kisfijam, nē bánts, inkább adok egy sípot mēg egy kisoroszlán.

Oda is adta. Ęmēnt haza. Hát mit csinájjonak vele, mēgmérgezik.

De vót egy kis lova. Mēgfött, minden réggē vót nēki teja. De elsőbb, mikó főkēt mindég bēmēnt a kislefarkó, az vót az első dóga. Mēgsímogatta, oszt mongya:

– Kisgazdám, nē idd mēg a teját, mer mēg van mérgezve!

– Há micsinájjak vele?

– Önts a csizmádba!

Bele is öntötte. Ezek lesik, hogy mikó hal még a kisgyerek, de sèmmi. Másnap mégin, akkó má erősebbet csináltak. Mégin főkel, bémén a kislóhó. Mondja, hogy:

– Kisgazdám, në idd még – aszongya –, mer most még erősebb mérég van benne!

Mégint beleöntötte a csizmába. Ezek mégin lesik, no még hal, nem?

Az apja az most még kifúrta a plafont, oszt léeresztett egy drótkötelet. Oszt mongya:

– Édesanyám, mi ez?

Há! – aszongya – Szakajtsd ē fijam!

Északította. Még vastagabb gyütt lèfelé, „Csavard a kezedre fijam!”, oszt így hát főhúzta az apja, ott kivégezi.

– Hát mi az utolsó kívánságod?

Hogy háromszó a kislóvā körűkerűjje az udvart. No, oszt mikó harmaccó kerüli, a kisló a nagykapun köröszttű, oszt elmènt, mènt, mènt. Belefűjt a sípba, mingyá ott vót mind a három. Oszt micsinájjon?

– Ezt az embèrt egyétek még, zasszont még tégyétek bē a kamrába. No oszt bētették, ű még asztán útnak indút, mènt. Oszt mongya, hogy:

– Kisgazdám, most bēérünk egy ezüsterdőbe. Nagyon szép ezüst-körték lésznek, de lē nē végyé egyet se, mer egy hídon köll köröszttű mēnni, ottan má vár bennüket a farkas.

De szép vót nagyon, csak lèvètt, a táskájába tette. Odaérnek, tëlleg ott a farkas. A kisló addig fordul ēre-āra, belerűgta a vízbe. Mēnnek tovább.

– Kisgazdám, most odaérünk egy aranyerdőbe, nagyon szép aranyalmák vannak rajta, de lē nē végyé egyet se, mer ott még mán az orozlán van a hídon.

Hát csak nem bírta ki a kicsi, lèvètt egyet, táskába tette. Mēnnek, odaértek a hídhó, tëlleg má várta az orozlán űket. A kisló mégin ēkez, forog ēre-āra, azt is belerűgta a vízbe. Mēnnek tovább, aszongya:

Kisgazdám, most egy gyémánterdőbe érünk, nagyon szép gyémántszilvák vannak, de ne végyé le egyet se, mer ottan még már a tigris vár bennünket.

Hát csak lévőtt egyet. No, oszt tëlleg ott vót a tigris. Várja üket. Hanem a kisló mēgin forog ēre-āra oszt lērúgta.

Oszt mēnnek, mēnnek, bēérnek egy faluba, mindenfelé kint van a fekete zászló. Oszt kérdēzi ott egytű, hogy:

– Mé van ilyen gyász itten?

Mongya, hogy tizenkét fejű sárkány most viszi a királynak az utolsó lányát, hát csak azé kapnak vizet.

Odamēntek a kúthó, oszt mikó az éfélt üti az óra, gyün ám, csörög a hintó, ahogy gyütt, csak csapkotta le a fejit, a nyelvit ki. A fejit odatta az állatoknak. Főfűzte egy madzagra, oszt lētette, elaludt. Cigány még lēgyütt a fárú, oszt ellopta, ēvitte a királyhó. Mongya hogy ű ölte még az izét, oszt akkó fölēbredtek az állatok, nézik, ē van vágva a kicsinek a torka. Aszongya, a medve:

– Ereggy, oszt hozzá élesztőt az uccárú!

Mén egy kislány, viszi az élesztőt. Kérdi:

– Mit visző?

– Élesztőt.

– Adjá egy kicsikét! – aszongya.

– Adok én.

Avvā ēvette tüle. No, oszt igazgatták a fejit, előbb a farkas:

– Nem jó van ez így, hátrafelé van a szēme.

Majd a róka:

– Ódalt van a szēme.

Medve, no, ű oszt mēgigazította. Mēgkenték a nyakát, még beáták az élesztőt, fölēbredt a kicsi. Akkó mēnt, bēkütte elsőbb a rókát a királyhó, hogy aggyon ēnnivalót. Nem sokat birt a róka ēhozni, mēgētték. Bēmēnt a farkas.

De a cigányt fölütették tizenkét párnára, mivē ű izét. Ahogy mēntek az állatok bē, mindig két párna kiesett alula. Utójjára majd a medve mēn. Ēmēnt, mind kiesett a párna a cigány alú. Mēgētték, na mosmá mēnnek a királyhó, cigány ül nagy gōgössen. A kisgyerēk mongya, hogy:

– Királyuram, én öltem még a tizenkétfejű sárkánt.

Aszongya, cigány:

– Nem, hazucc, há én öltem még!

Aszongya:

– Há, cigány, nem is vérös a ruhád, nézd még az ényim még tiszta vér.

Bécsukatta a cigánt. Akkó eszibe jutott az anyja, hogy mennyen mosmá, gazdag, hozzák el az annyát. Há má vót mit énni, csontot szopogatott. Má az olyan hëgyës vót, hogy mi. Oszt ezëk az állatok ëvitték, az anyja nagyon haragudott a királylányra, az ágyába tette élévë. Ahogy belefekütt a kirájlán fösúrta a fenekét, mëghalt a kirájlány.

Asztán, hogy a kisgyerëk miczinát? Mëgindút útnak, tovább, mindig mén, ha mëg nem halt.

Mohol, 2003.

160. CSALÓKA PÉTER

Vót itt ëgy Csalóka Péter nevezetű, vót, mindenkit bëcsapott Moholon. De sëmmit nem dógozott, a Balog kocsmába járt kártyázni mindég. Mëghallották a pëcellóji legínyëk, hogy minenkit bëcsap. Fölüték a lovakra, ëgyüttek. Ëmëntek a házáhó, mongya az anyja:

– Nincs itthon, ottvan a kocsmába.

Ëmëntek oda.

– Maga az a Csalóka Péter?

– Csalóka Péter? De hát nem szoktam én bëcsapni sënkit.

De üket csapja bë! Közbe ü ëmënt ki. Kocsmárossã mëgbeszëte, hogy amit ü rëndöl, azt hozzon, oszt, ha földhóvágja sapkáját, oszt kérdëzi „Rëndbe van?“, a kocsmáros mongya „Rëndbe van!“.

Elsó túrát hozza, lëtëszí, odavágja kalapját a földhó:

– Rëndbe van?

– Rëndbe.

Összenéz a három pëcellóji legíny, hogy milyen kalap lehet ez? No, még ëgy túrát. Há mëgin kihozza, odavágja kalapját a földhó:

– Rëndbe van?

– Rëndbe.

– Nem adja el Péter bátyám a kalapot?

– Hunnan annám, még a dëdöregapám dëdöregapjátú örököttem.

De hát megfizetnek érte, akarmennyit, csak adja. No oszt mëgëgygyeztek jó csomó pëzre. Hazamëntek Pëcellóra. Másnap kidobótat-

ták a faluba, hogy ebbe még ebbe a vendéglőbe étel, ital ingyén. Nem kő sēnkinek sēmmit fizetni. No aszongya, horták is ki az énnivalót a kocsmárosné, kocsmáros. Odamén a kocsmárosné hozzájuk, hogy jó lész ám, ha összeszámónak. Mēgfogja az ēgyik a kalapot, odavágja:

– Rēndbe van?

– Nem elég az uraim nekēm, hogy maga a kalapot veri a földhő, fizetni kő.

– Hát mēnnyēn maga, küldje a kocsmárost.

Az is odamén, az is odavágja.

– Rēndbe van?

– Nincs, ez nem elég nekēm.

– Hej, az anyja teremtésit, ez bēcsapott bennünket.

Keresték le-fől Moholon, de nem tanáták.

Hát vót itt, Pēcēllő felé mēn a kövesút, ott ēgy görbe fa, az a búzá-ra vót hajúva. Mikó gyüttek, nem látták, hanem mikó mēntek vissza, akkó vették észre.

– Hejj, az anyád ēre-āráját, micsinász itt?

– Hát – aszongya –, ez a kis búzafődem van, most rádől ez a fa, mind összedrimbójjá.

– No, mēnnyē el, oszt majd mink addig tartasuk, aláállunk mind a hároman.

Tartsák a fát, ő mēg mēgindút sántikálva.

– Há így sosē nem ér vissza. Gyűjjön vissza, üjjön lē, erre az ēgy lóra, oszt rōgtön hozza a pénzt.

Főlút, igényēst ēmēnt a kupēchő, eladta. Vētt ēgy lófarkat, oszt bēkente piros festékkē. Lēvitte a Tiszára, oszt az iszapba beleásta. Azok mēg kigyűnnek, nem dől a fa.

– Aszongya ēre-āráját, má mēgin bēcsaptak. Mēgindútak ērefelé, ü mēg mēn.

– Há hun a lő?

– Hát – aszongya –, ēvitte az iszap a Tiszán, csak a farka van ki.

– Lēmēntek, majd kihúzzák. Húzzák, no aszongya:

Tekeritek, beleszakatt a farka. Há akkó mingyá mēgfogták, mingyá beletették ēgy zsákba. Beledobják a Tiszába.

Közbe a Tiszán körörsztü vót ēgy csárda. Előbb isznak ēgy-ēgy italt, oszt asztán. Valamikő hajtott a csorda ēre, oszt kajbál:

– Nem lészék jantóba vicispán!

Aszongya, a csordás:

– Én még szeretnék lenni.

– Gyűjjön! – aszongya. – Bújjon bele a zsákba, az kióttá, belebújt, békötte.

Ěgy, kettő, három, beledobták a vízbe. Akkó gyűnnek, Pétěr hajtsa a marhákat:

– Na, hol vĕtted a sok marhát?

– Hun? – aszongya. – Várjatok csak, a Tiszába ingyĕn lehet marhákat kapni, nem is kő fizetni.

– Há hun?

Há ahun beleugratok.

No, mutassa mĕg!

Belevezette űket, de ěgyik sĕ tudott úszni. Ěgy, kettő, három, mind a három bele, a Tisza fő dobta űket, oszt végűk lĕtt nĕkik.

Mohol, 2003.

161.

Ěgyűtt a Sztalin az oroszoktű vendĕgsígbē Titóhó, mĕg az amerikai elnök, Rózevel. No oszt majd a Titó mĕgmutassa nĕki az országot mĕg mindent. Bĕűtek a kocsiba oszt mĕnnek. Mikó kiĕrnek a városbű, ěgy számár a kövesűton ěre-Āra. Nem birják kikerűni, mer akkó mĕn Āra, ha emĕre mĕn, amĀra, aszongya, a SztĀlin, majd ű lĕmĕn oszt lĕtereli az útrű. Lĕmĕn, sűg a fűlibe valamit, számár lĕcsapja fűlit, oszt tovĀbb billĕg az űton ěre-Āra. No, majd a Rózevel lemĕn, az amerikai elnök. Az is sűg a fűlibe valamit. Nem mĕn lĕ a számár mĕgincsak. Kóvályog. No, majd a Titó lĕmĕn. Lĕmĕn a Titó, odamĕn, sűg a fűlibe, lĕcsapja fűlit-farkát, hallgat, oszt lĕmĕn a zűtrű. Akkó bĕűl az autóba:

– Ugyan mit montá nĕki?

– Hát, hogy ha nem mĕn lĕ az útrű, akkó bĕviszem a zadrugába.

Mĕr akkó elejivĕ nehezen akartak a zadrugába bĕmĕnni a nĕpek, mind hűzódott tűle, mĕg mi, oszt bĕviszi a zadrugába.

Mohol, 2003.

162.
JUHÁSZ

Vót egy juhász, mindēn éccaka egy birka ēveszēt, de nem látott sēnkit sē. Kint áll az uccán, oszt szomorkodik ottan. Mēn arra a cigán, hogy:

– Mijé szomorkodik, tatám?

– Há hogynē szomorkonnák – aszongya –, mindēn éccaka egy birka ēveszik, oszt nem látok sēnkit, nem tudom mēgfogni.

– Majd én mēgfogom – aszongya –, ad egy sajtot, oszt én mēgfogom, ha az őrdög maga, azt is mēgfogom!

– No, oszt egy nagy kűre ráút, oszt a sajtot morzsógatta, ette.

Éccé fogják a birkát, ű sē lát sēnkit, csak viszik.

– Hó, hó, nem úgy van az, hozd csak vissza! Majd, aki ebbű a kőbű vizet csavar, azé lész a birka.

Persze ű a sajtot nyomta össze, csurgott a víz. Kivette alula a követ, odatta az őrdögnek. Összemorzsolta mind, nem folyik a víz. Há mosmán akkó vissza kő anni a birkákat mind, amit ēvitt. Ē is mēntek, mongya az őrdög az öregannyának, de vak vót, nem látott az asszony. Ēfogta a cigány, a kőbű vizet csavart, ű nem birt, mostmá vissza kő anni a birkákat. Hát nem, (*tévedés mesemondás közben*) hanem sok disznója van az őrdögnek, oszt azt bēhajtani az ólba. Persze, hogy az őrdög mēgfogta az egísszet, egybű akarta bētóni az ajtón, nem birt bēmēnni. A cigány mēg fogott egy kisustort, egyēnkint bēhajtotta űket. Bēmén, mongya az öregannyának:

Öreganyám, a cigány hamarabb bēhajtotta a disznókat, há nem (*tévedés mesemondás közben*), hanem egy-egy vėllát fogott, oszt ki tőbbet mēgszúrja a drótkerítésēn kőrősztű.

Aszongya, a cigány:

– Idehallgass komám, én úgy is erősebb vagyok mind tē, azé adok nēkēd négyágú vėlát, énēkēm mēg egyágú is élég lész.

Az őrdög mēg ugrát, de a négyágú mindig főlakatt, a cigány mēg csak a lukon átnyút, oszt mēgszúrta. Bēmén, mongya az öregaszonynak, hogy:

– Há a ciány többsző mēgszúrta, ő nem birta éccé sē a cigányt mēgszúrni.

No, birkozzatok, amelyikték földhővágja.

Akkó ijett még a cigány, hogy az ördög földhővágja, mer erősebb.

– Idehallgass ördög komám, én nem bánom, de én, úgy beleváglak a földbe, hogy sose többet nem gyüssz ki belüle.

– Hát mit mondjak öreganyámnak?

– Hát úgyszemint nem lássa, hát mondjad, hogy földhővágta.

No oszt bémén, mondja, cigány földhővágta, de mosmá vissza kő anni a birkákat. Aszongya, a cigány:

– Hát még egy zsák aranyat, az aranyat maj tē hozod, én még hajtom a birkákat.

Oszt gyünnek, ballagnak, má mikó jó közē értek a putrihó, aszongya neki:

– Idehallass ördög komám, van nekēm otthon négy rajkóm, ha azok gyünnek, kérdezik: „dikec mi van a zsákba?“, tē dobd el a zsákot, de szaladj, de úgy szaladj visszafelé, mēr azok százszoza erősebbek mind én vagyok!

Mohol, 2003.

163.

Hát Mohol valamikó nem itt vót, kint vót a Zorompart alatt. De nem is Mohol vót, hanem Moharéve vót a neve. Oszt asztán jöttek ide bē a víz végett, a Tiszahó közē.

Mohol, 2003.

164.

Valamikó, régēn a pecellóiak irigyelték a moholi templomnak a harangja erős vót, övéké gyēnge. Hát micsinátak, húztak drótkerítést a határba, hogy nē hallatszon át a moholi templom harang. Mer, itten nálunk nagy harang van, aztat ēvítették az első világháborúba, úgyhogy az még mindig nincs még, az még erősebb vót, mind ez a nagyharangunk nekünk.

Mohol, 2003.

165.

Valamikó mēntek Tēkijára búcsúra, oszt vitték a zászlót. Ęgy vót aki vezette a zenéket. Oszt mēn elő, tanát Ęgy bicskát:

„Hál istennek, bicsakot tanátam.” (*dalolva*)

Tōbbi is mind utána:

„Hála istennek, bicsakot tanátunk.”

„Tik is tanátatok?”

„Nem.”

„Akó minek az anyátok picsájának mondjátok, hogy tanátatok?”

Mohol, 2003.

166.

Aszongya a koma, hogy:

– Koma, szombaton disznót vágunk, de hozzá mindēnt.

– Jó van komám, hozok.

Szombaton mēn a koma, mindēn fő van pakóva, két daráló. Sötét van az udvarba. Bēzörget a zablakon.

– Ki az?

Mondja, hogy:

– A koma.

Kimén Ęgy ingbe-gatyába a gazda.

– No, komám – aszongya –, gyüttem a disznóvágásra.

– Hoztá mindēnt?

– Hoztam.

– Há hol a disznó?

– Hát, aztat nem montad, hogy hozzak.

– Hát aszontad, mindēnt hozó. Hát akkó, hogy nem hoztad a disznót is!

Mohol, 2003.

167.

A moholiak a pęcëllóiakat torzsásoknak csúfóták, mer káposztát termētek, mēg mindent. Az adaiakat mēg drótosoknak, mer mēg-drótozták az uborkát, mer túrt az uborka a földön, oszt mēgdrótózták, hogy nē túrjon tovább. A moholiak mēg bicskásak vótak, mer akar-hunnan átgyüttek, obavezno mēgbicskázták őket, de ha Pecellórú, ha Adárú, azokat mēgbicskázták.

Mohol, 2003.

168.

Háború után hajtottuk az erdőket, kerestük ezeket a köröszösöket. Oszt, ahogy mēgyünk, odaérünk egy helyre, három fő van húzva, olyan mind a rudasfára, fenekín bē vót húzva, száján mēg ki, oszt bele vótak állítva a földbe. Hogy most aztán élve húzták-ē rá, halva húzták-ē rá, aztat nem tudom.

Mohol, 2003.

169.

Mindig aszonták, hogy ēvitte a boszorkány a tejhasznot, nincsen tej. Akkó főrták a tejet, oszt szurkáták:

– Ahányszó a tejet szúrom, annyi vágás lēgyen azon, aki ēvitte!

Mēg akkó szentótt vizet tettek le az ajtóba, nem bir azon körösztü mēnni.

Mohol, 2003.

170.

Mēgverték a gyereket szēmmē, akkó mēgnyalták a szēmit, hogy ha sós vót, akkó biztos szēmverés, akkó imádkoztak rá, oszt aztán elmút.

Mohol, 2003.

171.

A hősők a kocsmába beszélgettek, hogy ki mernek menni a temető-be éjfélkő. Mer fogadtak is, oszt egy, ű kimén. Még vót neki mondvá, hogy melyik köröszthő szúrja lē a vasvöllát, mēg kérdözze mēg, hogy „Micsinának a halottak?”. A másik mēg lēvätte az abroszt az asztralú, oszt kimēnt a kápolnáhó, odaát. Mikó az odaér, szúrja a vüllát oszt kérdēzi:

- Micsinának a halottak?
- Akkó ez mēgszólal:
- Ki pipál, ki füstöl, ki a fogát vicsorgassa!
- Az ijettibe odaszúrta a kabátját, oszt ahogy föl akart kelni, nem birt, ott szörnyethalt.

Mohol, 2003.

172.

Valamikó a papok is dógoztak, nem úgy mind mostan. No oszt prédikát a templomba, hogy aki mēggyónik, mēgáldozik, az ēnyeri a szentmalasztot. A cigány mēg úgy értette, hogy a szentmalacot. El is mēnt, mēggyónt, mēgáldozott. Oszt hétfün fogja a zsákot, mén. De a pap kint őrozte a marhákat.

- Plébános úr, én gyüttem a szentmalacé!
- Jó cigány, mingyá bēhajtsuk a marhákat, oszt akkó majd oda-
adom.

Bēhajtották, mēgkötték, bēmēntek a templomba. Pap bēzárta az ajtót belűrú, csak bennehatta a kúcsot. Oszt lēvätte a karikásustort, oszt a cigánt körú-körú a templomba, adj neki. Ęszakatt a karikásustor nyaka, mēg a pap avva killódott, addig a cigány kizárta, oszt ēszalatt. Má várták a gyerekkék.

- Dikēc, kaptad a szentmalacot?
- Kaptam ám, hogyha a szencsíg nyaka nem szakad ē, mēg mindig kapom!

Mohol, 2003.

173.

Hát a cigányok mindēn vasárnap mēntek gyónni, nem gyónni csak áldozni mēntek a templomba. Oszt a pap mán mēgunta. Szépen a tormát vékonyra ēdarabóta, oszt mēnt sorba, mikó odaért a cigányhó, az öregcigányhó, akkó odatta nēki a tormát.

– Jaj, plébános úr, nē adjon a gyerekeknek, mer mēgüti a guta űket.

Mohol, 2003.

174.

Valamikó mēghíta a pap a cigánt vendégsígbe. Oszt el is mēnt a cigány, oszt mutassa a pap:

– Ez a hálószoza, ez a vendégfogadó szoza, az angolvéce mēg amott van.

Na, jó van. A cigány is mēghíta a papot.

– Ez a hálószoza, ez a konyha, pingani-pongani mēg ott szoktunk, ahun ránkgyün.

No, a gyereket mēg odakütte a véce hátamégé. Fadarabra kötött ruhát. A pap ēmēnt a vécere, mikó akart fölállni, végighúzta a gyerek. Visszanéz, hogy itt is van önmüködő izé (*toalett*). A gyerek aszitte nem jó türüte ki, oszt végighúzta a papnak az arcán azt a ruhát.

Mohol, 2003.

175.

Valamikó régēn, még mikó latinú búcsúztatták a halottakat, mēg mindēn. Oszt vót a faluba egy embēr, vót két fija, mēg vót egy lánc földjük, Dólónak hitták azt a részt, mēg egy üres portájuk. Oszt mikó kivitték a halottat az uccára, oszt mondja a pap, hogy:

– Dolores in Ferkó.

– A kántor arra:

– A porta in Feri.

– Hát mēg az apja fasza a Ferinek, minden az övé! – aszongya.

Mohol, 2003.

176. BĚMUTASSUK SZENT PÁL UJJÁT

Vasárnap nagymisén prédikál a pap, hogy délután bĚ fogja mutatni a Szent Pál ujját, de csak tizĚnhat ěvĚn fĚlġli nĚk gyġhetnek. A cigány is ott vĚt a litánián. Mi lĚhet ez? BĚntmaradt a templomba, nem is mĚnt ki. No, oszt bĚharangoztak a litániájára. BĚmĚntek a nĚpek. Aszongya:

– MindĚnki erre a lukra nĚzzĚn. Oszt mindĚnki most borġjjon lĚ, oszt mikĚ harmaccĚ mondom, hogy „Ujja, ujja, Szent Pál ujja!”, akkĚ mindĚnki ide nĚzzĚn erre a lukra!

– No, oszt mindĚnki nĚkiborġt, oszt „Ujja, ujja, Szent Pál ujja! Ujja, ujja, Szent Pál ujja!” (*dalolva*) A cigány mĚg kigyugja a fejit:

Hát a kĚrĚm hun van rġla?

Mohol, 2003.

177.

ValamikĚ rĚgĚn a pap valami csġnt csinát, monták, hogy kivĚgezġk, hogyha nem tud ġgy prédikáni a templomba, hogy fele rġjjon, fele mĚg ne vessĚn. Hát, de rĚvid vĚt a ruhája ugye, a szĚszĚkrġ, csak a bĚjáratrġ látták. FĚlmĚn, oszt:

– Kedves hġveim, má most ěn nem sokájig ělĚk, mer kivĚgezġnek.

Persze, hogy hajlongott, a fijatalok árġ vĚtak, oszt látták, hogy a nagy avas tĚkei hogy lġtyġgnek ěre, oszt ěkeztek nevetni. Az Ěregġk mĚg lĚ vĚtak mind borġva, oszt rġnak, hogy kivĚgezġk a papukat.

OsztakkĚ, ġgy mind a kĚttĚnek az izġjit mĚgcsináta.

Mohol, 2003.

178.

MĚghalt az embĚr, fġmĚn a mĚnyországba. KĚrdġzi a PĚtĚr tġlle, hogy:

– Mi vĚtá a FĚdġn?

Mondja, hogy:

– Kereskedġ.

– Mars a pokolba, mer sok dĚkát ěloptá a kuncsaftoktġ!

Alig ēvégezte, mēgin kopognak:

– Mi vótá a Fődön?

– Szabómestēr.

– Mars a pokolba, mer sok darabot ēloptá a kuncsaftoktú!

Ēccé mēgin zörgetnek. Aszongya, hogy:

– Mi vótá a Fődön?

– Kurva.

– Akkó eredj a 24-es szobába, mingyá ott lészék én is!

Mohol, 2003.

179.

Mēghalt egy nagyon gazdag embēr. Fómén, kopogtat Szent Pétērnek, oszt kérdēzi:

– Mi vótá?

– Nagygazda, sok fődem vót.

– Hát hattá valakinek valamit?

– Hát hattam egy szēgíny embērnek ēccé egy dinárt.

Ēmén a Jézushó, mongya nēki, hogy:

– Ēgy gazda embēr, hagyott a Fődön egy szēgíny embērnek ēccé egy dinárt. Hát micsinájjon vele?

– Adjon nēki két dinárt, oszt rúgjon úgy a picsájába, hogy a pokolba tanájja magát!

Mohol, 2003.

180.

Vót egy pap, vót neki három kutyája. Úgy híták a kutyákat Cigány, Látlak, Holvagy. Közbe a cigány mēg elmēnt, lopni akart valamit. A pap mēg vitte a kutyáknak a vacsorát, oszt kajbál:

– Cigány, Látlak, Holvagy!

Szētnéz, hova... Odabújt egy fáhó. No, nem mēntek a kutyák. Mēgin kajbál:

– Cigány, Látlak, Holvagy!

Hát belebújt a vécébe. Mēgin nem (*jönnek*) a kutyák, mēgin kija-bál:

- Cigány, Látlak, Holvagy!
 - Látod az anyád picsáját, má csak a fejem van ki a szarbú!
- Mohol, 2003.

181.

Ēmĕnt a nagylány szógáni Beográdba. Akkó szüleji írtak nĕki levelet. Hát ű is válaszót vissza, hogy:

– Kedves szülejim! Hál, Istennek ěn jól vagyok, csak az a bajom, hogy nem gyütt mĕg a bajom!

Mohol, 2003.

A MOHOLI MESEMONDÓK

Vlasity Károly

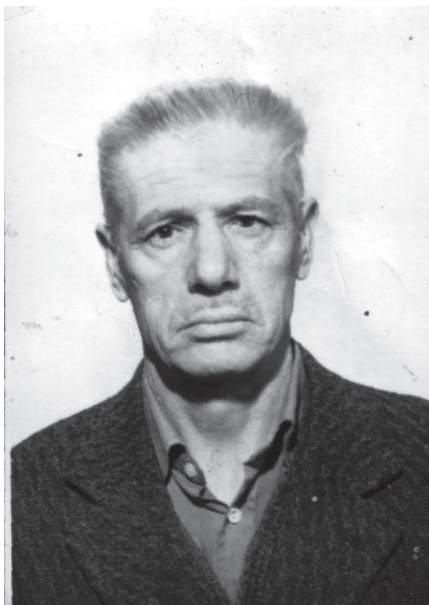
Faragó Szekeres Erzsébet

Fodor Papp Erzsébet

Kalmár Palatinus Viktória

Mac Imre Lajos

Nagy Sándor

Kardos József

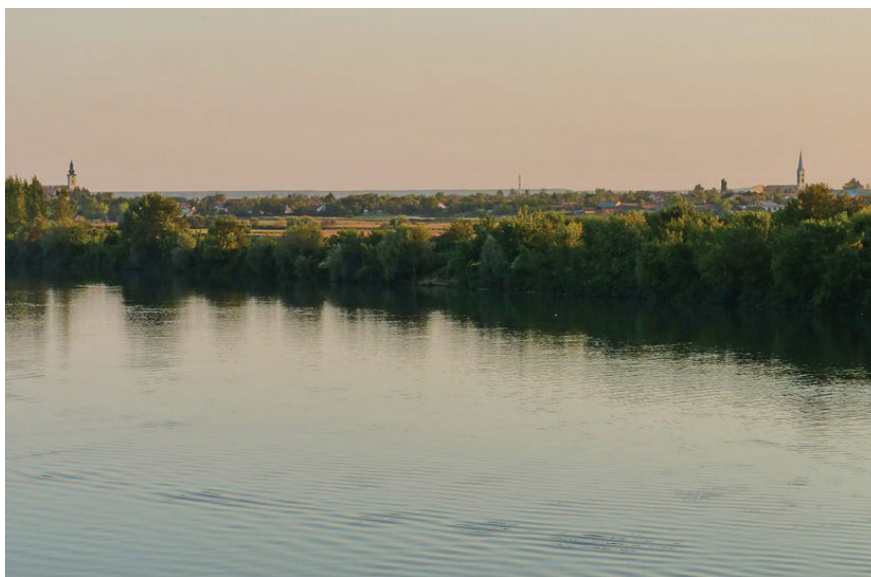
Kovács István

Bonis nagymama

Szabó Bónis Mária

Mohol 2018

A KÖTETBEN KÖZÖLT TÖRTÉNETEK MŰFAJ- ÉS TÍPUSMEGHATÁROZÁSA

I. BARANYI SINKA ANNA

1. Igaz történet
2. Hiedelemmonda, gyógyító ember, szemmel verés (BIHARI L/4)
3. Történeti monda, helységalapítási monda (MAGYAR I/C)

II. BALOG VINCE KATALIN

4. Történeti monda, nemzeti betyár (MAGYAR Rózsa Sándor VII/B)
5. Hiedelemmonda, gyógyító ember, szemmel verés (BIHARI L/4)

III. FARAGÓ SZEKERES ERZSÉBET

6. Karácsonyi népszokás, aprószentek napi korbácsolás, gyógyító elemekkel
7. Hiedelemmonda, napszakhoz kapcsolódó tilalmak (BIHARI Tabu R I*)
8. Hiedelemmonda, Luca napi tilalmak (BIHARI Tabu R /9)
9. Hiedelemmonda, mágikus tárgyak, karácsonyi mákos tészta (BIHARI P)
10. Hiedelemmonda, mágikus tárgy, halotti torra sült kalács (BIHARI I. E)
11. Hiedelemmonda, szerencsétlenségre figyelmeztető előjelek (BIHARI A / III.*3)
12. Történeti monda, alapítási monda, A doroszlói kegyhely gyógyító hatása (MAGYAR V/A)
13. Történeti monda (MAGYAR Keresztmonda, A Csonka kereszt mondája V/E)
14. Hiedelemmonda, tilalmas napok, Gyermekágyas látogatása (BIHARI Tabu R/)
15. Hiedelemmonda, szemmel verés (BIHARI L/4 *1)
16. Hiedelemmonda, szemmel verés (BIHARI L/4.*1)
17. Hiedelemmonda szemmel verés elhárítása, állatok megvédése (BIHARI L/4.*2IV.)
18. Népszokás, farsangi tuskóhúzás
19. Történeti monda (MAGYAR Alapítási monda, egyéb kultúrjavak építése I/H)
20. Történeti monda (MAGYAR Alapítási monda I/H)

IV. FODOR PAPP ERZSÉBET

21. Legendamese, A kalász megrövidülése BN 779** III*
22. Tündérmese, Ördög szerető ATU 407
23. Novellamese, Mátyás király talányos kérdései ATU 921F*, illetve Történeti monda Mátyás király talányos kérdései (MAGYAR H 201.1.)

24. Novellamese, Mátyás király vöröshagymát kapáltat MNK 921** (MAGYAR Történeti monda, Mátyás király megkapáltatja az urakat H. 101. 9.)
25. Legendamese, A rest legény és a szorgalmas lány AaTh 822
26. Tündérmese, Természetfeletti segítőtárs Csizmás kandúr AaTh 545 B
27. Állatmese, A döglött róka kosarat lop (ATU1) + A róka a farkával halászik a lékben (ATU2)
28. Tündérmese, Mindent járó malmocska Az aranyhajú ikrek (ATU 707)+ Mágikus tárgy, Csoda Malom (ATU 565) + Terülj meg asztalkám (ATU 563)
29. Állatmese, Vadállatok és háziállatok: A három kismalac (MNK 124B*) + A kismalac és farkas (AaTh 121)
30. Hiedelemmonda: gyógyító ember, szemmel verés (BIHARI L/4*1)
31. Novellamese: A visszatért katona megöletése ATU 939A
32. Eredetmonda, Miért van kereszt a szamár hátán
33. Rászedett ördög mese, Varróverseny AaTh 1096
34. Rászedett ördög mese, természetosztás AaTh 1030
35. Igaz történet
36. Hiedelemmonda, kísértet (BIHARI C*2D)
37. Történeti monda (MAGYAR Bűn és bűnhődés, holtában bűnhődő ember VI.L)
38. Novellamese, A hálátlan fiú (ATU 980)
39. Népszokás a karácsony böjti együttevés hasznossága
40. Novellamese, Aki nem dolgozik, ne is egyék ATU 901B, AaTh 1370
41. Novellamese, Az elrejtett öregemberek bölcsessége megmenti a királyságot AaTh 981
42. Történeti monda (MAGYAR Kőleves H.88.)
43. Történeti monda (MAGYAR Törökör uralkodói, és hősei II.1/J)
44. Ismeretlen típusú anekdota
45. Hiedelemmonda, Kísértet tettei (BIHARI C/II*1)
46. Ismeretlen típusú anekdota
47. Ismeretlen típusú legendamese
48. Állatmese, Az ember a legerősebb AaTh 157
49. Formulamese, Zöld disznó meséje AaTh 2275
50. Formulamese, ismeretlen típusú számokra alapozott láncmese
51. Novellamese (Mátyás király és a kolozsvári bíró, MNK 921; MAGYAR Mátyás király megveretési H 65. 6)
52. Ismeretlen típusú anekdota
53. Igaz történet, népi gyógyászat vöröshagymával
54. Legendamese, A jávorfácska ATU 780

55. Hiedelemmonda, tündér segítsége (BIHARI O.7.)
 56. Hiedelemmonda, lidérc (BIHARI O/*1)
 57. Legendamese, A kalász megrövidítése BN 779*III* + Miért nem esznek a zsidók disznóhúst (ismeretlen típusú mese)+ Krisztus a fősvény asszonyt teknősbékává változtatja MNK 751

V. KALMÁR PALATINUS VIKTÓRIA

58. Igaz történet, Mária-jelenés
 59. Legendamese, AaTh 822 A rest legény és a szorgalmas lány
 60. Hiedelemmonda, Ünneppanapon dolgozó asszony kenyere kövé válik (BIHARI R *2)
 61. Hiedelemmonda (BIHARI R /C jeles naphoz fűződő tilalmak.)
 62. Hiedelemmonda, Elátkozott kincs (BIHARI N/1 C)
 63. Hiedelemmonda, gyógyító ember, szemmel verés (BIHARI L/4.)
 64. Hiedelemmonda, Éjjel szép ruhába öltözött kisasszony embereket megijesz (BIHARI O/4/3)
 65. Hiedelemmonda, Boszorkány rontása (BIHARI, L/IV*1A)

VI. KARDOS JÓZSEF

66. Novellamese, Egyszer volt Budán kutyavásár MNK 921* V; Történeti monda H 115.
 67. Tréfás történet anekdota AaTh 1699
 68. Ismeretlen típusú anekdota
 69. Történeti monda (MAGYAR VIII/G. Elátkozott kincs)
 70. Anekdota, prédikáció alkalmazása MNK.1833 J
 71. Igaz történet
 72. Anekdota, Lóvásár AaTh 1631
 73. Vicc
 74. Ismeretlen típusú anekdota
 75. Vicc
 76. Vicc
 77. Vicc
 78. Vicc
 79. Igaz történet
 80. Vicc

VII. KOVÁCS ISTVÁN

81. Novellamese, Mátyás és a kolozsvári bíró MNK 921 IV*; (MAGYAR Történeti monda H 65. 3)
 82. Történeti monda (MAGYAR Helységalapítási monda I./C)
 83. Történeti monda (MAGYAR Rózsa Sándor VII./B)
 84. Legendamese, A kalász megrövidülése BN 779
 85. Történeti monda (MAGYAR Betyármonda, Rózsa Sándor VII./B)

86. Történeti monda (MAGYAR Honfoglalás I/A)
 87. Történeti monda (MAGYAR Honfoglalás II/A)
 88. Típusba nem sorolható anekdota
 89. Típusba nem sorolható anekdota
 90. Történeti monda (MAGYAR Helységalapítási monda I./C)
 91. Történeti monda (MAGYAR Helységalapítási monda I./C)
 92. Tréfás igaz történet

VIII. MAC IMRE LAJOS

93. Anekdota, Süket ember visszas feleletei AaTh1698
 94. Legendamese, Krisztus a lovat megbünteti BN 779* VIII.9
 95. Történeti monda (MAGYAR Hősök, történeti személyek II/G.)
 96. Igaz történet
 97. Történeti monda (MAGYAR Betyármonda, Rózsa Sándor VII./B)
 98. Történeti monda (MAGYAR Betyármonda, Rózsa Sándor VII./B)
 99. Történeti monda (MAGYAR Betyármonda, Rózsa Sándor VII./B)
 100. Hiedelemmonda (BIHARI Kincsmonda N/6/A)
 101. Tréfás történet
 102. Ismeretlen típusú anekdota
 103. Állatmese, A félig nyüzött bakkecske MNK 212
 104. Tündérmese, a boszorkány lovainak őrzése AaTh 556
 105. Hiedelemmonda (BIHARI Kincsmonda N/6/A)

IX. NAGY SÁNDOR

106. Hiedelemmonda, védekezés a rontás ellen (BIHARI L/VII.*)
 107. Hiedelemmonda, szemmel verés L/4
 108. Hiedelemmonda, boszorkány emberek elleni tettei (BIHARI IV*1/A)
 109. Típusba nem sorolható anekdota

X. SZABÓ BÓNIS MÁRIA

110. Hiedelemmonda, Kincsmonda (BIHARI N/6/A)
 111. Történeti monda (MAGYAR Betyármonda, Rózsa Sándor VII./B)
 112. Hiedelemmonda, kísértet (BIHARI, C. I *2A+*4 Egyéb alak ballangó)

XI. DOBRE SZABÓ ANNA

113. Hiedelemmonda (BIHARI Boszorkánymulatság X. 1/A)
 114. Hiedelemmonda (BIHARI Boszorkány tettei IV*1/A)
 115. Hiedelemmonda (BIHARI Boszorkány alakváltozása III*1/1)
 116. Hiedelemmonda (BIHARI Állatok megrontása V*1/A + Megpatkolt boszorkány IX. I/C)
 117. Történeti monda (MAGYAR Bűn és bűnhődés, kőkenyér VI/A)

XII. SZEKERES FERENC

118. Novellamese ATU 921 Mátyás király és az öregember ATU 921; A parasztember találásai H- 174.2
 119. Hazugságmese, Mátyás király lustái ATU 1950
 120. Novellamese, *Egyszer volt Budán kutyavásár* MNK 921 V*; MAGYAR Történeti monda H.11

121. Novellamese, Mátyás király és a kolozsvári bíró MNK 921 IV*; MAGYAR Történeti monda H.65.1.
122. Történeti monda, Mátyás király és a csókai földesúr (MAGYAR H.108.8.)
123. Novellamese MNK 921 IV *; Mátyás király és a kolozsvári bíró (MAGYAR H.65.2.)
124. Tündérmese, Hüvelyk Matyi AaTH 700. II
125. Eredetmonda Noé a számmal együtt vitte a bárkába a szőlőt (töredék)
126. Típusba nem sorolható anekdota
127. Anekdota, A félrevezető gyónás AaTh 1807 B.
128. Anekdota, Gyóntatószékről félrevezető gyónás ATU 1807 A³
129. Történeti monda (MAGYAR Alapítási mondák I/J, halmok keletkezése)
130. Történeti monda (MAGYAR Attila halála, II/ A.)
131. Történeti monda, Kraljević Marko és Hunyadi János csikója (MAGYAR II. G + J)
132. Hiedelemmonda (BIHARI Macska alakjában megjelenő boszorkány III.*I/A)
133. Hiedelemmonda, szemmel verés gyógyítása füstöléssel
- XIII. SZ. JÓZSEF**
134. Történeti monda (MAGYAR Alapítási monda I/J)
135. Történeti monda (MAGYAR Alapítási monda I/G)
136. Igaz történet
137. Igaz történet
138. Hiedelemmonda (MAGYAR Kincsmonda N/6/A)
139. Novellamese, Az elrejtett öregember bölcsessége megmenti a királyságot ATU 981
140. Anekdota, Munkamegosztás AaTh1561**
141. Igaz történet
142. Igaz történet
143. Vicc
144. Vicc
145. Igaz történet
146. Vicc
147. Vicc
148. Vicc
149. Novellamese, Az urak meg a nádas 921*IV*, Mátyás király és az öregember AaTh 921 F*; Történeti monda (MAGYAR A megfejt bakkecskék H 201.4)
150. Novellamese, Mátyás király vendégségbe MNK 921 VI
151. Vicc
152. Vicc
153. Albán népmese, visszatérő motívuma hasonlít Szerencsének szerencséje ATU 461.IV.
154. Vicc
155. II. Hősök, (MAGYAR Történelmi személyek I. Nemzeti hősök C. Szent István)

XIV. VLASITY KÁROLY

156. Tündérmese, A kiskakas gyémánt félkrajcárja ATU 715 A/ MNK 715 B*
157. Ismeretlen típusú állatmese
158. Vicc
159. Szegény család (Tündérmese: A két testvér ATU 303 I.2+ ATU 303. II. + Sárkányölő ATU 300 III, IV: VII)
160. Anekdotá, Csalóka Péter AaTh 1539
161. Vicc
162. Rászedett ördög mese, Kőből vizet facsarni AaTh 1060
163. Történeti monda (MAGYAR Történeti monda, Alapítási monda I/C)
- 164 Falucsúfoló, A bekerített harangszó MNK 1306*
165. Anekdotá
166. Vicc
167. Falusoroló, Hazugságmese MNK 1940A
168. Igaz történet
169. Hiedelemmonda (BIHARI Boszorkány rontásának leleplezése L. VII.*1.)
170. Hiedelemmonda (BIHARI Szemmel verés gyógyítása)
171. Hiedelemmonda (BIHARI Szellemek vonulása D.II. 1.)
172. Tréfás mese, A cigány meg a szentmalaszt AaTh 1807A
173. Ismeretlen típusú tréfás mese, Áldozik a cigány
174. Ismeretlen típusú tréfás mese Pap a cigány vendége
175. Félreértések idegen nyelven nyelv nem tudása miatt (AaTh 1699)
176. Tréfás mese, Ujjcsókolgatás a templomban VNK 1803*
177. *Az öreg plébános* prédikáció alkalmazása AaTh 1833
178. Ismeretlen típusú legendamese, Szent Péter a mennyország kapusa
179. Ismeretlen típusú legendamese, Gazdag ember Szent Péter előtt
180. Tréfás mese Látlak, Cigány, Hol vagy? (Az ostoba saját magához beszél, és elijeszti a rablókat AaTh 1653F)
181. Vicc

Rövidítések jegyzéke:

AaTh = Aarne, Antti – Thompson, Stith: The Types of the Folktale

ATU = Aarne–Thompson: The Types of the Folktale. Hans-Jörg Uther által 2004-ben javított, bővített, átdolgozott kiadás

BIHARI = Bihari Anna: Magyar hiedelemmonda katalógus

MAGYAR = Magyar Zoltán: Mátyás király narratív hagyományköre. Típus- és motívumindex

MNK = Magyar Népmeskatalógus

FELHASZNÁLT IRODALOM

BARANYI István

2008 *Mohol rendezett tanácsú nagyközség – mezőváros*. Zenta.

2017 *Útban Moharévétől Moholig*. Ada.

BENEDEK Katalin

A magyar novellamesék típusai (ATU 850–999). (MNK 4.) Budapest.

BERNÁT László

1982 *A magyar legendamesék típusai (ATU 750–849)*. (MNK 3.) Budapest.

BERZE NAGY János

1957 *Magyar népmesetípusok*. I–II. Pécs.

BESZÉDES Valéria

1978 *Jávorfácska. Fél száz szajáni népmese*. Szabadka.

2004 *Szőcs Boldizsár meséi*. (Népmesetár) Budapest.

2005 *Szörögök szárnyán. Szőcs Boldizsár meséi*. Szabadka.

BIHARI Anna

1980 *Magyar hiedelemmonda katalógus. Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához*. MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest.

BURÁNY Béla

1984 *Szomjas a vakló. 66 vajdasági magyar erotikus népmese*. Újvidék.

1988 *Piros a tromf. 77 vajdasági magyar erotikus mese*. Zala.

1990 *A legkisebb királylány kívánsága. 88 vajdasági erotikus obszcén népmese*. Budapest.

1997 *A menyecske meg a feketerigó. 107 vajdasági magyar erotikus és obszcén népmese*. Szeged.

2002 *A Zélicityek körül. Létiünk*, 1–3. 123–148.

2004 *A juhászok így élnek, úgy élnek*. I–II. Újvidék.

2007 *Mé piros a golya csőre? Erotikus és obszcén magyar népmesék a Délvidéken*. Budapest.

DÖMÖTÖR Ákos

1988 *A magyar tündérmesék típusai (ATU 300–749)*. (MNK 2.) Budapest.

1992 *A magyar protestáns exemplumok katalógusa*. Budapest.

ISPÁNOVICS CSAPÓ Julianna

2014 *Népmesegyűjtés- és kutatás a vajdasági magyar kultúrtérben*. In. Raffai Judit (főszerk.): *A mese és kontextusai*. VIII. Nemzetközi Tudományos Konferencia ta-

nulmánykötete. / Bajka, priča i njeni konteksti. Zbornik radova VIII. međunarodne naučne konferencije. / The tale and its contexts 8th International Scientific Conference volume of studies. MTTK, Szabadka / Subotica, 185–195.

KALAPIS Zoltán

2002 Fodor Erzsébet meséi (I.) *Híd*, 5. 606–639.

2003 Fodor Erzsébet meséi (I.) *Híd*, 2. 252–273.

KATONA Imre – BORI Imre – BESZÉDES Valéria

1976 *Pingált szobák. Borbély Mihály meséi. Kálmány Lajos gyűjtése.* (A kötet végén Borbély Mihály gyermekeinek meséivel.) Újvidék.

KATONA Imre

2002 Vélemény Fodor Erzsébet moholi asszony harmincöt népmeséjéről. *Híd*, 5. 640–641.

KOVÁCS Ágnes – BENEDEK Katalin

1987 *A magyar állatmesék katalógusa (ATU 1–299).* (MNK 1.) Budapest.

1989 *A magyar hazugságmesék katalógusa (ATU 1875–1999).* (MNK 8.) Budapest.

1990 *A rátótiadák típusmutatója. A magyar falucsúfolók típusai (ATU 1200–1349).* (MNK 6.) Budapest.

1990 *A magyar formulamesék katalógusa (ATU 2000–2399).* (MNK 9.) Budapest.

MAGYAR Zoltán

2017 *Mátyás király narratív hagyományköre. Típus- és motívumindex.* Balassi Kiadó, Budapest.

[15. 10. 2016.]

PAPP Árpád

2015 *Igaz történetek Mindenkiföldjéről I.* Zenta.

2016 *Igaz történetek Mindenkiföldjéről II.* Zenta.

PAPP Árpád – RAFFAI Judit – TERBÓCS Attila

2003 *A Vajdasági Magyarok Néprajzi Atlaszának kommentárkötetete.* Szabadka.

PENAVIN Olga

1959 Mátyás-mondák a Vajdaságból. *Néprajzi Közlemények*, IV. 4. 107–112.

1984 *Jugoszláviai magyar népmesék.* I–II. (ÚMNGY XVI, XIX.) Második kiadás.

RAFFAI Judit

2000 *A Rézmonyos. Ludasi népmesék.* Szabadka.

2001 *A mesélő ember. Szűcs László bácskai parasztember meséi.* Budapest.

2004 *A magyar mesemondás hagyománya – Útmutató mesemondók, pedagógusok és minden népmesekedvelő számára.* Budapest.

2008 *Vajdasági történetek Mátyás királyról.* Újvidék.

2016 *Mesemondók és mesetípusok. Értekezés a vajdasági magyar mesemondásról.* Életjel, Szabadka.

2014 Vajdaság női mesemondói *Híd*, 6. 58–67.

SÜVEGH Veronika

A magyar rászedett ördög-mesék típusai (ATU 1030–1199). (MNK 5.) Budapest.

VEHMAS Marja

1988 *A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa (ATU 1430–1639*).* (MNK 7/B.) Budapest.

VEHMAS Marja – BENEDEK Katalin

1989 *A magyar népmesék trufa- és anekdotakatalógusa (ATU 1640–1874).* (MNK 7/C.).

1986 *A magyar népmesék tréfakatalógusa (ATU 1350–1429).* (MNK 7/A.) Budapest.

TARTALOM

ELŐSZÓ	
BEVEZETŐ	
MOHOL TÖRTÉNETE	
MESEGYŰJTÉS MOHOLON	
Penavin Olga, Matijevics Lajos és Burány Béla moholi gyűjtése	
Kalapis Zoltán felfedezettje	
21. századi gyűjtés	
MESEGYŰJTŐK A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN	
EPIKUS FOLKLÓRKUTATÁSOM	
Az újabb mesék összegyűjtésének módszere	
A történetek lejegyzése	
A gyűjtés feldolgozása, kimutatása	
Az adatközlők életkora	
A mesék, mondák és egyéb szövegek folklorisztikai vonatkozása	
Népmesék	
A moholi, típuszámmal rendelkező népmesék műfaji megoszlása	
Mondák és egyéb történetek	
MESEMONDÓK ÉS MESÉIK	
Baranyi Sinka Anna	
Balog Vince Katalin	
Faragó Szekeres Erzsébet	

Fodor Papp Erzsébet	
Kalmár Palatinus Viktória	
Kardos József	
Kovács István	
Mac Imre Lajos	
Nagy Sándor	
Szabó Bónis Mária	
Dobre Szabó Anna	
Szekeres Ferenc	
Sz. József	
Vlasity Károly	
A MOHOLI MESEMONDÓK	
A KÖTETBEN KÖZÖLT TÖRTÉNETEK	
MŰFAJ- ÉS TÍPUSMEGHATÁROZÁSA	
IRODALOMJEGYZÉK	

A szabadkai Életjel Könyvek kiadása

Felelős kiadó és szerkesztő

Dévavári Beszédes Valéria

Recenzensek

Dr. Beke Ottó

Dr. Raffai Judit

Dr. Silling Léda

A szöveget gondozta

Virág Ibolya

A fényképek:

Családi archív fotók, valamint Boja Patyi Sarolta és Gordán Angéla felvételei

Számítógépes előkészítés

Šanta Stevan

Megjelent 500 példányban 10.5 ív terjedelemben
Készült a szabadkai Nyomdában 2018-ban

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.511.141(497.11)-34:398
821.511.141(497.11)-34.09:398

A PIPICSLÁMPA fényénél : moholi népmesék, mondák és más történetek / [összegyűjtötte] Boja Patyi Sarolta ; [a fényképek Boja Patyi Sarolta felvételei]. - Szabadka : Életjel Könyvek, 2018 (Szabadka : Csíkos). - 168 str. : ilustr. ; 23 cm. - (Életjel könyvek ; 177)

Tiraž 300. - Bibliografija.

ISBN 978-86-88971-32-4

1. Boja Patyi, Sarolta, 1977- [приређивач, сакупљач] [фотограф]

a) Мађарске народне приче - Мол

COBISS.SR-ID 325428231